

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANABİLİM DALI

BOZCAADA'DA TURİZM: SİYASAL EKOLOJİK YAKLAŞIM

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Melis GÜZEL

Balıkesir, 2012

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANABİLİM DALI

BOZCAADA'DA TURİZM: SİYASAL EKOLOJİK YAKLAŞIM

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Melis GÜZEL

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Yılmaz Arı**

Balıkesir, 2012

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüzün **COĞRAFYA** Anabilim Dalı'nda 201012515002 numaralı **Melis GÜZEL'in** hazırladığı "**BOZCAADA'DA TURİZM: SİYASAL EKOLOJİK YAKLAŞIM**" konulu **YÜKSEK LİSANS** tezi ile ilgili **TEZ SAVUNMA SINAVI**, Lisanüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca 01.06.2012 tarihinde yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda tezin onayına **OY BİRLİĞİ/OY ÇOKLUĞU** ile karar verilmiştir.

Başkan
Prof. Dr. Abdullah KÖSE

Üye (Danışman)
Prof. Dr. Yılmaz ARI

Üye
Yrd. Doç. Dr. İbrahim AYDIN

Üye

Üye

Üye

Üye

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylıyorum.

05.../07.../2012

Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Coğrafi araştırmalar içerisinde turizm sahalarının siyasal ekolojisi ve adalar gibi özgün ekolojik ve kültürel dokuya sahip coğrafi mekanlar konusunda çok az sayıda çalışma bulunmaktadır. Özellikle sahip olduğu jeopolitik konumu ve artan turizm poplaritesiyle gelişen Bozcaada hakkında turizm alanında yapılmış çok az sayıda araştırma bulunmaktadır. Bu alanda çalışılmamış özgün bir konu olması nedeniyle ‘Bozcaada’da Turizm: Siyasal Ekolojik Yaklaşım’ adlı çalışmanın ada hakkında şimdiye kadar çok az sayıda ve yetersiz kalan bilimsel çalışma ve araştırmalara destek olacağı düşünülmektedir. Adada elementi ve teknik düzeyde araştırılan turizm kavramının daha bütüncül bir açıyla ele alınması amaçlanmıştır. Bunun yanı sıra ev sahibi topluma ve siyasal karar alıcılara da turizm projeleri konusunda katkı sağlayacaktır.

Çalışmanın konusunu, amacını, yöntemini ve kapsamını belirleyen, araştırmayı yöneten, nerileri, sunduğu kaynak ve imknlar ile çalışmamı biçimlendiren değerli danışmanım Sayın Prof. Dr. Yılmaz Arı’ya ve Bozcaada’da sağladığı yardımlar nedeniyle Nuri Bursalioğlu’na, Bahattin Balcı’ya, Bozcaada Kaymakamı İbrahim enet’e, Bozcaada Belediye Başkanı Mustafa Mutay’a araştırmama sağladığı katkılar için teşekkürlerimi sunarım. Lisans ve lisansüstü öğrenimimin her aşamasındaki özverili çalışmaları, emekleri ve destekleri için tüm hocalarıma ve bölümün tüm görevlilerine, bu tez çalışmasının gerçekleştirilmesinde maddi destek sağlayan, Balıkesir Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Komisyonu’na teşekkür ederim. Araştırmamın her aşamasında hoşgörüyü, sevgiyi, maddi ve manevi desteğini esirgemeyen aileme ve sevdiklerime teşekkürlerimi sunarım.

Melis Güzel

Mayıs, 2012

ÖZET

BOZCAADA'DA TURİZM: SİYASAL EKOLOJİK YAKLAŞIM

GÜZEL, Melis

Yüksek Lisans, Coğrafya Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Yılmaz ARI

2012, 85 sayfa

Bir bölgede turizmin gelişmesi; sadece iklimik, manzara, doğal yaşam ve kültürel kaynaklar gibi çekiciklere bağlı değildir. Bu çalışma Bozcaada'da turizm faaliyetini etkileyen siyasal süreçleri ve dünya konjonktüründe meydana gelen değişimleri incelemeyi amaçlamaktadır. Siyasal ekoloji temelinde çevre- insan ilişkisinin siyasal boyutunu göstermeye çalışmaktadır. Özellikle son yıllarda Bozcaada'ya taşıma kapasitesinin üzerinde turist akını bulunmaktadır. Acaba adada turizm siyasal süreçlerle mi kontrol edilmektedir? Jeopolitik açıdan önemli konumda yer alan sahada 'korumacılık ve sürdürülebilirlik' anlayışı üzerinde ne kadar durulmaktadır? Bununla ilgili temel sorunlar ve çözümleri nelerdir? Çalışmayı gerçekleştirmek için alanda saha çalışması yapılmıştır. Bu çalışma sırasında yerel yöneticiler, turizm işletmecileri, esnaf, bağcı gibi yerel halkla görüşülmüş, adaya gelen turistler ve turizm faaliyeti gözlemlenmiştir. Araştırma sonuçları adadaki turizm faaliyetinin uluslararası sistem, Avrupa Birliği'nin etkisi ve bölgesel konjonktür değişimleri ile şekillendiğini göstermektedir. Ayrıca bu siyasal süreç adayı ekolojik açıdan korumuştur. Bu doğallığın adayı turizm açısından avantajlı duruma getirdiği tespit edilmiştir. Çalışma adada ortaya çıkabilecek çevresel değişikliği biyolojik, sosyolojik, ekolojik, ekonomik ve siyasi gibi tüm açılardan göstererek bütüncül kararların üretilmesine olanak sağlayacaktır.

Anahtar kelimeler: Stratejik Konum, Turizm, Siyasal Ekoloji

ABSTRACT

BOZCAADA IN TOURISM: POLITICAL ECOLOGICAL APPROACH

GÜZEL, Melis

Master, Department of Geography

Thesis advisor: Prof. Dr. Yılmaz ARI

2012, 85 Pages

The development of tourism in a region does not depend on only a set of attractions such as climate, view, natural life and cultural sources. This study aims to deal with the political processes which affect the tourism activities in Bozcaada along with the changes that take place in the world conjuncture. It tries to demonstrate the political dimension of the relationship between environment- human on the basis of political ecology. There have been an influx of tourists to Bozcaada in recent years, which is above its capacity. Is the tourism on the island controled through political processes? To what extent the mentality of “preservation” and “sustainability” are dwelled upon in a geographically important field? What are the main problems and solutions to them? A field study been conducted for the realization of the research. In the course of this study, the local people such as the local directors, tourism operators, artisans, winegrowers have been talked and the troutrists who visited the island and the tourism activities have been observed. The results of the research reveal that the tourism activities on the island are shaped by the international system, the affect of the European Union and the conjuncturel changes. In addition, this political process has ecologically protected the island. It has been established that this naturalness brought the island to an advantageous position in terms of tourism. The study is going to enable the production of holistic decisions by devulging the environmental change which may occur from the biological, sociological, ecological, economic and political perspectives.

Key Words: Strategical Location, Tourism, Political Ecology.

‘Araştırmama Destek Olan Tm Aileme’

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖNSÖZ.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	vii
ÇİZELGELER LİSTESİ	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	x
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xii
1. GİRİŞ.....	1
1. 1. Problem.....	2
1. 2. Amaç.....	4
1. 3. Önem.....	5
1. 4. Sınırlılıklar.....	7
1. 5. Tanımlar.....	8
2. İLGİLİ ALANYAZIN.....	9
2. 1. Kuramsal Çerçeve.....	9
2. 2. İlgili Araştırmalar.....	10
3. YÖNTEM.....	16
3. 1. Araştırmanın Modeli.....	16
3. 2. Veri Toplama Kaynakları.....	17
3. 3. Verilerin Toplanması	17
4. BOZCAADA 'NIN GENEL COĞRAFİ ÖZELLİKLERİ.....	20
4.1. Doğal Peyzaj Özellikleri	20
4.1.1. Coğrafi Konum.....	20
4.1.2. Jeoloji ve Jeomorfoloji.....	21
4.1.3. İklim.....	23
4.1.4. Flora.....	23
4.1.5. Toprak.....	24
4.1.6. Fauna.....	27
4.2. Kültürel Peyzaj Özellikleri.....	27
4.2.1. Nüfus.....	27
4.2.2. Yerleşim Dokusu.....	30
4.2.3. Ekonomik Yapı.....	32
4.2.3.1. Bağcılık.....	35
4.2.3.2. Şarapçılık.....	39
4.2.3.3. Balıkçılık.....	42

4.2.4. Sosyo- Kültürel Yaşam.....	44
4.2.4.1. Şarap Tadım Günleri.....	44
4.2.4.2. Bozcaada Lezzet Rüzgârları Yerel Tatlar Festivali.....	44
4.2.4.3. Açık Deniz Yat Yarışları.....	44
4.2.4.4. Ayazma Panayırı.....	45
4.2.4.5. Dostluk Gecesi.....	45
4.2.4.6. Ozanın Günü ve İlyada Okumaları.....	45
4.2.4.7. Bağbozumu Festivali.....	46
4.2.4.8. Dağ Bisikleti Festivali.....	47
4.2.5. Tarihi.....	47
4.2.6. İdari ve Alt Yapı.....	49
4.2.7. Bozcaada'da Ulaşım.....	51
5. BOZCAADA'DA TURİZM.....	55
6. BOZCAADA'DA TURİZMİ ETKİLEYEN SİYASAL SÜREÇLER.....	64
6.1. Jeopolitik Konum.....	64
6.2. 1956- 1957 Olayları.....	65
6.3. 1974 Kıbrıs Barış Harekatı.....	68
6.4. Yunanistan'ın Avrupa Birliği'ne (AB) Girmesi.....	70
6.5. Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Adaylık Süreci.....	71
6.6. Türkiye'de Turizm Politikaları.....	73
6.6.1. Koruma Dönemi.....	73
6.6.2. Dışa Açılım Dönemi.....	75
7. BULGULAR.....	79
8. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	82
8.1. Sonuçlar.....	82
8.2. Öneriler.....	84
KAYNAKÇA.....	86

ÇİZELGELER LİSTESİ

Sayfa No

Çizelge 1	Bozcaada'da Proje Dâhilinde Dikilen Zeytin Fidanı.....	34
Çizelge 2	Bozcaada'da Proje Dâhilinde Dikilen Asma Fidanı.....	37
Çizelge 3	1998- 2001 Yılları arasında Bozcaada'da Üzüm Üretimi.....	38
Çizelge 4	Son Üç Yılda Adaya Gelen Yolcu ve Araç Rakamları.....	59
Çizelge 5	Bozcaada'da Turizm Sektörüne Ait İşletme Sayısı.....	61
Çizelge 6	Bozcaada Kalesi'ni Ziyaret Eden Kişi Sayısı.....	61
Çizelge 7	1982- 2006 Yıllarında Kalkınmada Öncelikli Yörelere (Bozcaada) Turizm Alanında Verilen Yatırım Teşvik Belgeleri.....	77

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa No
Şekil 1.1	Bozcaada Lokasyon Haritası.....3
Şekil 3.1	1990'lı Yıllarda Bozcaada'da Bir Sokak Görünümü.....19
Şekil 4.1	Bozcaada Toprak Haritası.....26
Şekil 4.2	Bozcaada'da 1920-2000 Yılları Arası Nüfus Grafiği.....28
Şekil 4.3	Eski Rum İlköğretim Okulu- Günümüzde Otel Olarak Faaliyette..29
Şekil 4.4	Bozcaada İlçe Merkezi.....31
Şekil 4.5	Adanın Tarım Arazilerinde Yapılan Tarımsal Faaliyet Oranları....33
Şekil 4.6	Adada Bağcılık Faaliyeti.....36
Şekil 4.7	Bozcaada'da Arazi Kullanımı.....36
Şekil 4.8	Necati ve Sebati Talay 1949 Üzüm Alımı.....39
Şekil 4.9	Ataol Şarap Fabrikasında Üzüm Alımı.....41
Şekil 4.10	1998- 2001 Yılları Arasında Bozcaada'da Şarap Üretimi.....42
Şekil 4.11	Adada Küçük Balıkçı Teknesi.....43
Şekil 4.12	Bozcaada'da Bağbozumu Festivali.....46
Şekil 4.13	Kale İçindeki Bağbozumu Etkinlikleri.....47
Şekil 4.14	Bozcaada Rüzgâr Enerji Santrali ve Polente Feneri.....50
Şekil 4.15	Bozcaada'dan Odunluk İşkelesi'ne Ulaşımı Sağlayan Çıkarma Gemisi 'Ezine'.....53

Şekil 5.1	Bozcaada Balıkçı Barınağı ve Balık Restoranları.....	55
Şekil 5.2	Bozcaada Alaybey Cami ve Meryem Ana Kilisesi.....	58
Şekil 5.3	Venediklilerden Kalan Bozcaada Kalesi.....	60
Şekil 5.4	Alaybey Mahallesi Sokağında Özel Araçlar ve Ada Halkının Bağa Ulaşım Aracı Olan ‘Pırpır’da Bir Turist.....	62
Şekil 6.1	Bozcaada Doğal ve Kentsel Sit Alanları.....	78

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
AET	: Avrupa Ekonomik Topluluğu
A.Ş.	: Anonim Şirketi
BORES	: Bozcaada Rüzgar Enerji Santrali
BOZTİD	: Bozcaada Turizm İşletmecileri Derneği
KHET	: Uluslararası Hidrojen Enerji Teknolojileri Merkezi
KKTC	: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
KTFD	: Kıbrıs Türk Federe Devleti
M.Ö.	: Milattan Önce
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TÜROFED	: Türkiye Otelciler Federasyonu
UNIDO	: Birleşmiş Milletler Sınai Kalkınma Örgütü

1. GİRİŞ

Ekonomik bir sektör olmanın yanında değeri gün geçtikçe artan turizm olgusu; yarattığı bütün olumsuz etkilere rağmen, gelişen ve gelişmekte olan ülkelerin kalkınmasında birinci derecede öneme sahiptir (Özel, 2004). Taşıdığı ekonomik öneminden dolayı ulusal ve bölgesel düzeyde istihdamın artışı sağlayan turizm, genel otoritelerin kalkınma planlarında yer almaktadır.

Bozcaada'nın ekonomik ve sosyal gelişiminde başat dinamiklerinden biri olan turizm sektörünün adanın sahip olduğu ve turizmin gelişmesi yönünde etkin şekilde kullanılabilir potansiyel doğal güzellikler, tarihi yapılar, arkeolojik eserler, temiz deniz ve kumsallar ile rüzgâr belirli bir plan ve program çerçevesinde kullanılabilir hale getirildiği takdirde büyük maliyetlere katlanmaksızın önemli bir iktisadi güç yaratılmış olacaktır (Çenet, 2008).

Bir çok uzmanlık alanını içinde barındıran turizm etkinliklerinin omurgasını ekonomi ve ekoloji kavramları hassaslaştırır. Ortaya çıkış yıllarında 'bacasız sanayi' olarak anılan turizm, taşıma kapasitesinin aşılmasıyla doğa ve insanlar için olumsuz sonuçlar yaratabilmektedir. Şüphesiz ki tüm sektörlerin doğa ile çatışması mevcuttur çünkü insanoğlunun yapıp ettiklerinde doğayı tanıma, anlama ve değiştirme süreçleri gerçekleşmektedir.

Bozcaada insanlarında da süreç doğayı tanıma, onunla uyum içinde yaşamaya başlama ve nihayetinde daha fazla insan baskısı sonucunda doğayı değiştirme davranışı gösterilmektedir. Ada insanları matematiksel ve özel konumunun doğurduğu dezavantajları avantaja çevirmeye çalışmışlar ve bu etkinliği yaşadıkları küçük kara parçasında doğayı bozmadan, ona uyum sağlayarak gerçekleştirmişlerdir. Korumacılık anlayışı siyasal süreçlerin zemininde ilerlemiştir. Bozcaada geçmiş tarihinde ıssız bir ada olarak nitelendirilmemiştir. Çünkü siyasal otoritelerin bu mekâna günümüzde 'ilçe', geçmişte de 'ayrıcalıklı yönetim bölgesi' statüsü vermesi ile orada yaşayan halkın temel ihtiyaçları karşılanmıştır. Adada turizm endüstrisi filizlenmeye başlayana kadar da ada kendi yağı ile kavrulmaya devam etmiştir.

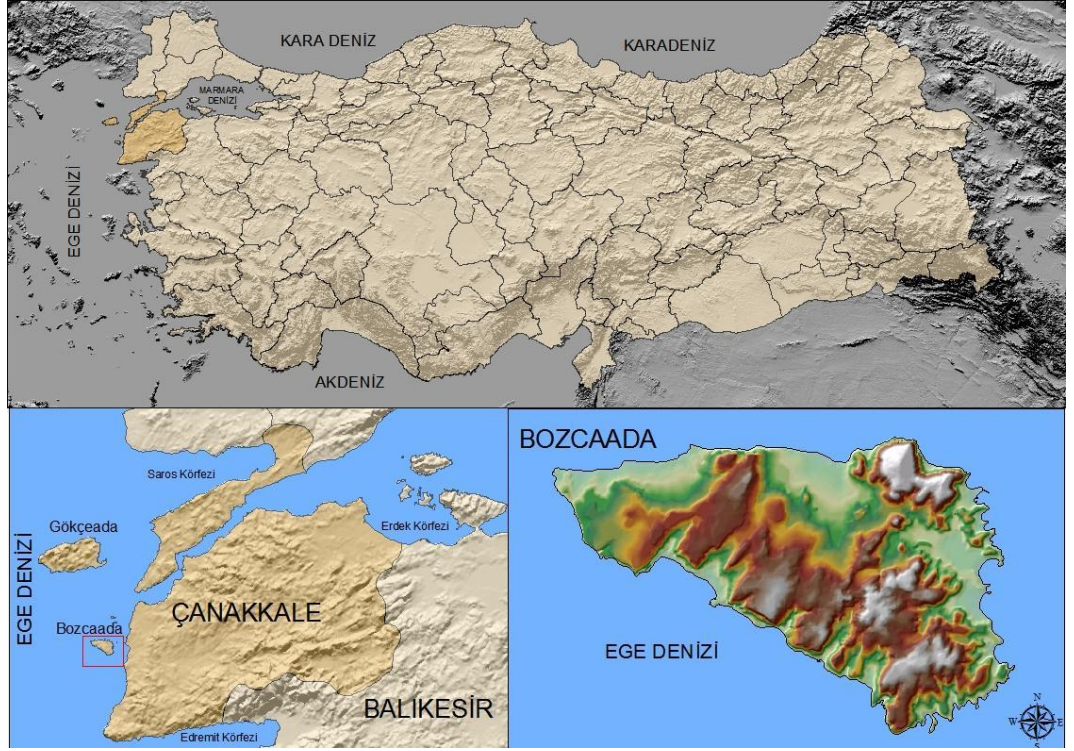
Araştırma ile Bozcaada'nın turizm faaliyetlerinde ve planlamalarında siyasi olayların etkisi incelenmiştir. Bu çaba doğrultusunda adanın turizm gelişim aşamaları değerlendirilerek siyasal ekoloji anlayışı zemininde açıklanmaya çalışılmıştır.

1.1. Problem

Bozcaada'da kalıcı yerleşimin ilk izleri M.Ö. 2000'li yıllara dayandırılmaktadır. Ada antik çağdan günümüze dek yoğun bir yerleşim alanına sahne olmamıştır. Turizm olgusunun gelişme evresine geçmesiyle ise yerleşim tarihinin en fazla nüfusunu ağırlamaktadır.

Adadaki turizm evrelerinin çerçevesi alınan siyasi karar ve planlarla biçimlenmiştir. Dünya konjonktüründe ve bölgesel sahada değişen siyasi gelişmeler Türkiye'nin dış politikasını belirlemiştir. Sınır adası olan Bozcaada'da 20 Haziran 1927'de özel bir mahalli yönetim oluşturulmuştur. Nüfusuna göre ilçe kategorisinde yer alamaz iken siyasi kararlar sonucunda ilçe statüsüne sahip olmuştur.

1950'li yıllarda ada dışında yaşayan insanların ancak Çanakkale Valiliği'nden aldığı izin kâğıdı ile Bozcaada'ya gelebilmesi, dışarıdan gelebilecek insan varlığını engellemiştir. Ada halkı sahip olduğu ekonomik ve kültürel varlıkları ile yaşayarak özgün bir turizm karakteri oluşturmuştur. Jeopolitik konumuna bağlı siyasal kararlar adanın doğal ve kültürel kaynaklarının korunmasını sağlamıştır. Şu an itibari ile adanın doğal ve kültürel kaynaklarını oluşturan unsurlar turizm çekiciliğine dönüşmüştür.

Şekil 1. 1. Bozcaada Lokasyon Haritası

Bu tür adalarda turizmin gelişmesi için gerekli koşullar mevcutken Bozcaada'da çoğunlukla siyasal sebeplerden dolayı benzer bir gelişme gözlenmemiştir. Bu durum çalışmanın problemini de oluşturmaktadır. Alınan siyasal kararlar bu konjoktüre bağlı kalınarak verilmiştir. Siyasi kararlar adanın turizm faaliyetlerini kısıtlamıştır. Bu siyasal süreçler olmasaydı adada turizm daha gelişirdi ve turizm sektörünün yerel ekonomiye katkısından daha fazla söz edilebilirdi. Ancak geçmişte Türkiye ve Yunanistan'ın bölgesel politikaları sonucunda Ege Denizinde gerginlik yaşanmıştır. Bu durum adanın siyasi kararlarla güvenlik açısından korunmasını mecbur kılmıştır.

Bozcaada, sahip olduğu stratejik konumu nedeniyle binlerce yıldır devletlerin ilgi odağı olmuştur. Bu mekân mitolojik, arkeolojik, tarihi, kültürel ve doğal kaynak değerleri bakımından önemli sayılabilecek bir zenginliğe sahiptir. Bu durum adanın sosyal ve ekolojik tahribata uğramadan günümüze dek gelmesini sağlamış, ulusal düzeyde popülaritesini arttırmış ve burayı önemli bir turizm destinasyonu haline getirmiştir. Bu kaynaklar, değişen dünya konjoktürü ile turizme açılmıştır.

1. 2. Amaç

Bu çalışma Bozcaada'da turizm faaliyetini etkileyen siyasal süreçleri ve dünya konjonktüründe meydana gelen değişimleri incelemeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda adayı etkileyen siyasal kararlar ve tutumlar incelenmiştir. Bozcaada matematik ve özel konumundan dolayı turizm faaliyetlerinde avantaj ve dezavantajlarıyla çeşitli destinasyonları ortaya çıkarmaktadır. Çalışma ile siyasal olayların adayı nasıl etkilediği incelenmiştir. Bu süreç içerisinde özellikle değişen dünya konjonktürü ve alandaki doğal özelliklerin korunmuş olması üzerinde durulmuştur. Adanın sınır adası olma durumu, turizme kaynaklık eden doğal ve kültürel değerleri korumuştur.

Çalışmada bu ölçütlere sahip olan adada turizmin geliştirilmek istenmesiyle turizm politikalarının yerel halkı, adayı ve ekolojiyi nasıl etkilediği konusunda değerlendirmeler yapılacaktır. Yapılan saha çalışması sonucu genel yöneticilerin ada ile ilgili turizm yatırımları tasarladığı tespit edilmiştir. Bu değerlendirmelerde şu soruların cevaplarının aranması amaçlanmaktadır.

- 1) Bozcaada'da turizmin genel karakteri nedir?
- 2) Bozcaada'da turizmi etkileyen siyasal süreçler nelerdir?
- 3) Dünya konjonktüründe meydana gelen değişimler Bozcaada turizmini nasıl etkilemektedir?
- 4) Bozcaada'da turizm siyasal süreçlerle mi kontrol edilmektedir?

Araştırma soruları adanın turizmde hak ettiği payı alamadığını ortaya çıkarması sebebiyle önemlidir. Diğer yörelere oranla adada turizmin başlangıcını geciktiren siyasal süreçleri açıklığa kavuşturacaktır. Bu süreçler adadaki ulaşım, nüfus konaklama ve çekicilik faktörlerini nasıl etkilediğini göstermesi amacıyla sorulmuştur.

1. 3. Önem

Değişen dünya konjonktürü ve siyasal gelişmeler nedeniyle jeopolitik konum, dolayısıyla turizm açısından dezavantajlı olan bölgeler, önemli turizm destinasyonları olarak ortaya çıkmaktadır. Bozcaada bu alanlardan birisidir. Bu yeni konjonktür de adadaki turizm planlaması, kaynakların doğru kullanımı bakımından büyük önem taşımaktadır. Adanın sahip olduğu jeopolitik ve stratejik önem geçmişten günümüze Bozcaada'yı biçimlendirmiştir. Bu siyasal form turizm potansiyelini beslemiştir. Şöyle ki Lozan antlaşması ile yapılan nüfus mübadelesinde Gökçeada ve Bozcaada dışarıda bırakılmış, adada var olan iki kültür (Türk ve Rum) bir arada devam edebilme imkânı bulmuştur. Kültürel ve sosyal peyzaj çeşitlenmiş ve bu çeşnilik oluşturan durum turizm için çekicilik unsuru yaratmıştır.

Bozcaada'nın tarihini, yerleşimini, kültürünü ve günümüzde de turizmini biçimlendiren siyasal otoritelerin karar ve planları çalışmada bu konunun seçilmesini belirleyen itici güç olmuştur. Adada turizmin genel karakteri belirlenerek bu beşeri karakteri etkileyen siyasal değişmelerin değerlendirilmesiyle adada turizmin siyasal ekolojik yaklaşımı ortaya konulacaktır. Bu doğrultuda ada için çeşitli turizm politikaları planlanabilecektir.

Nasıl ki Bozcaada'da var olan kıyı, manzara ve iklimik koşullar gibi fiziki unsurların dışında tüm beşeri olguların gelişimini sağlayan siyasal otoriteler, bu doğal kaynakları da kullanarak geçmişten günümüze tarih, kültür, yerleşim, turizme ait kararlar oluşturmuşlardır. Bu doğrultuda bir varsayım düşünüldüğünde gelecekte de var olacak başka bir beşeri olgunun oluşmasında da siyasal otoriteler rol alacaktır. Hatta daha üst düzeyde coğrafi açıdan bakarsak siyasal otoriteler adada çevre ve ekoloji kavramlarının da geleceğinde rol alacaklardır.

Turizmde tarafların ortaklığı zorunludur. Adada iki farklı rol sahibi (yerel yöneticiler- ev sahibi toplum) toplumsal, sosyal ve ekonomik kazanımları elde etmek için turizmi birlikte planlamalıdır.

İşbirliği kavramı küçük alanlarda daha fazla uygulanmaktadır. Adada yaşayan Türk ve Rum halkı geçmişte bağdaki işlerini imece usulü ile yerine getirirken günümüzde de adalı halk ve sivil toplum kuruluşları turizm etkinliklerine birlikte yön vermektedir. Ada ve çevre için makul olabilecek önerileri yerel yönetimlere sunmaktadırlar. Ya da turizmde kalite artışını sağlayabilmek için birbirlerine eleştiri yapabilmektedirler. Sahanın küçük olması fikir haberleşimini ve fikir etkileşimini arttırmaktadır. Adada insanlar, zorunlu olarak aynı mekânı paylaşmak durumunda kalmakta ve yüz yüze iletişim kurmaktadır. Yerel yöneticiler, ev sahibi toplum ve turistler iç içe, yüz yüzedir. Bu durum da Bozcaada'daki turizm faaliyetini diğer turistik alanlardaki faaliyetlerden ayıran temel çizgidir. Bu duruma adanın yıllarca gözlerden irak yaşamasının da payı bulunmaktadır. Siyasi kararlar ile korunan ada sınır bölgesinde yer almasına rağmen ekonomik ve kültürel açıdan kendi kendine yetebilmiştir. Bu küçük adada duygu ve düşünceler, etkinlikler, kültür, doğa ve yönetim özgürce insanlar arasında paylaşılır. Turizm pastasına herkes katkı sağlar ve herkes bu pastadan bir pay alır. Geçmişten gelen imece kültürü günümüzde turizm etkinliklerinde kendini hissettirmektedir. Adada her ne kadar siyasal otoriteler beşeri olguların gelişiminde yer alsalar da, adalı halkın turizm faaliyetlerini başlatıcı ve yönlendirici karakteri göz ardı edilemez bir gerçektir. Küçük ölçekli ekonomik kazanımlara sahip olan Bozcaada için turizm gibi büyük bir ekonomik sektör sadece yerel ve genel yöneticilerin kararlarıyla belirlenemez. Turizmde sürdürülebilirliğin sağlanması için diğer rol sahiplerinin de katılım ve planlama hakkı oluşmaktadır ve bu durum adada yaşayan herkesin kabul ettiği bir doğrudur.

Turizm sektöründeki karar verme süreçlerinde merkezi- yerel- sivil aktörlerin beraber çalışmasının ve işbirliği içinde olmasının sağlandığı yönetim mekanizmalarının işler kılınması gerekmektedir (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2007). Merkezden planlanan programların yerelde uygulama sorunları çıkarabileceği genel otoriteler tarafından fark edilmektedir.

Ada gibi küçük yerleşim bölgelerinde yönetimin nispeten daha kolay olduğu kuşkusuzdur. Fakat yönetim sahasının içerisine turizm etkinlikleri dâhil edildiğinde insanların güdü ve beklenti düzeyleri artmakta ve hizmetlerin yerine getirilmesi karmaşıklaşmaktadır.

Araştırmanın ortaya koymaya çalıştığı turizmin siyasal ekolojisi de diğer beşeri olguların gelişiminin anlaşılmasını sağlayacak ve Bozcaada'nın korunması ve korunurken geliştirilmesi için önemli araç olan turizm sektörünün dinamik ve kompleks bir sistemi olmasından dolayı bütüncül kararların alınmasında yol gösterici olacağı düşünülmektedir. Yirmi birinci yüzyılda kitlesel turizm anlayışı geride kaldığı için turizm sektörüne; ev sahibi toplum, yerel yöneticiler, gelen ziyaretçilerin beklentileri, çevre, kültürel değerler ve ekonomik oluşumlar gibi toplumdaki tüm etki unsurlarının, politika ve planlamalara dâhil edilmesi mecburi bir gerekliliktir. Turizm organizasyonunda tüm bileşenler etkin olmak zorundadır.

Adada gelişen, son yüzyılın en şaşırtıcı sektörü olan turizmin dünü ve bugününe mercek tutularak geleceği hakkında tahminler ve planlamalar yapılması açısından çalışma kılavuz olacaktır.

1. 4. Sınırlılıklar

Bozcaada hakkındaki veriler yalnızca ilçedeki yerel yönetimlerde bulunmaktadır. 2011 Temmuz ayında Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğüne yapılan ziyarette Bozcaada'ya ait hiçbir veri ya da literatür bulunamamıştır. Bu durum merkez ile yerel saha arasındaki bağlantısızlığın bir göstergesi olabilir.

Adanın genel durumu, turizm olgusu hakkında bilgi ve veri toplamak için bir buçuk aylık süreyi kapsayan saha çalışması gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada yerel halktan insanlarla sohbet tarzında görüşmeler yapılmıştır. Sohbet etmek için seçilen konuşmacıların başlangıçta daha rahat sohbet edebildikleri ve daha fazla bilgi verdikleri gözlemlenmiştir.

İnsanların yabancılara düşündüklerini ve bildiklerini daha rahat anlatabildiği ortadadır. Daha sonraki yapılan görüşmelerde tanıdıklık oranı arttıkça konuşmacıların da bildiklerini genelleme yoluyla, detaya inmeden anlatmaları dikkat çekicidir. Görüşmeler esnasında araştırmanın amacına yönelik sohbetler gerçekleştirildiği gibi insanların günlük olay ve kaygıları ile ilgili sohbetler de yapılmıştır.

1. 5. Tanımlar

Jeopolitik Konum: Bir bölgenin veya bir ülkenin yer siyasetine göre, yani siyasi coğrafya haritasına göre, yerinin belirlenmesidir (Özey, 2002).

Sit alanı: Devrinin sosyal, ekonomik, mimari ve benzeri özelliklerini yansıtan kent ve kent kalıntıları, kültür varlıklarının yoğun olarak bulunduğu ve tespiti yapılmış tabiat özellikleri ile korunması gerekli alandır (<http://tr.wikipedia.org>, 2011).

Rekreasyon: İnsanların var oluş ve geçim için gerekli olanın dışındaki tüm zamanlar olarak tanımlanan boş zamanlarında yaptıkları faaliyetleri ifade eden bir kavramdır (Clawson,1972).

Lokasyonun Doğası: Dünya üzerinde bir coğrafi sahanın ya da yerleşmelerin bulunduğu konumda büyüklüğü veya küçük olmasını ifade eden kavramdır (Özgüç, 2007).

Siyasal Ekoloji: Doğal ve insan elinden çıkmış çevreye ilişkin tüm sorunların, iktidar için savaşımında başarı elde etmek amacıyla siyasallaştırılması sürecidir (Keleş ve Hamamcı, 2005).

2. İLGİLİ ALANYAZIN

2. 1. Kuramsal Çerçeve

Bozcaada coğrafi konumu, tarımsal ve turistik potansiyeli, özgün mimari yapısı ve kentsel dokusu, kültürel değerleri v.b. sahip olduğu pek çok doğal ve kültürel niteliği küçük bir alana sığdırmış konumuyla ekolojik ilkeleri ve ilişkileri göz ardı etmeden planlanması ve yönetilmesi gereken özgün bir peyzajdır (Ayhan, 2008).

Hassas ve kırılgan bir ekolojiye sahip, 1. derece doğal ve arkeolojik sit alanı olan Bozcaada'da, turizm gibi kompleks bir olgunun adaya ayak basmasıyla yaz aylarında tarihinde hiç olmadığı kadar insan nüfusunu ağırlamak zorunda kalmaktadır. Adada stratejik önemden dolayı sınırlı tutulan yerleşme ve nüfus kendine yeterli olacak hizmetleri geliştirebilmiştir. Genel otoritenin adada turizmi teşvik planları ile adanın daha da bozulacağı endişesi halkın çoğunluğunda yaygın olarak bulunmaktadır. Yerel otoritelerin turizm eylemlerini planlayamaması ve kar amaçlı yatırımcıların adadaki turizmden nemalanmak istemesi, adanın basın ve medyada 'otantik bir ada' betimlemeleriyle her yıl cazibesinin daha da attırması sonucu adadaki turizm olgusu daha da karmaşıklaşmaktadır.

Çalışmanın dayandığı yöntemi çizebilmek için Bozcaada'da yaz sezonunda bir buçuk aylık ve bahar aylarında da birkaç kez ziyaret edilerek saha çalışması gerçekleştirilmiştir. Bu saha çalışması içerisinde bağcı, turizm işletmecisi, resmi kurumda çalışan elemanlar gibi yerel halktan insanlar ile sohbetler yapılmış, yerel yöneticiler ile görüşmeler düzenlenmiştir. Görüşmecilerin doğal kaynakları kullanma durumu, adaya ilişkin düşünceleri ve turizmden ne bekledikleri saptanmaya çalışılmıştır. Bu görüşmeler sonucu adada turizmin karakteri belirlenmeye, turizmin teşvik mi yoksa kontrol mü edilmekte olduğu anlaşılmaya çalışılmıştır. Bozcaada Kalesi girişinde tarihi değerleri ziyaret eden, şarap satış mağazalarında adanın şaraplarını tadan, merkez çarşısında reçel, kekik gibi yerel ürünleri satın alan ve Ayazma plajında denizin tadını çıkararak turist profilleri gözlemlenmiştir.

Saha çalışması esnasında doğal ve kültürel kaynakların yapısı incelenmiş, coğrafya ve turizm bilimine ait teorik bilgiler pratiğe dökülmüştür. Siyasal süreçlerin yapılaşma, nüfus ve ekolojik açıdan adayı koruduğu tespit edilmiştir. Adayı koruyan siyasal süreçlerin neler olduğu araştırılmıştır.

Çalışma içerisinde adanın geçmişten gelen tarih, mitoloji, nüfus, yerleşme, sınır adası olma durumu gibi beşeri olgularının alınan siyasi kararlarla belirlendiği durumunun altı çizilmiştir. Bu doğrultuda dünya konjonktüründe meydana gelen değişimler ve turizmi etkileyen siyasal süreçlerin adayı nasıl etkilediği, literatürün ve elde edilen verilerin ışığında belirtmeye çalışılmıştır. Adada beşeri olguların gelişimini sağlayan siyasal otoritelerin, günümüzde de turizm olgusu ve hatta ekolojinin de durumunu tayin edecekleri öngörülmektedir.

2. 2. İlgili Araştırmalar

Literatür taramasında incelenen çalışmaları; konu ile ilgili çalışmalar ve alan ile ilgili çalışmalar olarak iki bölümde değerlendirmek mümkündür. Konu ile ilgili çalışmalara odaklanıldığında siyasal ekoloji kavramını ilk kez kullanan Frank Thone'dur (1935). E.R. Wolf'un (1972) 'Mülkiyet ve Siyasi Ekoloji' adlı çalışmasında mülkiyet ve miras, otorite toplumdan kaynaklanan baskılar ve yerel ekosistem arabuluculuğu üzerinde durulmuştur. 1970'li ve 1980'li yıllara gelindiğinde ise siyasal ekoloji; gelişen dünyayı etkileyen olaylar ve üçüncü dünya ülkelerinin çevre üzerinde maddi ve söylemsel mücadelelerini çevreleyen siyasi dinamikleri açıklamaya çalışmıştır (Bryant, 1998).

Bryant ve Sinead, (1997) siyasal ekolojiyi üç temel varsayımla geliştirmişlerdir. Bu varsayımlardan ilki dünya üzerinde maliyet ve faydalar eşitsiz dağılmıştır. İkincisi çevre koşullarında olan herhangi bir değişiklik siyasi ve ekonomik statükoyu etkilemelidir. Üçüncüsü ise maliyet ve faydaların azaltılması değişen güç ilişkileri açısından siyasi sonuçları doğurmaktadır. Robbins, (2004) 'bir şeyler yapmanın yolu, daha az zorlayıcı, az sömürücü ve daha sürdürülebilir normatif anlayışa sahip olmak ile mümkündür'.

Siyasal ekoloji iyi bir çevre yönetimine katkıda bulunmak, çevre ve kalkınmada karmaşık örgütleri bilgilendirmektir. Siyasi ortam, ekonomik baskı ve yasalarla, toplulukların doğal çevre ilgili yaptığı kararları anlamak, hükümet politikalarının doğal çevreyi nasıl etkilediğine bakmaktır. Ayrıca çalışmasında siyasi ekolojinin çevre ve siyasi, ekonomik ve sosyal faktörlerin etkileşimi için alternatifler sunmaya çalıştığını belirtmiştir.

Walker, (2005) 'post-yapısalcı' yaklaşımı, ekoloji disiplinde kilit bir konumda tutmaktadır. Bu da çevre politikası gibi 'ekoloji' alanın kullanımı ile ilgili durumları ortaya çıkarmaktadır. Hurley ve Arı, (2011) Türkiye Kaz Dağları sahasındaki maden çıkarımı girişimleri sonucu oluşan kırsal sermaye çeşitleriyle yarışan neoliberal durumu açıklamaya çalışmışlardır. Çok uluslu şirketlerle o sahada bulunan farklı kesimden yerel halkların çatışması incelenmiştir. Maden çıkarımı ile ilgili politikalara odaklanmışlar ve bu süreçte bölgesel yerleşimlere ve sosyal süreçlere dikkat çekmişlerdir. Temel olarak devletin bu sahada yabancı yatırımı koruyan politikalarının tartışmalı olduğunu fakat zeytincilerin ekonomik çıkarlarının bozulmasına imkân verilmemesinin gerekli olduğu belirtilmiştir. Stonich, (1998) çalışmasında Honduras Bahia adalarında turizmde su kullanımı ve çevre sağlığı üzerinde durmaktadır. Adalarda tatlı su, kara ve deniz kaynaklarının turizmin gelişmesiyle kontrolsüz kullanımı ve olumsuzlukların ortaklar arasında eşit dağıtılmadığını vurgulamaktadır. Cole, (2012) göre birçok ada destinasyonlarında turizm ve su talepleri ile mücadele edilmektedir. Bali adasındaki adaletsiz ve sürdürülemeyen su dağıtımını anlamak için sosyal güç ve ekolojinin bir araya geldiği siyasi ekoloji biliminden turizm olayını anlamaya çalışmıştır. Siyasi ekoloji literatüründe yapılan çalışmalar temelde çevre sorunları ve değişikliklerinin siyasi, ekonomik ve sosyal boyutlarını göstermeye çalışmaktadırlar.

Turizm politikası ve planlarının yönü; halkın yönetimine, iş adamlarının yönetimine ve uluslar arası ilişkilere dayanmaktadır. Turizmle ilgili yönergeler, strateji ve amaçlar uzun süreli gelişim düzenlemelerinden geçerek turizm aktivitelerini belirleyebilecektir (Mihalic, 2009). Turizm politikalarında politikacıların bakış açıları temel teori olarak kullanılmaktadır. Politika oluşturma insanlar arasındaki görüşme ve iletişimi kapsamaktadır ve bu doğrultuda politikacılar yerel halkla karmaşık iletişim kurmakta, elle tutulur planlara odaklanmaktadır (Stevenson, Airey ve Miller, 2008). Bu iki araştırma analiz edildiğinde turizm politikası oluşturmak; halkın ve iş adamların yönetimine dayandırılırken diğer çalışmada politikacıların halkla olan iletişimine dayandırılmıştır. Bozcaada ile ilişkilendirildiğinde turizm planları, ev sahibi toplumun yönetimine değil, yöneticiler ve halkın ortak fikir alışverişlerine dayanmaktadır. Sezon bitiminde turizmi değerlendirme toplantıları düzenlenmektedir. Adada turizme dair sorunlar ve öneriler demokratik biçimde konuşulmaktadır.

Kullanılan turizm stratejileri bir kriz anında problem yaratabilecektir ve sorun oluştuğunda yeni kaynaklar araştırılmalıdır. Bu bulgusuyla turizm stratejilerinin esnekliğini vurgulamaktadır. Gelecekte turizm endüstrisi, çekicilikler ve yerel halkın konukseverliği olguları taban alınarak turizm stratejilerinin oluşturulabileceğini belirtmiştir (Hjalager, 2010). Kıbrıs Adası'ndaki turizm endüstrisinde Türkiye ve Yunanistan arasında problemler bulunmaktadır. Her iki kesim turizmde farklı siyasal politikaları gütmekte, turizme bakış açıları farklılaşmaktadır. Çok uluslu işbirliği varlığı nedeniyle turizme olan yatırımlar artacaktır (Altnay ve Bowen, 2006).

Diğer bir çalışmaya odaklandığımızda son yıllarda turizm faaliyetlerinin yoğun olarak yapıldığı doğal ve kültürel özelliklerin korunduğu Bozcaada'da halkın turizm hareketlerine genel bakış açısı örneği bulunmaktadır. Turizm programının başarısı yerel halkın desteği ve bilgisine dayanır (Ayhan, 2008). Malta Adası'nın turizm büyüme limitinde politikal ekonominin gelişimi için hükümet halk görüşmelerine önem vermektedir. Hükümet organizasyonları sürdürülebilir gelişime müdahale etmektedir fakat teknik mantıklılık ve iş konuları turizmi çok fazla etkilemektedir. Diğer açıdan turizmde çevre sorunları vurgulanmaktadır fakat yöneticilerdeki güç yoksunluğu resmi politikaları etkilemektedir (Bramwell, 2006).

Wanhill'in tarihsel önerisi; hükümetler turizm sektörü gelişmelerine yardım etmeli ve özel düzenlemelerle müdahale etmelidir (Theobald, 2001). Bu çalışmada turizmde yatırımların devlet tarafından yapılmasını savunan anlayış vardır. Özel sektör turizmi farklı boyutlara taşıyabilen, daha riskli kararlar alabilen taraftır. Bozcaada'da Tekel fabrikasının kapanıp özelleştirilmesiyle bağcılık sektörü tekrar canlanmıştır. Şarapçılıkta kalite artışı yaşanmış ve turizm sektörüne katkı sağlamıştır.

Diğer çalışmaya baktığımızda turizm gelişmeleri ile ilgili tartışmalar politikacıların güç anlayışlarıyla ilgilidir. Turizm politikası yapanlar ve aktörler arasındaki ikilik sektörde çöküntüye sebep olabilmektedir (Bramwell ve Meyer, 2007). Yerel işbirliği ile yapılan projeler turizm yönetim anlayışında temel ilerlemedir. Politikacıların turizm anlayışları ve turizm problemleri değişmiştir. Turizmde organizasyon başarısı ve sonuç değerlendirmelerine önem verilmelidir (Vernon, Essex, Pinder ve Curry, 2005).

Turizm, daha çok iktisat ve işletme ilimlerinin araştırma konusu olarak görülürse de, hiç kuşku yok ki, bu kanaat yanlıştır. Çünkü turizm ilmi, multidisipliner bir bilim olup, bu bağlamda, örneğin arazi kullanışı, turistik potansiyel kaynakların dağılışı, yatırımların dağılışı ve çevre değiştirici etkili süreçlerden biri oluşu gibi yönleriyle, aynı zamanda coğrafya ilminin konusudur (Doğanay, 2001). Türkiye'nin turizm coğrafyasının fiziki kaynakları detaylandırılmış ve tasviri bir çalışma oluşturulmuştur. Ancak turizm olgusunun multidisipliner bir alan olduğu vurgulanmış ve bütüncül kararların alınabilmesi için coğrafya bilimi içerisine dâhil edilebileceği belirtilmiştir.

Arı, (2009) Kazdağı Milli Parkı çevresinde yapılan eko- turizm faaliyetlerini, eleştirel eko- turizm literatürü ışığında incelemiş, yerel halkın refah seviyesine katkı yapması beklenen turizmin bu katkıyı yeterince yapamadığı, burada yapıldığı şekli ile turizmin eko temelli olmaktan çıkarılıp, yerli olmayan küçük bir grubun amacına hizmet eden ego temelli bir faaliyet olduğu tespit edilmiştir.

Aydın, (2010) ekoturizm ilkelerinin ortaya konulması, plânlanması ve yönetiminde rehberlik edecek temel bilgileri verirken, sürdürülebilir turizm ilkelerinin yerel halk ve yöneticilerin ortaklaşa tutumunun gerekliliğini ortaya koymuştur. Erdoğan, (2003) çevre ve turizm arasındaki bağı incelemiş, günümüzde çevre ve insanın durumunu; kitle turizminden ekoturizme kadar gelişmiş bir endüstriyel yapının katkısını ve çevre koruma çabalarını ele almıştır.

Saha ile ilgili çalışmalara bakıldığında turizmde ürün geliştirme ve çeşitlendirme kavramları turizmin çeşitlendirilmesi için gereklidir (Türemez ve Kalpaklıoğlu, 2008). Çalışmada Bozcaada'nın turizm ürünleri ile kendini ispatladığını savunmaktadırlar. Can, (2008) sürdürülebilir turizm kavramını irdeleyerek Bozcaada'da turizmi sürdürülebilirlik çerçevesinde ele almıştır. Turizm ve çevrenin birbiriyle yakın ilişkisi olan olgular olduğunu vurgulamaya çalışmıştır.

Diğer açıdan bir bölgede turizmin gelişmesi, çevre konusundaki bilinç düzeyi ile ilintili bir durumdur. Bozcaada halkının çevre bilinci üzerine değerlendirmeler ortaya koyan Çakıcı ve Aksu, (2008) Bozcaada halkına çevre bilinci konusunda yaygın eğitimlerin verilmesi gerektiğini önermektedirler. Bamyacı, (2006) Bozcaada'nın jeopolitik konumundan gelen önemi, kültürler arası stratejik bir köprü görevi görmesinden ve ada yerleşiminin Çanakkale Boğazı'na girişte denizden gelecek tehlikelere karşı ilk kontak noktası olmasından gelmekte olduğunu belirtmiştir.

Bozcaada'nın stratejik konumunun önemini gösteren Osmanlı Dönemi'nden Cumhuriyet'e kadar yaşanan savaş ve antlaşmalarda adanın rolünü tespit eden belge ve dokümanlar batılı büyük devletlerin adanın stratejik konumunu önemsemekte olduklarını göstermektedir (Atabay, 2008). Bu teoriler doğrultusunda adadaki turizmde siyasal ve stratejik süreçlerin etkinliğinden de söz edebiliriz. Bozcaada'nın antik çağlardan 1980'li yıllara kadar ki sosyal, kültürel, siyasi ve ekonomik yapısını inceleyen Durmuş, (2006) Bozcaada'nın turizm çekiciliklerinden biri olan kültürel oluşumları tarihi belgelerle göstermiştir.

Bozcaada'da özgün peyzaj değerlerini ve tarım potansiyelini koruma ve sürdürme, adayı potansiyelleriyle dengeli bir biçimde turistik açıdan daha çekici hale getirme ve halkın yaşam kalitesini yükseltme bağlamında yeni mekânsal yol göstericilere gereksinim vardır (Ayhan, 2007). Bozcaada birçok özel coğrafî, jeolojik, jeomorfolojik ve ekolojik özelliklere ait bir Anadolu karasıdır. Adada keşfedilmeyen yerbilimsel değerlerin varlığı, yakın zamanlarda oluşan kıyı kumulları, eolinitler ve yalıtışları üzerine jeomorfolojik bir değerlendirme yapan Erginal (2008) yerbilimsel bir çalışma ortaya koymuştur.

Kıyı ve yat turizmi, ekonomik faaliyetleri tarım, hayvancılık veya balıkçılık olan kırsal alanları seçmektedir. Bozcaada'da sakin ve temiz koylarıyla ilgi çekmektedir (Doğaner, 2001). Beşeri bir olgu olan turizmin Bozcaada'da salt doğal kaynaklara dayandırılması ile genel bir çalışma örneği sunulmuştur.

Sözen, (2006) Türkiye'de turizm yatırımlarının görünür hale geldiği 1982 sonrası dönemde Türkiye'de uygulanan turizm politikaları ve bu politikaların Çanakkale ekonomisine etkilerini çalışmıştır. Çanakkale ekonomisinin son yıllardaki en önemli itici gücü durumundaki turizm gelirlerinin arttırılmasına yönelik alınması gerekli önlemlerin belirlenmesinin ve uygulamaya konulmasının önemi üzerinde durmuştur ve dolayısı ile Bozcaada'ya yapılan teşvikleri tespit etmiştir.

Sezer, (2006) Bozcaada'da şarap kültürünün Bozcaada turizmine olan etkilerinin belirlenmesine yönelik bir çalışma yürüterek adada şarap turizmi deseni yaratılarak sezonun uzatılabileceği önerisinde bulunmuştur. Bozcaada'nın geçmişten günümüze nasıl geliştii ve değiştiiğinden, adanın kültürel değerlerinden bahseden Şahin, (2005) bu değişikliklerin nelere mal olabileceği üzerinde durmuş ve gelişen turizm faaliyetlerinden dolayı kooperatif kapkaççılarının ve aşırı imarlaşmanın tehlikesinden söz etmiştir.

Pekcan, (2002) Bozcaada'nın turizm potansiyeli tespiti ve adada turizmin gelişme olanakları temelinde alt yapı eksikliğine bağlı olarak üst yapının gelişmediği vurgulanmıştır. Adadaki arazilerin yüksek yüzdesinin kamunun elinde olmasından dolayı alt yapının ve bu doğrultuda turizmin gelişmediğini ortaya koymuştur.

3.YÖNTEM

3. 1. Araştırmanın Modeli

Turizm hareketlerindeki artış Türkiye'nin gelişmekte olan ekonomisi açısından oldukça önemli bir hal almıştır (Ayhan, 2008). Bozcaada'da ekonomik kazanç belirgin bir şekilde turizm gelirlerinden elde edilmeye başlanmıştır. Bu varsayım doğrultusunda araştırmada elde edilen veriler değerlendirildiğinde araştırmanın stratejisi; ev sahibi toplum ve siyasal otoritelerle yapılan görüşmeler ışığında araştırma sahası ve konusuyla ilgili daha önce yapılmış çalışmalar bütüncül bir formda değerlendirilerek yeni kavramlar ve durumlar ortaya çıkarılmıştır.

Adada turizm olgusu ile ortaya çıkan problemlere yönelik mevcut durumun saptanması için betimsel araştırma deseni uygulanırken, saha çalışması sırasında kaynaklar doğal ortamında gözlemleneceği için alan araştırması yapılmıştır. Araştırmanın ana karakterleri olan ev sahibi toplum ve yerel yöneticiler ile adayı siyasal süreçlerin nasıl etkilediği ve halkın nasıl etkilendiği üzerine görüşmeler yapılarak durum araştırması yapılmıştır.

Bu araştırma yaklaşımı rehberliğinde görüşmeler ve gözlemlerle veri toplanmıştır. Saha çalışmasına dâhil edilen adalı halk ile çalıştıkları mekânlarda görüşme yapılmıştır. Adalı halkın gelen misafirleri bilgilendirme konusunda gönüllü ve ilgili olduğu gözlemlenmiştir. Toplanan veriler ve temalar bütünsel olarak ele alınıp kuram oluşturma yoluna gidilmiştir. 'Nitel araştırma desenleri birbirinden çok açık bir biçimde ayrışan desenler değildir' (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Araştırma deseni giriş safhasında betimsel, durum ve alan araştırmaları rehberliğinde biçimlenirken çalışmanın genelinde Bozcaada'daki turizm dünü, bugünü ve yarını hakkında veri temeline dayanan kuram oluşturma yaklaşımı uygulanmıştır. 'Elde edilen verilerin analizi ve ortaya çıkan kavramların ve olguların doğası veri toplama aracının esnek bir yapıya sahip olmasını ve sürekli bir değişime açık olmasını gerektirir' (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

3. 2. Veri Toplama Kaynakları

Veri kaynakları Bozcaada Kaymakamlığı, Bozcaada Belediyesi, Adaposta Yerel Gazetesi, Bozcaada Turizm İşletmecileri Derneği (BOZTİD) ve Gestaş Deniz Ulaşım Şirketi'nden alınmıştır. Bunun dışında ev sahibi toplum ve yerel yöneticiler ile yapılan görüşmeler sonucu oluşturulan görüşme notları, konuşma metinleridir. Bunların yanında internet veri tabanları, sahada yer alan tarihi ve kültürel değerleri sergileyen Bozcaada Müzesi ve Bozcaada Kalesi, mekânlar, ada ile ilgili basında yer almış haberler ve yerel gazete arşivleri gibi yazılı kaynaklar taranmıştır.

3. 3. Verilerin Toplanması

Araştırma sahasının yakınında ikamet etmenin avantajı ile ada 1990'lı yıllar ve 2000'li yıllarda araştırma kapsamında olmadan dışarıdan gözlemlenmiş ve turizmle beraber değişikliğin seyri fark edilmiştir (Şekil 3. 1). Bozcaada'da potansiyel turizm varlığını ve eylemlerini farklı zamanlarda gözlemleyebilmek için turizm mevsiminde ve bahar mevsiminde saha çalışmaları yapılmıştır. 2011 Ağustos ve Eylül aylarında Bozcaada'da bir saha çalışması gerçekleştirilerek yerel yöneticiler ve ev sahibi toplum olan Bozcaada halkı ile görüşmeler yapılmıştır. Adanın genel durumunu ve turizm olgusunu içeren sorular görüşmecilere sohbet tarzında yöneltilmiştir. Saha çalışması kapsamında adada yerel yöneticiler, turizm işletmecileri, esnaf ve de ada halkının turizm ve ada hakkındaki bakış açısı saptanmıştır. Bozcaada Kaymakamı İbrahim Çenet, adanın turizm başlangıcını 1996 arabalı vapur seferleri ile başladığı ve bu dönemden sonra yerel halkın desteği ile geliştiği görüşündedir. Turistlerin adayı bozulmamış olmasından dolayı tercih ettiklerini vurgulamıştır. Bozcaada Belediye Başkanı Mustafa Mutay turizm etkinliklerini ve projelerini değerlendirmiştir. Bozcaada Kalesi gişesi görevlisi ile görüşme gerçekleştirilirken kaleyi ziyaret eden turist profilleri gözlemlenmiştir. Ziyaretçilerin ada ile ilgili istek ve şikâyetleri dinlenmiştir.

Turistler Bozcaada Kalesine giriş esnasında ‘müzekart geçerliliği, öğretmene indirim, kale içerisinde güvenlik önlemlerinin alınması ve kalenin bakımının yaptırılması’ gibi konularda görüşlerini görevliye iletmışlerdir. Bu doğrultuda turistlerin güdü ve beklentileri tespit edilmiştir. Bu istek ve şikâyetler görevli tarafından Bozcaada Kaymakamı’na iletilmektedir.

Bozcaada Turizm İşletmecileri Derneği (BOZTİD) başkanı ile adadaki turizm sektörünün problemleri, işletmecilerin hizmet anlayışı, çevre, artan turist baskısı konusunda sohbet edilmiştir. Boztid başkanına göre adada planlama eksiği bulunmaktadır. Son dönemde adada çekilen yerli filmler gelen turların sayısını arttırmaktadır. Ama turların adaya hiçbir katkısı bulunmamaktadır.

Yerel halktan ev pansiyonculuğu ve bağıcılık yapan kişilerle turizm ve bağıcılık faaliyetini değerlendirici görüşmeler yapılmıştır. Turizm sektörünün daha fazla kazanç sağladığını belirtmişlerdir. Halka göre adada ev pansiyonunda bir odanın ücret bedeli 100 TL iken 1 kg sofralık üzümün parakende satış fiyatı 3 TL’dir. Bazı üreticilerin ‘Çavuş Üzümü’ yerine Fransız tipi siyah üzüm yetiştiriciliğine yöneldiğinden bahsetmişlerdir. Rum halktan vatandaşlar ile Rum kültürü hakkında bilgiler alınmış ve turizme dair konuşmalar yapılmıştır. Değişen siyasi olayların buradaki Rum halka etkisi sorulmuştur. Yaşanan göçleri Rum okulunun kapatılmasına bağlamışlardır. Gelen turistlerin Rum kültürünü ve yiyeceklerini merak ettiklerini belirtmişlerdir. Şarap üreticileri şarap üretim rekoltesinde düşüş, kalitesinde ise artışın olduğunu, gelen turistlerin satış mağazalarından memnun ayrıldıklarını ifade etmişlerdir. Turizme kazandırmak için ‘Şarap Müzesi’ çalışmalarına başlanmıştır.

Bu görüşme sonuçları ile adadaki turizmin dünü ve bugünü hakkında veriler elde edilerek araştırma içerisinde kullanılmıştır. Görüşme notları rehberliğinde adadaki turizmin siyasal ekolojisinin tablosu ortaya konulmaya çalışılmış ve adadaki turizm geleceğine yönelik bütüncül önerilerde bulunulmuştur.

Şekil 3. 1. 1990'lı Yıllarda Bozcaada'da Bir Sokak Görünümü

Kaynak: alierdinc.blogcu.com/bozcaada-cumhuriyeti (2011).

Sayısal veriler ve yerel yöneticilerden elde edilecek veriler için Bozcaada Kaymakamlığı ve Bozcaada Belediyesi ile görüşme düzenlenmiştir. Gestaş Deniz Ulaşım A.Ş., Bozcaada Kaymakamlığı ve Bozcaada Belediyesi gibi resmi kurumlardan adaya gelen turist sayısı, araçla gelen turist sayısı, açılan yeni turizm tesisleri ilgili veriler alınmıştır. Adanın tarihi kaynaklarını analiz edebilmek için Yerel Tarih Araştırma Merkezine gidilmiş ve bir müze olan tarihi merkezde adanın kültürü incelenmiştir.

Bozcaada'nın doğal ve kültürel peyzaj unsurlarını sanatsal açıdan göstererek bilgiler sunan film ve belgesel gibi medya araçları izlenmiş, adaya ilişkin farklı bakış açıları öğrenilmiştir. 1999 yılında çekilen 'Güle Güle' filmi ada hakkında o yıllara ait peyzajı yansıtırken aynı zamanda İstanbullulara bağ arzilerinin satışının başladığı detayı fark edilmiştir.

2011 yılında çekilen 'Eyvah Eyvah' filmleri günümüzün adasının bilgilerini yansıtmıştır. Çekilen filmler adayı turistik açıdan daha da popülerleştirmiş ve 2011 Eylül ayında yoğun turist akışı olmuştur. Okuş'a (2011) göre Bozcaada'da turizm yoğunluğunu basın ve medya araçları arttırmıştır. Sahaya yaz mevsiminde gidildiği için turizm aktivitesi yerinde görülmüş ve adada turizmle birlikte ortaya çıkan nüfus artışı, trafik ve konaklama sorunu gibi problemler yerinde gözlemlenmiştir.

Çalışmada Bozcaada'nın doğal ve kültürel peyzaj özellikleri saptanmış ve haritaları yapılmıştır. Sahaya ait doğal ve kültürel kaynakların fotoğrafları çekilerek araştırma görsel açıdan desteklenmiştir. Ayazma plajındaki yoğunluk dikkat çekicidir. Araştırma safhasında elde edilen tüm veriler; çözümlenir ve yorumlanırken öncelikle araştırma sorularını ve amacını destekleyici veriler ayrıştırılmış, bu veriler doğrultusunda yeni kavramlara ulaşılmış ve çalışma sahasından örneklerle desteklenmiştir. Araştırmanın bu bölümünde alan yazının fiziki ve beşeri unsurlarına değinilecektir.

4. BOZCAADA'NIN GENEL COĞRAFİ ÖZELLİKLERİ

4. 1. Doğal Peyzaj Özellikleri

4.1.1. Coğrafi Konum

Araştırma sahası; NUTS (Nomenclature of Territorial Units for Statistics) bölgelendirme sistemine göre Batı Marmara alt bölgesinde Çanakkale iline bağlı Bozcaada ilçesidir. Bozcaada; 39⁰ 52' 30'' 39⁰ 43' 00'' kuzey enlemleri ile 25⁰ 52' 30'' 26⁰ 07' 30'' doğu boylamları arasında yer alır. Sadece ilçe merkezinden ibaret olmakla birlikte Türkiye'nin köyü olmayan tek ilçesidir. İlçede genel idare kuruluşlarının yanı sıra, belediye başkanlığı ve 25.06.1927 tarih ve 1151 sayılı Bozcaada ve Gökçeada Kazalarının Mahalli İdareleri Hakkında Kanun gereğince kurulmuş ikinci bir yerel yönetim birimi olan mahalli idare başkanlığı bulunmaktadır. İlçe merkezi adanın kuzeydoğusunda yer almaktadır (Bozcaada Kaymakamlığı, 2012).

Bozcaada Çanakkale Boğazı'nın Ege Denizi'ne açılan ağız kısmında 22 km güneyinde yer alır. Çanakkale il merkezine 46 km, Gökçeada'ya 31 km, Limni'ye 48 km, Midilli'ye 50 km şu anda ulaşımın sağlandığı Ezine İlçesi Geyikli Beldesi iskelesine 7, 5 km uzaklıktadır. Çevresi 38 km tutan Bozcaada'nın alanı 36. 67 km² olup, etrafındaki irili ufaklı 17 adacık (0. 93 km²) dâhil olmak üzere 37. 6 km²lik yüz ölçümüne sahiptir (Bozcaada Kaymakamlığı, 2012).

4.1.2. Jeoloji ve Jeomorfoloji

Bozcaada, Biga yarımadası'nın jeolojik açıdan olduğu gibi yer şekli özellikleri itibariyle de doğal bir uzantısını meydana getirir. Adanın başlıca jeolojik birimlerini Paleozoik yaşlı şist ve mermerler, denizaltı volkanizması ile oluşmuş ofiyolitler, bu temel birimleri olumsuz olarak üzerleyen Eosen'in kırmızı renkli taban konglameraları ve fliş fasiyesindeki kireçtaşı, kumtaşı, marn ve kilttaşları, Miosen'e ait konglamera, kumtaşı ve maktralı kireçtaşları ve kırmızı- pembe renkte andezitler oluşturur. Bununla birlikte adanın batı kesiminde geniş bir alanda yayılış gösteren serbest ve yarıserbest kıyı kumulları ile vadi tabanları ve korunaklı koyların gerisindeki alüvyal dolgu düzlükleri Holosen birikim sahalarına karşılık gelir (Erginal, 2008).

Belirtilen jeolojik formasyonlar adanın morfolojik yapısındaki değişimleri belirgin olarak yansıtır. Örneğin ortalama yükselti değerleri 0- 50 m arasında değişen ada morfolojisinde, ayrışma ve aşınımına karşı dirençli ve masif yapıdaki andezitin adanın kuzeydoğu kesimindeki Göztepe (192 m) kütesini oluşturması litoji-morfolojik birim ilişkisini açıkça yansıtır. Mermerlerin egemen olduğu güneydoğu kıyı işlenmesi mermer varlığına bağlı olup kalanklı kıyı oluşumunu sağlarken, adanın güneyinde heyelana uygun Miosen konglamera ve kilttaşları üzerinde yamaç duraysızlıkları göze çarpmaktadır. Ayrıca batı burnu mevkiinde güneybatı yönünde birkaç derece eğimli Miosen maktralı kireçtaşlarını kesen yapısal platformlar güneybatı- kuzeydoğu yönlü rüzgâr etkinliği nedeniyle kumullarla istila edilmiştir. Tüm bu morfolojik zenginlik adanın aşınımına farklı direnç gösteren jeolojik formasyonlardan oluşması ile yakından ilgilidir (Erginal, 2008).

Bozcaada'nın yapısını stratigrafik ve bileşim bakımından farklı kayaların meydana getirmesi, yer yer farklı morfolojik görünümün ortaya çıkmasına neden olmuştur. Adanın batı tarafı morfolojik bakımdan sade bir yapı gösterirken, doğu tarafı oldukça çeşitli bir görünüme sahiptir. Burada yüzey arızalı, yapıyı oluşturan elemanlar çeşitlidir. Aynı zamanda burası batı tarafın plato görünümünü göstermesine rağmen tepelik bir görünüme sahiptir. Bu nedenle ada farklı ünitelerde incelenmiştir. Kabaca Fakı Tepe, Kaptan Tepe ve Hacımahmut dere arasında çizilecek bir hat, doğudaki daha bozuk tepelik saha ile batıdaki daha alçak ve arızasız sahayı birbirinden ayırır. Alçak bir plato olarak kabul edilebilen bu saha tamamen sarmatien depolarından oluşmuştur (Hocaoğlu, 1984).

Oluşumlardan daha sonraki jeolojik devirlerde, yakın civarı dislokasyonlara maruz kalırken, bunlar da az çok şekilde değiştirmişler, bazı sahalarda yataylıklarını kaybetmişlerdir. Hatta geniş dalgalı, hafif bir kıvrılmaya da maruz kalmışlardır. Plato yüzeyinde uzanan satıh ise; altında uzanan tabakaları ondan daha farklı bir açıyla keser. Bu satıh adanın bütününde görülmekte ve genellikle 60-100 m yükseklikler arasında gelişmiş bulunmaktadır. Pliosen'de meydana gelmiş bu aşınım yüzeyi, Pliosen- Pliosten arasındaki tektonik hareketlerden etkilenmiş, Biga yarımadası ile birlikte kuzeye doğru eğimlenmiştir. Böylelikle yeni eğim şartları ortaya çıkmıştır. Seramit sırtı üzerinde genellikle 50 m civarında olan yükseklik, kuzeyde Seramit tepede 71 m'ye ulaşmaktadır. Bunun biraz kuzeybatısında Killiktepe 52 m'lik yüksekliğiyle dikkat çekmektedir. Plato yüzeyi, bu kısımda kuvvetli bir şekilde yarılmıştır. Yine bu kısımda plato dik yarılarla denize iner. Falezlerin üstünde yer alan Hacımusa yarıları yer yer 15-20 m'yi aşan önemli diklikleri oluşturur. Kabaca SW- NE doğrultulu hattın batısında en önemli kabartı 52 m ile Çamlık sırtıdır. Buradan hem kuzeye hem de batıya doğru eğim azalır. Bugün Çamlık sırtının batı tarafı bir çam koruluğuyla kaplıdır. Koruluğun batı tarafında oldukça geniş bir alanda, plato yüzeyi kumullarla örtülmüştür.

Daha önce belirtilen Fakı tepe– Kaptan tepe ve Hacımahmut dere hattının doğusu ise genel görünüm itibarıyla tepelik bir alan görünümündedir. Burada yüzey diğer tarafa göre daha problemlidir ve çeşitlidir. Plato alanındaki gibi devamlı düzlükler görülmez. Adanın en önemli yüksekliklerine burada rastlanır. Göztepe (192 m) ile bu bölümün ve tüm adanın en yüksek kısmıdır.

Bozcaada'nın etrafını çevreleyen kıyılar, özellikle adanın doğu tarafında çok çeşitli bir görünüm göstermektedir. Adayı meydana getiren arazinin her taraftan aynı özelliği göstermeyişi, kimi yerde stratigrafik, kimi yerde de litolojik farklardan dolayı kıyı bölgesinin görünümü ve kıyı çizgisinin uzanışı ayrı ayrı karakterdedir. Bozcaada'yı baştanbaşa çevreleyen bu kıyılar genellikle yüksek kıyılardan oluşmuştur. Uygun alanlarda ve bazı dere ağızlarında alçak kıyılara ve dar plaj şeritlerine rastlanmaktadır. Adanın kuzey kıyıları doğuda Erenler burnu ile batıda Batı burnu arasında genellikle doğu-batı doğrultusunda uzanır. Oldukça düzenli bir uzanışa sahip bu kıyıda baştan sona kadar yüksek ve alçak kıyılar baştan sona kadar nöbetleşe devam etmektedir. Bu durum kıyı bölgelerini meydana getiren kıyıların farklı litolojik ve stratigrafik özelliklerinden ileri gelir (Hocaoğlu, 1984).

4.1.3. İklim

Bozcaada üzerinde bulunduğu 39° 52' kuzey enleminden dolayı Subtropikal Akdeniz iklimi kuşağının kuzey sınırında yer almaktadır. Ada üzerinde yaz ayları boyunca kuzey sektörlü rüzgârlar (Etesien) hâkim olduğundan yaz ayları boyunca gökyüzünün açık ve bulutlanmanın en az olduğu Temmuz ve Ağustos ayları boyunca güneşlenme süresi uzundur. Kış aylarında ise bulutlanma fazla olduğunda güneşlenme süresi kısalmış ve gelen güneş ışınlarının eğik gelmesinden dolayı sıcaklık düşük değerlerdedir. 39° 52' Kuzey enlemi üzerinde yer alan Bozcaada, Batı Rüzgârları'nın etki alanı içerisinde yer almaktadır. Batı rüzgârları sistemi mevsimlik değişimlere bağlı olarak sıcaklık, nem, yağış, basınç ve rüzgâr gibi iklim elemanlarının özelliklerini de ortaya koymaktadır (Koçman, 1983).

Bozcaada Ege Denizi'nin kuzeydoğusunda bulunduğu için gerek Akdeniz iklimi ve gerekse Trakya'da hâkim olan karasal iklimin nispi etkisi altındadır. Fakat esas etkili iklim, Akdeniz iklimidir. Akdeniz ikliminin yazları sıcak ve kurak olma özelliği kendini hissettirir. Kışları ılıman- soğuk ve yağışlı geçmekte, yağış genellikle yağmur şeklinde olmaktadır (Seçmen ve Leblebici, 1978). Aylara göre ortalama nispi nem % 70'in altına düşmez (Pekcan, 2002).

4.1.4. Flora

Bozcaada doğal bitki örtüsü bakımından Doğu Akdeniz flora bölgesinin özelliklerini gösterir ancak doğal bitki örtüsü çok zengin değildir (İnandık, 1961). Daha çok bütün yıl yeşilliğini koruyan çalı, dikenli çalı, çalimsı ve otsu türlerden oluşan bir bitki örtüsü hâkimdir. Ancak ada bitki türü bakımından oldukça zengindir. Bugün adada maki formasyonu daha çok platolar bölgesinde ve nispeten eğimli vadi yamaçlarında ve Tuzburnu Tepe güneyinde kalmıştır (Hocaoğlu, 1984).

Bozcaada çok dar bir alanda, Akdeniz ikliminin bir klimaks türü olan *Pinus brutia* (Kızılcım)'ların meydana getirdiği ağaç formasyonuna da rastlanır. Adanın batı kesiminde nispeten iyi korunmuş bu çamlıktan başka, daha küçük parçalar halinde, Ayazma sırtı üzerinde ve Sarıklık deresinin doğu yamaçlarında Kızılcım topluluklarına rastlanır. Adanın batı ucunda, oldukça geniş bir alanda kumul topografyasının görülmesi, burada çeşitli kum seven (*Psammofit*) bitkilerin bir birlik oluşturmasına sebep olmuştur. Adanın orta ve batı kesimini meydana getiren platolar bölgesinde tarımın yapılmadığı sırtlar ve vadilerde, maki ve frigana formasyonu ile birlikte taşlık, kayalık, eğimli dolayısıyla toprak örtüsünün son derece ince ve zayıf olduğu alanlarda, adanın güneydoğusunda kalker formasyonlarının görüldüğü, bu sebeple zayıf ve kireçli bir ana kayanın yer aldığı alanlarla, yakın bölgelerde yine aynı zayıf bir toprak oluşuma sebep olmuş şistli anakaya üzerinde çok zayıf, yer yer yastık şekli dikenli çalılar ve özellikle pek çoğu dikenli ot türlerinden meydana gelen bir bitki örtüsü vardır. Bunun dışında kalan yerler genellikle tarım, büyük ölçüde bağ alanlarıdır (Hocaoğlu, 1984).

4.1.5. Toprak

Bozcaada'da iklim, anakaya ve zaman faktörlerinin etkisiyle çeşitli toprak tipleri oluşmuştur. Hocaoğlu, (1984) adadaki toprak tiplerini şu şekilde ayırmıştır.

Rendzina Toprakları: Bozcaada'nın batı tarafında Arabacı boynundan kumul sahasına kadar nispeten geniş bir alanda yayılır. Neojen devrine ait kayalardan oluşan bu kesimde Sarmatien serisinin üst seviyeleri oldukça kalın maktrali kalkerlerden müteşekkildir. Kireç bakımından zengin bu yumuşak kalkerler üzerinde oldukça kalın bir toprak örtüsü gelişmiştir. Rendzina anakaya ile ilgili olarak, kalker bakımından çok zengin olan kayalar üzerinde, yarı kurak ve yarı nemli iklim bölgelerinde meydana gelir. Gerek kireç, gerekse organik madde bakımından zengin olan bu topraklarda, yıkanma (A) zonunun altında bazen bir kireç birikim zonu (B) meydana gelebilir. Sonbahar, kış, ilkbahar aylarında görülen oldukça kuvvetli yağışlar, A zonunun nispeten yıkanmasına rağmen kalkerli topraktan tamamen uzaklaştıramamıştır.

Bu sebeple amlık sırtı başta olmak üzere Seramit Sırtı ve Eski kule sırtı güneyi ile Ayazma Sırtı güneyinde toprak rengi kıvıla almakta, meyil şartlarının, dolayısıyla erozyon şiddetinin arttığı Sulubahçe önlerinde Konyalı'nın yarlarda ve Killik Burnu mevkiinde toprak rengi açık gri- koyu gri arasında değişmekte, sırtlar üzerinde bitki örtüsünün yoğun olduğu kısımlarda topraktaki organik madde miktarı arttığından renk daha da koyulaşmaktadır. Adanın bu kesimi bitki örtüsü bakımından zengindir. Burada kıvılam, maki, garig ve ot formasyonuna ait birliklerin oluşturduğu zengin bir vejetasyon göze çarpmaktadır. Organik madde bakımından nispeten zengin olan bu topraklar tarıma elverişli olduğundan, üzerindeki bitki örtüsü süratle tahrip edilmiş, yerlerine tarım alanları açılmıştır.

Kollüvial Topraklar: Bu topraklar adanın kuzeyindeki düzlükleri işgal etmektedir. FakıTepe- Seramit Tepe arasında uzanan alçak saha, Veli damları ve Fakı Dere gibi derelerin güneydeki sırtlardan getirdiğı enkazın birikmesiyle doldurulmuştur. Bu düzlükte enkaz örtüsünün kalınlığı yer yer bir metreyi geçmektedir. Bu kısımda eğim çok az olduğundan, toprak yapısı daha kalındır. Birikinti alanlarının güneyinde Mısıroğlu bayırı etekleri, Kapsız tepesi civarı ve Ortakule Tepesi batısında toprak daha iri unsurlardan oluşurken kuzeyde kıyıya yakın olan kesimlerde daha ince unsurlar hâkimdir. Hatta bu kesimde taban suyu yüzeye çok yakın olduğundan hidromorfik alüvyal topraklar göze çarpmaktadır. Bu kısımda çeşitli su seven bitkiler görülmektedir. Veli damları ve Fakı dere kenarlarında ise yer yer iri çakıl, çakıl ve kumların oluşturduğu birikintiler dikkati çekmektedir.

Kahverengi Orman Toprağı: Bu gruba giren topraklar, batıda Ayazma Sırtı ve Arabacıboynu, kuzeyde Göztepe etekleriyle sınırlanan sahanın doğusu ve güneyinde görülmektedir. Bu kısımda arazinin önemli bir kısmı kristalin şist, mermer ve eosen flišlerinden oluşmuştur. Güneybatıda sarmatien serisi yer almaktadır. Bütün bu bölgelerde eğim şartları yer yer çok kuvvetlidir. Bu sebeple toprak örtüsü sığ, hatta çok sığdır. Bu topraklar organik madde bakımından pek zengin sayılmaz. Bitki örtüsü bakımından fakir ve eğim şartlarının çok olduğu bölgede şiddetli bir erozyon vardır. Tuzburnu tepesi varında taşlılık önemli bir sorun oluşturmaktadır. Tarıma elverişli olmayan bu topraklar mera olarak kullanılmaktadır.

Şekil 4. 1. Bozcaada Toprak Haritası

Harita Altlık Veri: Çiğdem Ayhan. (2007).

Kalkersiz Kahverengi Orman Toprağı: Ana kayasında kalkerin hiç bulunmadığı bu toprak örtüsü, adada andezitik formasyonların görüldüğü Göztepe, Yenikale Tepe ile Canavlu Sırtı ve Cubben Bayırı çevresinde görülmektedir. Göztepe ve Yenikaletepe çevresinde eğim şartları çok kuvvetli ve arazi genellikle çıplak olduğundan, toprak çok sığ ve yer yer andezit bloklarıyla kaplıdır. Bu kısımda şiddetli bir erozyon görülmektedir. Cubben Bayırı ve Canavlu Sırtında da yine çok kuvvetli eğim şartları ve zayıf bitki örtüsü sebebi ile çok sığ ve taşlı bir toprak örtüsü gelişebilmiştir. Tarıma elverişli olmayan bu topraklar da mera olarak kullanılmaktadır.

Diğer Topraklar (Kıyı Kumulları): Bu gruba giren alan batıdaki kumul sahasıdır. Eolitik anamateryalin görüldüğü bu saha deniz kıyısı ve rüzgarın sürükleyerek getirdiği karasal kumullarla kaplıdır. Rüzgâr deflasyonuna maruz bu alanda tamamlanmış bir toprak tabakası oluşmamakta, hatta yer yer alttaki ana kaya yüzeyde görülmektedir. Bu kısımda tarım yapılması söz konusu değildir.

4.1.6. Fauna

Bozcaada'da 11 lokaliteden (Tekirbahçe, Çayır, Habbeli, Yerebatan, Ayazma, Başağa, Batıburnu, Kocamışın yeri, Ova, Ayana, Sulubahçe) 188 kemirici örneği, bunlara ait kafatası ve post elde edilmiştir. Araştırma sahası ile ilgili bu alandaki çalışmalar oldukça kısıtlıdır (Özkan, 1999).

Bozcaada Yerel gazetesinin sembolü olan ada tavşanı geçmiş yıllarda popülasyon olarak adada fazla idi. Tavşanlar bağ alanlarına ve üzümlere zarar vermekteydi. Adalı halkın mutfağında tavşan eti yer almasına rağmen tavşanların sayısı azalmıyordu. Çözüm için 1980'li yıllarda adalı halk ana karadan tilki getirmiştir ve ne yazık ki zamanla adada tavşan popülasyonu yok olmuştur (Bursalıoğlu, 2011). Bugün adalı halktan bazıları tavşan avlamak için Bozcaada'nın karşısındaki Mavriya adasına gitmektedir (Güneş, 2011). Adanın diğer bir canlı sembolü ise kargalardır. Kale surlarındaki deliklerde niş kuran kargalar da fazla popülasyona sahipti. Ancak 1996'dan sonra kaymakamlık virane halde bulunan kaleyi temizlettirdi, surlarındaki delikler azaltıldı ve bakımı yapıldı. Kaleye turnikeli giriş konuldu. Bozcaada kalesinin turizme kazandırılmasıyla birlikte fazla olan karga sayısı normale döndürüldü (Güneş, 2011).

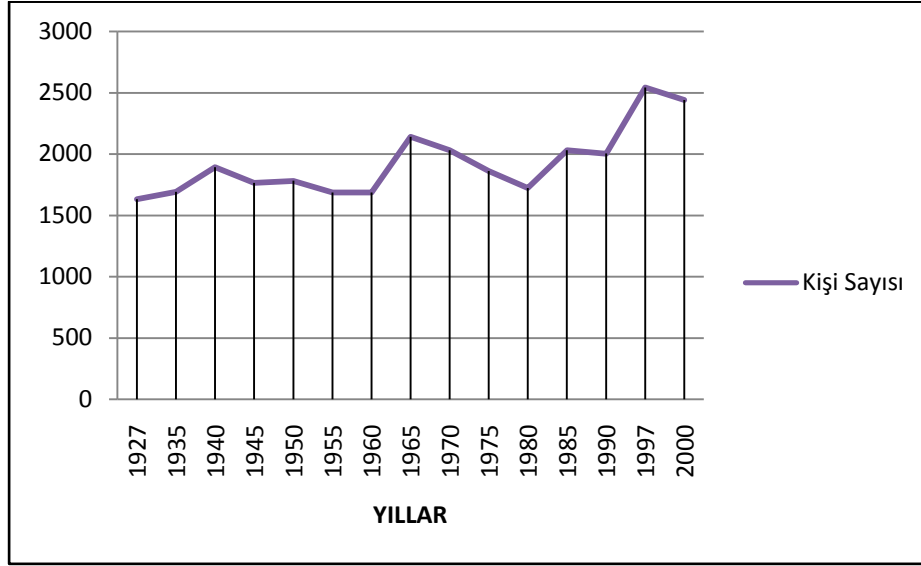
2011 yılında ise adada nereden geldiği belirli olmayan bir çift domuz görülmüştür. Adalı halk bu hayvanların adada zararlı sonuçlara yol açabileceğini düşünerek bazı geceler domuz avına çıkmıştır. Bunlardan biri ekim ayında adalı bir vatandaş tarafından çamlık mevkiinde vurulmuştur.

4.2. Kültürel Peyzaj Özellikleri

4.2.1. Nüfus

Dünya konjonktüründe meydana gelen değişimler adanın nüfus rakamlarına da yansımıştır. 'Bozcaada'nın ilk nüfus sayımı Osmanlı döneminde 1831 yılında yapılmıştır. Bu sayımda ada nüfusunun 1232 olduğu tespit edilmiştir' (Bozcaada Kaymakamlığı, 2011).

Şekil 4. 2. Bozcaada'da 1927- 2000 Yılları Arası Nüfus Grafiği

Kaynak: Hüseyin Durmuş. (2006).

Bozcaada'nın nüfusunu incelediğimizde bazı yıllar arasında nüfus düşüşleri vardır. 1940- 1945 arasında nüfus 127 kişi azalmıştır. Bu azalma %7 gibi orana denk gelmektedir. Bunun sebebi düşünüldüğünde II. Dünya Savaşı'nın bu durum üzerinde etkin olduğu söylenebilir. 1950- 1955 arasında 100 kişilik bir azalma vardır. Bu durum Rum nüfusla ilgisi olabilir. Şöyle ki, bu yıllar arasında Yunanistan'ın iç sorunları vardı. Yakınları Yunanistan'da yaşayan insanların göç ettiği düşünülebilir (Durmuş, 2006).

1960- 1965 arasında ise nüfus 456 kişi artmıştır. Bu dönemde de devletin de çalışması ile Bozcaada'ya dışarıdan özellikle Bayramiç yöresinden bir göç olduğu söylenebilir. Adanın nüfusu 1965'den sonra 1985'e kadar yirmi yıl süreyle azalmıştır. Bu olgunun iki önemli sebebi vardır. 24 Temmuz 1964 yılında Bozcaada'da bulunan Rum İlköğretim Okulu kapatılmış ve Rum ahalinin ana diliyle eğitim hakkı ellerinden alınmıştır (Şekil 4. 3). Çocuklarının eğitimi için adada yaşayan Rum nüfus göç etmeye başlamış ve bu hareket hızla devam etmiştir (Durmuş, 2006).

Şekil 4. 3. Eski Rum İlköğretim Okulu- Günümüzde Otel Olarak Faaliyette

Kaynak: egehotel.com (2011).

Bu duruma bir de 1974’de yaşanan Kıbrıs Harekâtı eklenince, göç artarak devam etmiş ve buna bağlı olarak nüfus hızla azalmıştır. 1965 yılına kadar hatta 1980’e kadar adada Rum ahali önemli bir sayıda idi. Buna karşın günümüzde artık durum çok değişmiştir. 2000 sayımında 2440 olan ada nüfusunun sadece 28’i Rum’dur. 1950 yılında açılan Rum okulunda ise 170 öğrenci vardı. Günümüzde ise Bozcaada’da hiç Rum öğrenci bulunmamaktadır. Bu da yaşanan göçü kanıtlar niteliktedir (Durmuş, 2006). Adadan göç eden Rum asıllı Türk vatandaşları Fransa, Avustralya ve Yunanistan’a gitmiştir. Göç eden Rumların ekonomik durumu adada kalan Rumlara oranla daha iyidir (Salto, 2011).

1985’den sonra özellikle 1990’lı yıllarda adanın nüfusunun iki binin üzerinde olması dikkat çekmektedir. 1990’dan sonra adada turizm önemli bir gelişme sağladı. Buna bağlı olarak adalı olmayan ancak Bozcaada’yı seven bir insan topluluğu oluştu. Türkiye’de Mahalli idareler Kanunu’na bağlı olarak ilçelerin nüfusu sayılarına göre devletten ödenek almaktadır. Nüfus sayımında bu insanlar adaya gelip burada kayıt olmaktadır. Bunun sonucu olarak nüfus sayısı yüksek bir rakama ulaşmıştır. 2000 nüfusu sayımında 2440 olan ada nüfusunun yarısının bu insanlar tarafından oluşturulduğunu söylemek yanlış olmaz. Kışın adanın nüfusunun 1000 kişi civarında hatta bunun altında olduğunu belirtmek doğrudur. Bunda eğitim için dışarıda bulunan öğrenciler de etkilidir (Durmuş, 2006).

Medris adres kayıt sistemine dayalı olarak 2011 yılı Bozcaada'da nüfus sayısı 2356'dır. Hanelerin hepsinde insan yaşamamaktadır. Bu rakamın dışında kış nüfusu 1200 civarında iken yaz nüfusu 10.000'ne çıkabilmektedir. Rum halka ait hane sayısı 15 iken, Rum asıllı nüfus en fazla 20 kişiden oluşmaktadır (Bozcaada Kaymakamlığı, 2011).

4.2.2. Yerleşim Dokusu

Genel olarak Bozcaada mimarisine bakıldığında, Türk ve Rum kültürlerinin izlerine rastlanır. Önceleri kasaba merkezini Rum ve Türk Mahallesi olarak ikiye ayıran derenin yerine bugün Çınar Çarşısı Caddesi bulunmaktadır. Ada merkezi şu anda Cumhuriyet (Rum) ve Alaybey (Türk) Mahallesi olarak iki mahalleden oluşmaktadır. Cumhuriyet Mahallesinde Rum, Alaybey Mahallesinde Türk mimarisine ait izler taşıyan yapılar mevcuttur (Bozcaada Kaymakamlığı, 2012).

Rum ve Türk mimarisinde genel olarak yapı özellikleri birbirine benzese de işlev olarak farklar vardır. Yapı cinsi kâgir ve ahşap karkas yapılardan oluşmaktadır. Genelde alt kat kâgir, üst kat ahşap ya da tamamı kâgir yapılardır. Rum Mahallesinde evlerin bodrumları vardır. Mutfak, banyo, çamaşırlık burada bulunur. Pencereler yüksek ve geniş, genelde kepenklidir. Üst katlar ahşap, yüksek pencere, kepenklidir. Kapılar yine yüksek, çift kanat ve pencerelidir. Türk evlerinden farklı olarak bazı evler balkonludur. Birçok evin "mağaza" adı verilen binaya bitişik, yüksek duvarlı yapıları bulunmaktadır. Bunlar şarap imalatı ve muhafazası yanı sıra kışlık erzakların depolandığı yerlerdir (Bozcaada Kaymakamlığı, 2012).

Türk Mahallesinde alt katlar biraz daha yüksek ve dar pencerelidir. Bunun sebebi alt katın erzak deposu ya da "taşlık" olarak kullanılmasıdır. Evlerin avlularında genelde üstü toprak damla örtülü mutfak ve çamaşırlık vardır. Evin içinde yerli dolaplar, gusülhaneler, ahşap tavanlar bulunur. Tuvalet avludadır. Çatıları alaturka kiremitli ve kirpi saçaklıdır. Zaman içerisinde değişen ihtiyaçlar ve yenilikler sonucunda, günümüzde bu sayılan özellikleri bir arada koruyabilmiş çok az örnek kalmıştır (Bozcaada Kaymakamlığı, 2012).

Şekil 4. 4. Bozcaada İlçe Merkezi

Kaynak: vila-int.com, (2011)

Rum Mahallesinde sokaklar genelde grid sistem denilen genişçe ve birbirini dik kesen yapıdayken, Türk Mahallesinde sokaklar dar ve giriftir. Sosyal ve dini yapılar da mahallelere göre dağılmıştır. Kilise ve küçük şapel gibi yapılar Cumhuriyet Mahallesinde, cami, hamam, çeşme, namazgâh gibi Türk kültürüne özgü yapılar Alaybey Mahallesindedir (Bozcaada Kaymakamlığı, 2012).

Merkez dışında konumlanmış olan bağ evleri, eskiden yaz süresince bağlarda kalan insanların ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde yapılmıştır. Odalar, mutfak ve ahırdan oluşmaktadır. İki katlılarına “kule”, tek katlı olanlarına “dam” denilmektedir. Hepsi taş yapılardır. Bugün artık bağ evleri de, günümüzün her türlü konforuna sahip yapılar olabilmektedir. Eski işlevini sürdüren yenilenmiş yapılar dışında bir kısmı da yazlık ev olarak kullanılmaktadır (Bozcaada Kaymakamlığı, 2012). Bağ evleri günümüzde ikinci konut olma tehlikesiyle karşı karşıyadır.

4.2.3. Ekonomik yapı

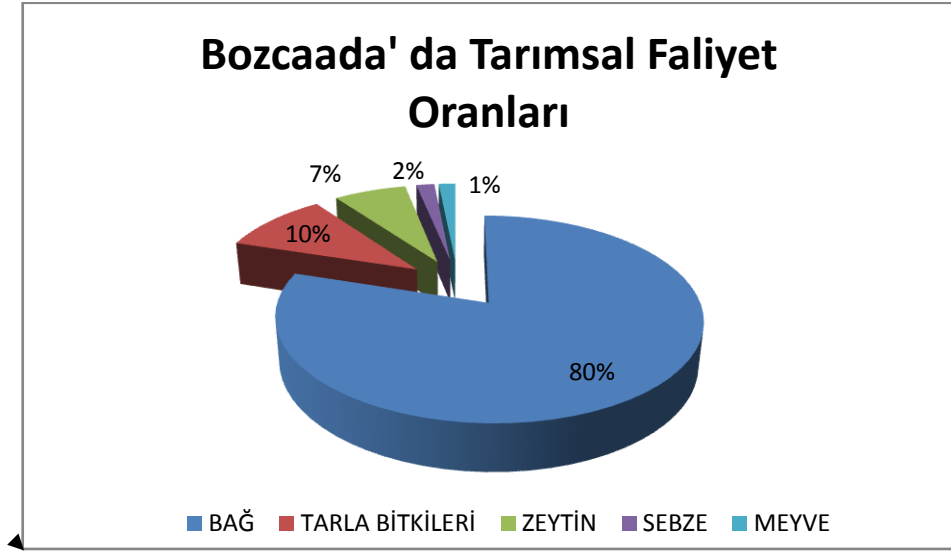
Halk kültüründe insanlar, yaşadıkları alanlarda geçimlerini doğrudan çiftçilik, çobanlık, avcılık, toplayıcılık ve balıkçılık yaparak sağlarlar. Adadaki halkın geçim tarzları incelendiğinde birincil faaliyetler olan tarım, hayvancılık, balıkçılık ve süngercilik olduğu görülmektedir. Adanın mahrumiyet sahası içerisinde olmasından ve geçmişte anakaraya ulaşım zorluğu bulunmasından dolayı ada halkı kendine yeten bir ekonomi ve geçim tarzı oluşturmuştur. Adalılar geçmişte bağcılık faaliyetini sürdürürken kendi ihtiyaçlarını temin etmek için küçük alanlarda sebzelerini ve buğdayını da yetiştirmekteydiler. Aynı zamanda bu faaliyetleri yapanların bazıları yine kendi ihtiyaçları kadar küçükbaş hayvancılık da yapmaktaydı. Günümüzde ise eski dönemlere göre azalma söz konusudur. Küçükbaş hayvancılık ve süngercilik ise hiç kalmamıştır.

‘İlçenin ekonomisi genel olarak bağcılık, şarapçılık, balıkçılık ve turizme dayanmaktadır. İlçede ekonomik hayatın tarihi gelişimi incelendiğinde bağcılık, şarapçılık ve balıkçılık başlangıçtan beri sürekliliğini korumuştur. Süngercilik ise daha önceleri bir geçim kaynağı iken günümüzde artık yapılmamaktadır. Son yıllarda turizm ilçe ekonomisinde sürükleyici bir rol oynamaya başlamıştır’ (Bozcaada Kaymakamlığı, 2012).

T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Yayın ve Temsil Dairesi Başkanlığının 2004’te yaptığı bir çalışmaya göre; Bozcaada 872 ilçe arasında 2,05888’lik sosyo- ekonomik gelişmişlik endeksi ile 36. sırada yer almaktadır. Bu sıralamada Bozcaada’nın Çanakkale merkez ilçesini geride bıraktığı görülmüştür (Gelişmişlik sıralamasında İstanbul, Ankara, İzmir ilçeleri kapsam dışı bırakılmıştır). Ayrıca aynı çalışmada yapılan ve İstanbul, Ankara ve İzmir illerinin de içinde bulunduğu sıralamada okuryazar nüfus oranına göre Bozcaada %96, 32’lik oranı ile 872 ilçe arasında Muğla Marmaris’ten sonra 2. sıradadır. Aynı çalışmada şehirleşme oranı açısından %100’lük bir oranla Bozcaada 1. sıradadır.

İlçede özel sektöre ait 4 adet şarap fabrikası bulunmaktadır. Şarap fabrikaları ilçede üretilen şaraplık üzümün değerlendirilmesi ve istihdam sağlanması açısından büyük önem arz etmektedir (Bozcaada Kaymakamlığı, 2011). Şarapçılıkta 4 ana fabrika dışında 3 küçük ev şarabı imalathanesi, 1 adet reçel ve pekmez üretim imalathanesi vardır (Güneş, 2011).

İlçenin pazara yönelik temel tarımsal faaliyeti bağcılıktır. Tarım arazilerinde (1478 ha) sırasıyla bağcılık, tarla bitkileri, zeytincilik, sebzeçilik ve meyvecilik yapılmaktadır. Diğer tarımsal faaliyetler aile işletmeciliği şeklinde yapılır ve pazara yönelik değildir. (Bozcaada Kaymakamlığı, 2012). Adada sebze yetiştirimi çok azdır. Çarşamba günü kurulan ilçe pazarına sebze- meyve dışarıdan gelmektedir (Güneş, 2011).

Şekil 4. 5. Adanın Tarım Arazilerinde Yapılan Tarımsal Faaliyet Oranları

İlçede kapama zeytin bahçeleri oluşturarak zeytinciliği geliştirmek, aynı zamanda adanın ağaçlandırılmasına katkı sağlamak amacıyla Mahalli İdare Başkanlığınca 2005 yılında “Zeytinciliği Geliştirme Projesi” uygulamaya konulmuştur. İlçe Tarım Müdürlüğü tarafından belirlenen ada şartlarına uygun zeytin fidanı çeşitleri Mahalli İdare Başkanlığı’na temin edilmektedir. Fidanlar Balıkesir İli Edremit İlçesi Fidan Üreticileri Birliği’nden kaliteli ve sertifikalı olarak alınmakta, katkı payı karşılığında üreticilere dağıtılmaktadır (Bozcaada Kaymakamlığı, 2011).

Çizelge 1. Bozcaada'da Proje Dâhilinde Dikilen Zeytin Fidanı

YILLAR	ZEYTİN FİDANI (ADET)
2006	10. 500
2007	4. 500
TOPLAM	15. 000

Kaynak: Bozcaada Kaymakamlığı. (2011).

İlçede çiftçilerin gelir düzeyini yükseltmek, doğal kaynakların gelecek nesillere bozulmadan aktarılmasını sağlayarak sürdürülebilir tarımsal kalkınmayı gerçekleştirmek, adayı organik tarım adası haline getirerek başta turizm olmak üzere diğer sektörlerin de gelişmesine yardımcı olmak amacıyla 2005 yılında 'Organik Tarım Projesi' uygulamaya konulmuştur. Belirlenen hedeflere ulaşabilmek için öncelikle organik tarımın tanıtılması ve üreticilere benimsetilmesi çalışmasına başlanmış, bu kapsamda organik tarım kursu açılmış, Türkiye'nin önde gelen organik tarım uzmanları Bozcaada'ya davet edilerek eğitim toplantıları düzenlenmiştir. İstekli olan üreticilerimizin müracaatlarının alınmasından sonra 2006 yılı üretim sezonu başında sertifikasyon şirketiyle anlaşma yapılarak, 79 çiftçinin sahip olduğu toplam 3.300 dekar bağ alanının (bağ alanlarının1/4'ü) organik tarım geçiş sürecine alınması sağlanmıştır (Bozcaada Kaymakamlığı, 2011).

Proje için bugüne kadar Mahalli İdare bütçesinden 42.000 TL, Bakanlık bütçesinden (Tarımsal Kalkınma ve İskân Projesi kapsamında gönderilen ödenek) 16.500 TL olmak üzere toplam 58.500 TL harcama yapılmıştır. Bu yıl projeye zeytinlikler de dâhil edilerek, organik tarıma geçiş yapılan bağ alanının 5.500 dekar, zeytinlik alanının 500 dekar olması beklenmektedir. Proje için 2007 yılında Mahalli İdare bütçesinden 60.000 TL, Bakanlık bütçesinden 80.000 TL olmak üzere toplam 140.000 TL ödenek ayrılmıştır (Bozcaada Kaymakamlığı, 2011).

4.2.3.1. Bağcılık

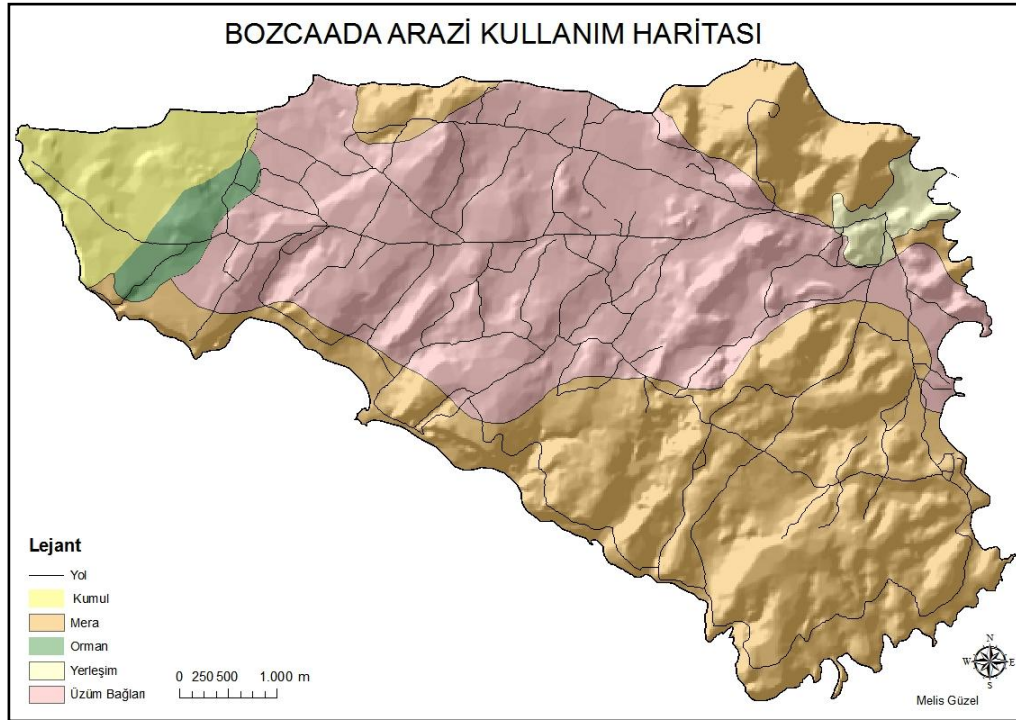
Eski bir Rum atasözü der ki ‘*Siğınabileceğin kadar bir damın, gözün alabileceği kadar bir bağın olsun. Bağcılık ve şarapçılık, Bozcaada için sadece ekonomik bir faaliyet olmanın ötesinde, bir yaşam biçimidir. Bağcılık ve buna bağlı şarapçılık adanın balıkçılıkla birlikte temel kültürüdür. Bozcaada’da bağcılık ve şarapçılık herhalde adanın tarihi kadar eskidir. Derler ki: Adaya eski ismini veren Tenes, bugünkü Poyraz Limanı çevresinde yabancı asmayı bulmuş, onu geliştirerek Kuntra asma denilen şimdiki durumuna getirmiştir. Üzüm, Bozcaada hayatının ayrılmaz bir parçası olmuştur. Milattan önceki Tenedos paralarında da üzüm salkımı görülür*’ (gestaş.com, 2011). Adada geçmişten gelen zengin bağcılık kültürü, farklı üzüm çeşitlerinin adada yaygınlaşmasını sağlamıştır. Ada bağcılığının ve şarapçılığının bu denli gelişmiş olmasının iki temel nedeni vardır. Adanın bağcılığa son derece uygun olan, andezit ağırlıklı, kumlu, killi, taşlı tabakalardan oluşan farklı tipte toprak yapıları ki, bu topraklar belli bölgelerde birbirleriyle iç içe geçerler. Diğer yandan, iklim yapısının ve özellikle kuzeyden gelen hâkim rüzgârlarla adanın, gündüz ve gece sıcaklık farklılıklarının şarap üretimi için bağcılığa son derece uygun olmasıdır (Bozcaada Kaymakamlığı, 2012).

Bağ alanları (11. 850 dekar) ada yüz ölçümünün 1/ 3’ünü, tarım arazilerinin ise % 80’ini oluşturmaktadır. Toplam 5 milyon bağ kütüğünden 1600 ton sofralık, 3900 ton şaraplık üzüm alınmaktadır. Sofralık üzüm çeşitlerinden Bozcaada Çavuşu, Cardinal, Atasarısı, Uslu, Yalova İncisi, Alphonse Lavallee ve Amasya, şaraplık üzüm çeşitlerinden Karasakız (Kuntra), Altınbaş (Vasilaki) ve Karalahna yetiştirilmektedir. Son yıllarda özellikle kaliteli şarap elde edilen ve getirisi yüksek olan Cabernet Sauvignon, Shordone, Merlot ve Gamei gibi Fransız şaraplık üzüm çeşitlerine yönelme vardır. Çavuş üzümü adada perakende satıldığı gibi arz fazlası İstanbul sebze ve meyve haline gönderilmektedir (Bozcaada Kaymakamlığı, 2012).

Şekil 4. 6. Bozcaada'da Bağcılık Faaliyeti

Kaynak: ataol.com (2011)

Şekil 4. 7. Bozcaada'da Arazi Kullanımı

Bozcaada Kaymakamлығы'nın Mahalli İdare Başkanlığınca 2004 yılında 'Bağcılığı Geliştirme Projesi' kapsamında çiftçilerin ihtiyaç duyduğu kaliteli asma fidanı çeşitleri İlçe Tarım Müdürlüğü ve Bozcaada Tarımsal Kalkınma Kooperatifi ile birlikte belirlenerek Mahalli İdare Başkanlığı tarafından temin edilmektedir. Fidanlar toplu olarak daha ucuza alınmakta ve çiftçilerin ücretini faizsiz olarak bir sonraki hasat döneminden sonra ödemektedirler.

Çizelge 2. Bozcaada'da Proje Dâhilinde Dikilen Asma Fidanı

YILLAR	ASMA FİDANI (Adet)
2005	94.480
2006	43.415
2007	24.900
TOPLAM	162.795

Kaynak: Bozcaada Kaymakamлығы. (2011).

Güneş'e (2011) göre bağcılık ölmüş durumdadır. Bağlı olan halk yeteri kadar bakım yapmamakta ve fazla ürün elde edememektedir. Bağını kısa yoldan satıp kurtulmak istemektedir. Şarap fabrikalarına adanın üzümleri yetmemekte ya da fabrika yönetimi daha ucuza aldıkları için Bayramiç'ten üzüm getirtmektedir. Üreticinin elindeki üzümü doğrudan verebileceği bir alıcı yoktur (Tekel fabrikası gibi). 2003 yılında kapatılan Tekel Şarap Fabrikası binası ve arazisi özel sektör tarafından satın alınarak yeni ve modern bir şarap fabrikası kurulmuştur (Bozcaada Kaymakamлығы, 2011). Balcı (2012) '1982 yılında adayı 7. Cumhurbaşkanı Kenan Evren ziyaret etti. Ada halkının eksiklerini, isteklerini dinledi. Ada halkı üzümlerin anakaraya ya da İstanbul'a bozulmadan ulaştırılması ve ulaşımın kolaylaşması için gemi talebinde bulundu. Adaya çıkarma gemisi tahsis edildikten sonra dışarıdan üzüm alıcıları gelmeye başladı. Bugün ise bağcılar kendi üzümünü kendi pazarlıyor'.

Çizelge 3. 1998- 2001 Yılları Arasında Bozcaada'da Üzüm Üretimi

YIL	ÜRETİM (kg)
1998	8.520.000
1999	10.650.000
2000	5.300.000
2001	2.156.000

Kaynak: Hüseyin Durmuş. (2006).

Bağcılık sektörü istenilen oranda gelir getirmemektedir. Üzüm fiyatları insanları geçindirmekten çok uzaktır (Durmuş, 2006). Bursalıoğlu'na (2011) göre bu durumun nedenleri devletin üzüme verdiği fiyat düşüklüğü, Çavuş üzümünün diğer üzüm cinslerine oranla (Manisa) verimsizliği ve İstanbul'daki Çavuş üzümünün meraklısı olan Rum nüfusunun azalması sıralanabilir. Balcı, (2012) *'1985'te 17 kamyon üzüm anakaraya geçirilirken, günümüzde 3- 4 kamyon üzüm geçirilmektedir'* ifadesiyle üzüm üretimindeki azalmaya dikkat çekmektedir.

Bursalıoğlu, (2011) *'bağcılık 11 ay süren bir faaliyettir. Adada geçmişte evlerde dostlar toplanırdı ve imece usulü bağlarda insanlar birbirine yardım etmeye giderdi. Bugün ise üzüm toplamak için Bayramiç'ten işçi gelmektedir. Artık şarap üretimi de eskiye oranla azalmıştır. Eskiden günde 3- 4 kamyon şarap yüklü çıkarken bugün daha da azalmış durumdadır'* ifadesiyle adadaki bağcılık sektörünü özetlemiştir. Bağcılık dışında kaymakamlığın tarımı destekleme politikaları Mahalli İdare Başkanlığınca 2005 yılında *'Zeytinciliği Geliştirme Projesi'*, 2005 yılında *'Organik Tarım Projesi'* uygulamaya konulmuştur.

4.2.3.2. Şarapçılık

Osmanlı İmparatorluğu'nda sadece Müslüman olmayanların alkollü içecekler üretmesi ve ticaretini yapması serbestti. Cumhuriyetin ilanından sonra bu yasak kalkmış, ancak Türkler inançları gereği bağcılık yapmakla beraber şarap yapımından uzak durmuşlardır. Bozcaada'da şarap üretimi 1925 yılına kadar Rumların elindeydi. Bu durumun temel sebebi şarabın İslam inancına göre haram olmasıdır. Bundan dolayı Bozcaada'da Türkler çok uzun yıllar bağlarda üzüm yetiştirmiştir. Şarap üretimine ise karışmamışlardır (Durmuş, 2006).

Bozcaada'da ilk defa Haşim Yunatçı, 1925 yılında Panayi Dimo adlı bir Rum'dan imalathane almış ve şarapçılıkla ilgilenmeye başlamıştır. Böylece şarapçılık üzerindeki Rum tekeli kırılmıştır. Adanın ilk Müslüman şarap yapımcısı Haşim'in bu yüzden oğlu Hazım'a evlenecek kız bulmakta zorluk çektiği söylenmektedir (Şekil 4.8). Haşim Yunatçı'yı 1927 yılında Osman Ataol, 1948 de Hayati Talay izlemiştir. Hatta Hayati Talay şarap üretmeye başladıktan sonra hac görevini de yerine getirmek için hacca gitmiştir (camlibag.com, 2012).

Şekil 4. 8. Necati ve Sebati Talay 1949 Üzüm Alımı

Kaynak: talay.com (2012).

Şarap üreticileri 1956 yılında Bozcaada'da Şarapçılık Anonim Şirketi'ni kurmuşlardır. Bu şirketin çalışmaları ile 1956 yılında Fransa'dan Bozcaada'ya makineler getirilmiştir. Bundan sonra Bozcaada şarapçılığı hızla gelişmiştir. 1960–1980 yılları arasında Bozcaada'da irili ufaklı on üç firma bulunmaktaydı. Bu firmalar yılda yaklaşık 7- 8 milyon litre şarap üretmiştir. Üretilen şaraplar teknelerle Anadolu'nun birçok yerine dağıtılmıştır. Bozcaada şaraplarının ulaştığı merkezler içinde İzmir, Aydın, Balıkesir, İstanbul, Bursa, Ankara bulunmaktadır. Bu durum bu dönemde ada şarabının ne kadar geniş bir ağ üzerinde dağıtıldığının kanıtı niteliğindedir. Bozcaada şarapçılığı 1960- 1980 yılları arasında altın çağını yaşamıştır. 1960- 80 yılları arasında şarapçılık ada için iyi bir geçim kaynağı idi. Bu yıllarda yaklaşık yüz aile adada bulunan fabrikalarda sigortalı işçi olarak çalışmaktaydı. 1982 sonrası şarapçılık hızla gerilemiştir. On üç firmadan sadece dört beş tanesi üretime devam edebilmiştir. 1990'lı yıllarda Bozcaada'daki en büyük şarap fabrikası olan “Aral” şarap fabrikası kapanmıştır. 1960- 1980 yılları arasında 7- 8 milyon litre olan şarap üretimi 1990'lı yıllarda artık 1, 5- 2 milyona düşmüştür (Durmuş, 2006).

Durmuş'a (2006) göre adada şarapçılığın bitişi Rum nüfusunun göçü, 1982'den sonra şarapçılığa ek vergiler konulması, adaya dışarıdan gelen insanların üzüm bağlarını aldıktan sonra bu işe yeteri kadar önem vermemesi gibi nedenlerden dolayı şarapçılık azalmıştır. 1998 yılı şarapçılıkta bir atılım yılı olmuştur. Şarapçılık sektörünün idamesi amacıyla 1998 yılında Geliştirme ve Destekleme Fonundan mevcut 3 şarap fabrikasının modernizasyonu için 100 milyar TL devlet yardımı yapılmıştır. Bu yardımlarla şarap fabrikaları modernizasyonlarını gerçekleştirerek daha kaliteli şarap üretmeye başlamışlardır. Yeni şaraplık üzüm çeşitlerinin değiştirilmeye başlanması ile şarapçılık son yıllarda bir gelişim sürecine girmiştir. 2003 yılında kapatılan Tekel Şarap Fabrikası binası ve arazisi özel sektör tarafından satın alınarak yeni ve modern bir şarap fabrikası kurulmuştur.

İlçede şu an 4 adet şarap fabrikası ve 3 adet ev şarabı imalathanesi bulunmaktadır. Mevcut şarap fabrikalarının 5300 ton şarap üretim kapasiteleri bulunmakta ve 60 kişi istihdam edilmektedir. Şarap fabrikaları tam kapasite ile çalışmadıklarından dışarıya üzüm pazarlanmaya başlanmıştır. Adadaki şarap fabrikaları Yunatçılar 1925, Ataol 1927, Talay 1948, Corvus 2003 yılında açılmıştır (Bozcaada Kaymakamlığı, 2012).

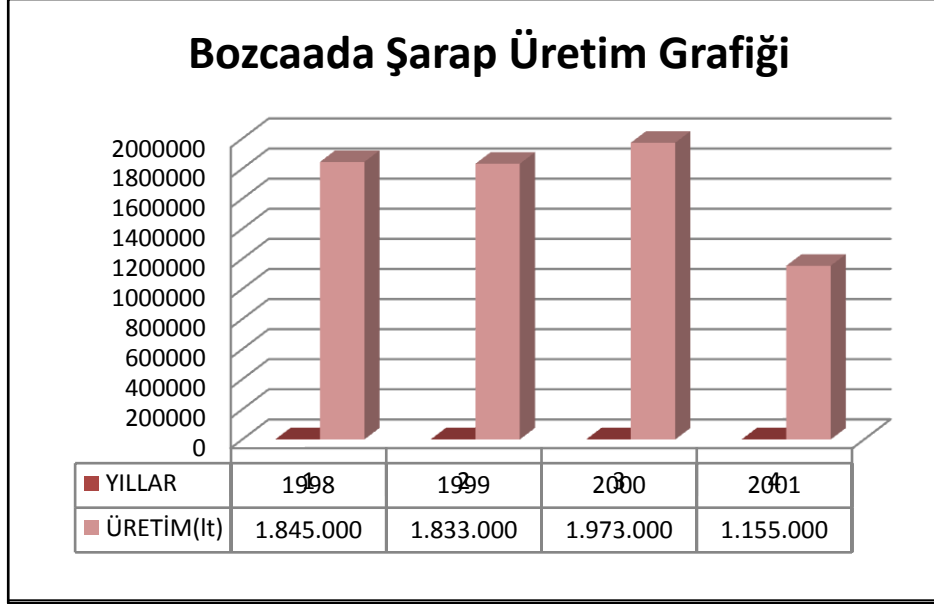

Şekil 4. 9. Ataol Şarap Fabrikasında Üzüm Alımı

Kaynak: ataol.com (2011)

Bozcaada'da 1990 yılından sonra turizm hızla gelişmiştir. Bozcaada'ya gelen yerli ve yabancı turist için ada şarabının özel bir yeri vardır. Bozcaada üzümünün toplanmasından fabrikada işlenmesine kadar, tüm işlemleri gören turistler, ada şarabını içmekten özel bir zevk almaktadır. 1998'deki devlet yardımından sonra ada şarabının kalitesi artmıştır. 1999'da fabrikalar kendi satış mağazalarını açmıştır. Ada şarabı çok yönlü olarak satılmaya başlanmıştır. Şarapçılığın gelişiminde son yıllarda Türkiye'de şaraba olan ilginin artması etkili olmuştur (Durmuş, 2006).

Şarap turizmi sayesinde, şarap severler, şarap fabrikalarını gezebilmekte, bu gezi sırasında üzümün şarap olana kadar hangi aşamalardan geçtiğini öğrenebilmekte ve damak tadına uygun şarabın hangisi olabileceği konusunda fikir edinebilmektedir. Bu yüzden bilgilendirici yönünü de kabul etmek gerekir. Ayrıca, bu tür bölgelerde fabrikaların yanında keyifle alışveriş yapılabilecek şarap tadım ve satış mağazaları bulunmaktadır. Böylelikle şarapçıların yeni pazarlar kazanması sağlanabilmektedir (Sezer, 2004).

Şekil 4. 10. 1998- 2001 Yılları Arasında Bozcaada'da Şarap Üretimi

Kaynak: Hüseyin Durmuş. (2006).

Bozcaada'yı ziyarete gelen turistler şarap fabrikasında şarabın yapım aşamasını izledikten sonra fabrikaların satış mağazalarından yakınlarına hediye olarak şarap almaktadırlar. Bozcaada'ya gelen turistlerin çoğunluğunda bu eylem gözlenmektedir. Anlı'ya (2005) göre kuşkusuz adadaki gelişimde şarap üreticilerinin bireysel katkıları önemlidir. Ancak, bu gelişim sadece bireysel yatırımlarla kalmamalı, adanın farklı özellikteki bağ bölgelerinde üniversite ve devlet desteği ile yatırımlar arttırılmalı, doğru üzüm çeşitleri bölgeye doğru üretim teknikleriyle yerleştirilmeli ve Bozcaada şarapçılığı mutlaka teşvik edilmelidir.

4.2.3.3. Balıkçılık

Balıkçılık Bozcaada'nın konumu gereği ilçe ekonomisinde önemli bir yer tutmaktadır. Ada balıklarının göç yolları üzerinde bulunmaktadır. Bu özelliği sebebiyle balık göçleri sırasında Bozcaada çevresine irili ufaklı birçok balıkçı teknesi avlanmaya gelmektedir. 2004 yılında kurulan Bozcaada Su Ürünleri Kooperatifi'nin 29 üyesi bulunmaktadır. Yerli halktan balıkçılık yapanlar daha çok küçük balıkçılıktır (Şekil 4. 11).

Liman başkanlığına kayıtlı 48 balıkçı teknesi ile 120 kişi profesyonel olarak balıkçılık yapmaktadır. Ada dışından gelen balıkçılar daha büyük teknelerle avlanmakta ve yüksek miktarda deniz ürünü elde etmektedirler. Ada balıkçıları tarafından avlanan balıklar Bozcaada Balık Hali'ne satılmaktadır (Bozcaada Kaymakamlığı, 2011).

Balıkçılık yaz ayında av yasağı nedeniyle sınırlıdır fakat yasak olmasa bile denizler kurumuş durumdadır. Ada da ithal balığın pençesine düşmüştür (Güneş, 2011). Balıkçılık var ama denizde balık yok. Adada balık dışında bol miktarda kalamar ve ıstakoz avlanmaktadır (Bursalıoğlu, 2011). Yaz aylarında turistler için balık Çanakkale'den gelmektedir. Restoranlarda ikram edilen balığın bir kısmı çiftlik balığıdır (Balcı, 2012).

Şekil 4. 11. Adada Küçük Balıkçı Teknesi

4.2.4. Sosyo- Kültürel Yaşam

İlçenin sosyal hayatında turizm sezonu dışında büyük bir canlılık görülmemektedir. Turizm sezonunda ise tüm işyerlerinin açılması, yazlıkçıların ve turistlerin gelmesi ve kültür ve sanat etkinliklerinin yapılmasıyla sosyal hayat oldukça canlanmaktadır.

Son yıllarda adaya dışarıdan özellikle İstanbul'dan yeni yerleşmeler olmasıyla birlikte, modern bağ evlerinin sayısında artış gözlenmektedir. Yeni yerleşenlerin sosyal ve ticari hayatına önemli katkılar sağlamaktadırlar. Bozcaada her yıl birbirinden farklı içeriklere sahip birçok festival ve şenliğe ev sahipliği yapmaktadır (Bozcaada Kaymakamlığı, 2011).

4. 2. 4. 1. Şarap Tadım Günleri

Ada şarap üreticileri tarafından Haziran ayının son haftasında düzenlenen bir organizasyondur. 3 gün boyunca süren tadımlar, çeşitli kültürel ve sanatsal aktivitelerin eşliğinde yapılmaktadır. Paneller, müzik dinletileri, gösteriler için mekân olarak adanın şarap fabrikaları seçilmiştir.

4. 2. 4. 2. Bozcaada Lezzet Rüzgârları Yerel Tatlar Festivali

Bozcaada Turizm İşletmecileri Derneği (BOZTİD) tarafından 4- 5 Haziran'da düzenlenmekte, adaya özgü tatlar ve tarifler paylaşılmaktadır.

4. 2. 4. 3. Açık Deniz Yat Yarışları

Bozcaada her yıl Temmuz ayının 2. hafta sonunda Deniz Kuvvetleri Komutanlığı açık deniz yat yarışlarının 2. etabına ev sahipliği yapmaktadır. İstanbul'dan başlayan yarışın ilk etabı Bozcaada'da sona ermekte sabah yarışın 2. etabına start verilmektedir (Bozcaada Kaymakamlığı, 2011).

4. 2. 4. 4. Ayazma Panayırı

Ayazma'da bulunan Aya Paraskevi Manastırı'nda, Hıristiyan inancında önemli bir yeri olan Azize Paraskevi'yi anmak için her yıl 25- 26- 27 Temmuz günlerinde Rum Ortodoks Cemaati tarafından düzenlenen bir şenliktir. Bu günü adada kutlamak için İstanbul'dan, Yunanistan'dan ve dünyanın dört bir yanından çok sayıda Rum adaya gelir. Ayazma'da yemekler yenilip, şaraplar içildikten sonra canlı müzik eşliğinde dans edilir.

4. 2. 4. 5. Dostluk Gecesi

Dostluk Gecesi her yıl 25 Temmuz gecesi düzenlenen bir etkinliktir. Ayazma Panayırı nedeniyle adaya gelen Yunan misafirlerle birlikte düzenlenen gecede Türk ve Yunan dostluğunun pekiştirilmesi amaçlanmaktadır. Türk ve Yunan sanatçılar ile halk oyunları ekipleri Bozcaada Kalesi içinde sahne almakta, Ege Denizi'nin iki yakasının insanları turistlerle birlikte doyasıya eğlenmektedirler.

4. 2. 4. 6. Ozanın Günü ve İlyada Okumaları

Anadolu'lu ozan Homeros'un anısına, 2002 yılında gazeteci- yazar Haluk Şahin tarafından başlatılan "Ozanın Günü ve İlyada Okumaları", 2007 yılından bu yana Bozcaada Derneği tarafından Temmuz ayının ilk hafta sonu düzenlenmektedir. Etkinlik, Prof. Dr. Haluk Şahin, Prof. Dr. Cevat Çapan ve Yrd. Doç. Dr. Rüstem Aslan'ın danışmanlığında, o yıl davet edilen bir ozanın önderliğinde iki gün sürmektedir. Etkinlik boyunca davetli ozanın şiirlerini kendi ağzından dinleme ve ünlü destan İlyada'yı ve Homeros' un diğer yapıtlarını birçok dünya dilinde dinleme fırsatı elde ediyorsunuz. Bu yıla kadar Homeros 26 dilde okunmuştur (Bozcaada Kaymakamlığı, 2011).

4. 2. 4. 7. Bağbozumu Festivali

Bütün bir yıl boyunca emek verilen bağlardaki üzümün toplanmasını yani bağbozumunu kutlamak için her yıl Eylül ayının başında düzenlenen geleneksel bir festivaldir. Adanın bağlarında hep birlikte yapılan bağbozumundan sonra toplanıp ada merkezine getirilen üzüm, meydana davul- zurna eşliğinde coşkulu bir şekilde karşılanır ve festival başlar (Şekil 4. 12).

Şekil 4.12. Bozcaada'da Bağbozumu Festivali

Kaynak: Bozcaada Kaymakamlığı. (2011).

Gündüzleri bağlarda çalışan halk ve adayı ziyaret eden turistler akşamları kale içindeki etkinlikleri seyretmek için bir araya gelir. Konserler dışında çeşitli gösteriler, sergiler, söyleşiler ada hayatına renk katar. Bağbozumu Festivali adayı ziyaret edilecek en güzel dönemlerden biridir.

Şekil 4.13. Kale İçindeki Bağbozumu Etkinlikleri

4. 2. 4. 8. Dağ Bisikleti Festivali

Türkiye'nin ilk dağ bisikleti maraton yarışı 5 Kasım 2005 tarihinde Bozcaada'da düzenlendi. Adanın eşsiz doğasında ve şehir merkezinde Arnavut kaldırım yollarında gerçekleşen yarışma hem yarışmaya katılanlar hem de izleyiciler tarafından büyük beğeni topladı. Bu etkinliklerin dışında her yıl 15 Mayıs'ta Uçurtma Festivali de düzenlenmektedir (Bozcaada Kaymakamlığı, 2011).

4. 2. 5. Tarihi

Antik çağda Leukophrys, Yunan Mitolojisinde ise Tenedos adıyla bilinen Bozcaada'nın ilk sakinleri Akaların bir kolu olduğu ve M.Ö. 2000 yıllarında yerleştikleri tahmin edilen Pelasglar (Pelazziler)dir. Akalardan sonra adaya sırasıyla Fenikeliler, Atinalılar ve Yunanlılar hâkim olmuştur. Ada M.Ö. 493'de Pers istilasına uğramış, M.Ö. 334 yılında ise Pers istilasına son veren Büyük İskender devri başlamıştır.

Bergama Krallığından sonra M.Ö. 168 yılında Roma hâkimiyetine girmiştir. Roma İmparatorluğu'nun 395 yılında ikiye bölünmesiyle Doğu Roma yani Bizans İmparatorluğuna dâhil olmuştur. 1203 yılından sonra Bozcaada üzerinde Bizans-Ceneviz- Venedikliler arasında egemenlik mücadelesi başlamıştır (Bozcaada Kaymakamlığı, 2011).

Ada limanlarının birçoğunda olduğu gibi, Prehistorik limanlarda da limanın ana fonksiyonu, küçük topluluklar için önem taşıyan yerel ve bölgesel ticari- kültürel etkileşim ağına kolaylıkla bağlantı sağlamaktır. Tenedos/ Bozcaada gibi adalar gemicilerin kötü hava şartlarında sığınmaları, su, besin gibi hayati ihtiyaçlarını karşıladığı kaynaklar bulunmasıyla önemli bir konumdadır. Tenedos/ Bozcaada'da Prehistorik dönemden itibaren bulunduğu elverişli konumu, doğal koy ve limanlarının yanı sıra kaynakları ile oldukça önemli bir konuma gelmiş olmalıdır (Bamyacı, 2006).

Bozcaada insanlık tarihinin ilk dönemlerinden itibaren önemli bir merkez olmuştur. Mitolojide Tenes'in adaya hâkim olması, antik çağın en önemli olaylarından biri sayılan Troya savaşı sırasında da kullanılması adanın önemini artırmış özellikle gezginlerin adaya daha sık uğramalarına sebep olmuştur. Stratejik önemi sebebiyle büyük imparatorlukların ve devletlerin mücadelesine sahne olmuştur. Fatih Sultan Mehmet İstanbul'u alınca boğazların güvenliği için Bozcaada'yı da Osmanlı topraklarına dâhil etmiştir. Bu olaydan sonra Bozcaada'da ilginç ve ilginç olduğu kadar da dikkat çekici bir dönem başlamıştır. Kimileri için Tenes'in adası kimileri için 1460'dan sonra Türk yurdu olan Bozcaada'da Rum ve Müslüman Türk kültürü birlikte yaşamıştır. Bu birliktelik günümüze kadar sürmüştür (Durmuş, 2006).

Tarihi dönemlerde adaya hâkim olan devletler aldıkları kararlarla adanın kültürünü de biçimlendirmişlerdir. Fatih Sultan Mehmet'in 1455 yılında adayı almasından sonra burada zorunlu olmayan iskân politikaları başlamış, Bozcaada'ya yerleşmek için gelen insanlar "Tekalif-i Divaniye" vergisinden muaf tutulmuştur. Bozcaada Çanakkale Boğazı'nı tam karşısında görmektedir. Bozcaada'dan geçmeden boğaza ulaşmak imkânsızdır. Bu yüzden boğazlara hâkim olan devletler için Bozcaada çok büyük bir önem taşımıştır. Boğazın güvenliğini sağlamak, fırtınalı havalarda donanmanın sığınması gibi konularda, Bozcaada önemli bir yere sahiptir.

Bu yüzden Fatih Sultan Mehmet 1453 yılında İstanbul'u alıp boğazlara hâkim olduktan sonra, Ege adaları üzerinde faaliyetlerde bulunmuş ve ilk olan 1455'de Bozcaada'yı ele geçirmiştir. Venedik ile yapılan mücadele sırasında Bozcaada, Venedik'in eline geçmiştir. Bu mücadele sonunda adanın önemi daha iyi anlaşılmıştır. Bozcaada Venediklilerden geri alındıktan sonra (1657) Köprülü Mehmet Paşa adada önemli imar faaliyetlerinde bulunmuştur. Bozcaada'da kendi adına bir cami yaptırmıştır (Durmuş, 2006).

4. 2. 6. İdari ve Alt Yapı

Çanakkale iline bağlı bir ilçe olan Bozcaada, sadece ilçe merkezinden ibaret olup, bucak ve köyü yoktur. İlçede Genel İdare Kuruluşlarının yanı sıra, Belediye Başkanlığı ve 25.06.1927 tarih ve 1151 Sayılı Bozcaada ve Gökçeada Kazalarının Mahalli İdareleri Hakkında Kanun gereğince kurulmuş ikinci bir yerel yönetim birimi olan Mahalli İdare Başkanlığı bulunmaktadır. İlçe merkezi adanın kuzey-doğusunda yer almaktadır (Bozcaada Kaymakamlığı, 2012). Bozcaada 1989 yılına kadar ulusal elektrik sisteminden yararlanmamıştır. Adada jeneratör ile elde edilen elektrik, tasarruf amacıyla gece 00: 00'dan sonra kesilirdi (Balcı, 2012).

1989 yılından itibaren denizaltı kablosu kanalı ile ulusal elektrik sisteminden yararlanmaktadır. 2000 yılında yap- işlet- devret modeliyle 17 kuleli Bozcaada Rüzgâr Enerji Santrali (BORES) kurulmuştur. BORES, şu anda enterkonnekte sistemi destekleyici konumdadır ve doğrudan enerji sağlayamamaktadır (Bozcaada Kaymakamlığı, 2012). Türkiye'nin 3. rüzgâr enerji santrali olan Bozcaada Rüzgâr Enerji Santrali'nin rüzgâr ölçüm direği 1996'da dikilmiştir. 1998 yılında fizibilite çalışmalarına başlanan proje, gerekli yasal izinler tamamlandıktan sonra 3 ay içinde bitirilmiş ve Haziran 2000 tarihinde hayata geçirilmiştir.

Bozcaada Rüzgâr enerji Santrali 17 adet türbinden oluşmakta ve yılda 35 milyon kilovat saat elektrik üretmektedir (Şekil 4. 14). Kurulu gücü 10,2 MW olan santral, 13 milyon dolara mal olmuştur.

Şekil 4. 14. Bozcaada Rüzgâr Enerji Santrali ve Polente Feneri

Kaynak: Demirer Holding. (2011).

Santral, adanın enerji ihtiyacının 30 kat fazlasını Çanakkale'ye iletmekte ve böylece yaklaşık 30.000 kişinin elektrik ihtiyacını karşılamaktadır. Bu santral için Bozcaada'nın tarım ve hayvancılığa müsait olmayan en batı noktası, adanın sakinliği de düşünülerek sessiz çalışan türbin modeli seçilmiştir. Proje hazırlanırken estetik unsurlar da göz önüne alınarak kafes kuleler yerine konik silindir kuleler kullanılmıştır. Yap- İşlet- Devret statüsünde kurulan bu proje 20 yıl sonra Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na devredilecektir (Demirer Holding, 2009).

İlçenin mevcut su kaynakları yetersiz olduğundan Anadolu'dan su getirilmiştir. Su iletimi için deniz geçiş hattına 5780 m. boru döşenmiştir. İlçemizin Ayazma, Çayır ve Başağa mevkilerine de içme suyu verilmektedir.

Kanalizasyon şebekesi yapım çalışmaları ile arıtma tesisi proje çalışmaları devam etmektedir (Bozcaada Kaymakamlığı, 2011). Bozcaada'da Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ile Birleşmiş Milletler Sınai Kalkınma Örgütü'nün (UNIDO) ortak kuruluşu olan Uluslar arası Hidrojen Enerji Teknolojileri Merkezi (ICHET) tarafından 'Bozcaada Hidrojen Adası Projesi' kapsamında, 1 milyon 500 bin dolara inşa edilen Hidrojen Enerji Üretim Tesisi hizmete açıldı.

Bozcaada Kaymakamı İbrahim Çenet, ‘Adamızın, batı burnunda 17 rüzgâr tribünümüz var. Bu, Türkiye’de nasıl bir ilk ise ve bugün tüm dünya bu enerji arzını konuşup uyguluyorsa bugün biz de bulunduğumuz Avrasya coğrafyasında, Ortadoğu’da ve Kuzey Afrika’da gerçekten bu bölgeye hitap edecek aynı zamanda bir teknolojik laboratuvar olarak da hizmet edecek güzel bir projeye ev sahipliği yapıyoruz. Bozcaada’da her gün iç içe yaşadığımız güneş ve rüzgâr gibi bu iki tabii kaynağın hidrojen taşıyıcısıyla bir enerjiye dönüştürüp depolayabilmek ve bunu da hükümet konağımızda kullanabilmek çok önemli. Adada suyla çevrili bir hayat yaşıyoruz. Eğer elektrik kesilirse, haftalarca, belki aylarca elektriksiz kalabiliriz. Onun için bu şekilde yerinden projeler çok önemli’ dedi (Bozcaada Kaymakamlığı, 2011). Bozcaada’nın doğal ve kültürel peyzaj özellikleri ışığında bakıldığında adada turizm kavramının doğması olasıdır. Ancak bu potansiyel siyasal konjonktür nedeniyle gecikmiştir.

4. 2. 7. Bozcaada’da Ulaşım

Durmuş’a (2006) göre Bozcaada’ya Cumhuriyetin ilk yıllarında ulaşım özel şirket gemileri ile sağlanıyordu. 1 Temmuz 1926’da Türkiye kabotaj hakkını alınca Denizcilik İşletmesi kuruldu. Bu dönemde Bozcaada- Geyikli arasında gemiler için uygun liman olmadığından Ayvalık- Gemlik arasında çalışan gemiler Bozcaada açıklarına demirler ve sandallar ile bu gemilere yolcular taşınırdı.

Bozcaada’dan Geyikli’ye ise tekneler ile yolcu taşınmaktaydı. Gemilerin haricinde ulaşımı sağlayan bu tekneler ada için daha önemliydi. Düzenli ulaşımı sağlıyordu. Bu teknelerden bazıları haftanın belirli bir gününde Çanakkale’ye gidip adanın bakkaliye ihtiyacını karşılamaktaydı. Teknelerle yapılan bu ulaşım 1990’lı yıllara kadar sürmüştür. Yakarlar yaklaşık 80 yıl boyunca Bozcaada’da ulaşımın sağlanmasında çok önemli hizmetlerde bulunmuşlardır. Bu bölümün tamamı Yakar sülalesindeki son kaptan Halil Yakar’ın canlı tanıklığı ile hazırlanmıştır.

Bozcaada’da XIX. yüzyılda ulaşım ufak yelkenliler ile yapılmaktaydı. XIX. yüzyılda Keleş Osman, Kaz Mustafa, İmam Mehmet ve Hacı Şerif Ali isimli kaptanlar ufak yelkenliler ile ulaşımı sağlamaktaydı. Bu kaptanlardan Hacı Şerif Ali, Hasan Yakar’ın babasıdır. Hacı Şerif Ali hakkındaki bilgilerimiz çok azdır. Sadece ufak bir yelkenli ile ulaşımı sağladığını biliyoruz.

Oğlu Hasan Yakar 1896 yılında doğmuştur. XX. Yüzyılın ilk çeyreğinde denizciliğe başlamıştır. 1-01-1924 yılında Halil Yakar, 15-06-1928 yılında üçüncü oğlu Hüseyin Nihat Yakar dünyaya gelmiştir. 15 yaşından sonra yani 1939 yılında Halil Yakar babasının yanında denizciliğe başlamıştır. 1943 yılında askere giden Halil Yakar 4 yıl boyunca bahriyeli olarak askerlik yapmış ve 1947 yılında vatani görevini yerine getirip Bozcaada'ya dönmüştür. Askerden sonra babasından kaptanlığı devir almıştır. Kardeşi Hüseyin Nihat Yakar ile çalışmaya başlamıştır. Halil yakarın ilk sandalı 10 ton ağırlığında olup hiç araba taşımamaktadır. 1968 yılında Hasan Yakar isimli tekneyi almıştır. Bu tekne ise bir araba taşımaktaydı. 1978 yılında 16 m boyunda iki büyük tekne aldılar ve iki kardeş çalışmaya başladılar. Yeni tekneler 2 araba alıyordu. Düzenli olarak Bozcaada'dan saat 07.00 ve 13.00, Geyikli iskelesinden 10.00 ve 17.00 da hareket ediyorlardı. Hüseyin Nihat Yakar 27 Aralık 1978 yılında bir tekneyi karaya çekerken altında kalarak yaşamını kaybetmiştir. Halil Yakar ise 1989 yılında deniz taşımacılığını bırakmıştır. Yakarlar araba ve yolcu ulaşımının dışında; Bozcaada'nın tüm bakliyat, sebze, kömür, inşaat, mazot, eczane vb. malzemeleri de taşıyordu. 1960lı yıllarda alınan Alibey ve Sürreyya isimli tekneler bu nakliye işlerinde kullanılıyordu. Ayrıca Halil Yakar tam 45 yıl boyunca Bozcaada'nın postasını taşımıştır (Durmuş, 2006).

Ulaşım ile ilgili en önemli gelişme 1982 yılında olmuştur. Dönemin Cumhurbaşkanı Kenan Evren Bozcaada'yı ziyaretinden sonra adaya gemi tahsis edilmesini sağlamıştır. Bozcaada'ya iki adet çıkartma gemisi tahsis edilmiştir. Bu gemiler asker amaçlı olduğu için, yolcu taşınmasına uygun değildi. Bundan sonra Bozcaada'ya 1985 yılında ulaşım için daha elverişli olan, kamaralı Arıburnu ve Ezine gemileri tahsis edilmiştir. Ulaşım bu gemilerle 1995 yılına kadar Bozcaada limanından Odunluk İskelesi'ne yapılan seferlerle sağlanmaktaydı (Durmuş, 2006).

Şekil 4. 15. Bozcaada'dan Odunluk İskelesi'ne Ulaşımı Sağlayan Çıkartma Gemisi 'Ezine'

Kaynak: alierdinc.blogcu.com/bozcaada-cumhuriyeti (2011).

Fakat bu dönemde de düzenli bir ulaşımın sağlandığından söz edilemez. Çıkartma gemileri karşılıklı sefer yapmamakta ve sık sık arızalanmaktadır. Adaya ulaşan ziyaretçiler gemi arızası sonucu Bozcaada'da zorunlu konaklamaktadırlar. Bozcaada Yerel Tarih Araştırma Merkezi- Bozcaada Müzesi'nin kurucusu ve bir koleksiyoner olan Hakan Gürüney, Odunluk İskelesi'nde çıkarma gemisini görüp adaya gitmekten vazgeçmesini şu şekilde ifade eder.

'Sualtı mücevherleri dediğim deniz kabukları koleksiyonuna 1988 yılında başladım. İlk seyahatimde Çanakkale'den feribot ile Gökçeada'ya geçtim. Benim için verimsiz ve sevimsiz bir ada seyahati olduğu gibi, gidiş ve özellikle dönüşte yaşadığım zorluklar, Odunluk İskelesi önüne gelip de, hele eski çıkartma gemisini gördüğümde Bozcaada'ya gitmekten derhal vazgeçmeme neden olmuştu' (bozcaadamuzesi.net, 2012).

Ali Erdinç ise adada ulaşımı şu şekilde anlatmaktadır. *'Çanakkale boğazının hemen bitimindeki adanın Anadolu'yla tek bağlantısı Odunluk İskelesi'ydi. Her gün sabah akşam sekiz on metre boylarındaki ahşap Yakar motoru ulaşımın tek vasıtasıydı. Bu teknenin kaptanı Halil Yakar rüzgârların dalgaların arkadaşıydı. Onlarla oynatarak teknesini karşı iskeleye götürebilmek en büyük zevkiydi. Kıyıda izleyenlerin, kocaman dalgalar arasında gördükleri ceviz kabuğu kadar teknenin bir anda dalgalar arasındaki kaybolmuşluğu durumunda "eyvah işte battı" sesleriyle ellerini başlarına götürdüklerine çok şahit olmuşumdur.*

İptidai bir tekne olan Yakar, adanın tüm ihtiyaçlarını karşılardı. Adaya getirilen götürülen hayvanlarla yolcular iç içeydiler. Bozcaada ve Odunluk iskelesinde insanlar toplaşır hep Yakar'ı karşılardı. Yakar acilleri yetiştirir yetiştiremediği aciliyetlerde Halil Yakar'ın pratik zekâsı devreye girerdi. Bozcaada da ismi Deniz olan herkes Yakar teknesi doğumludur. Bozcaada da turizm yoktu anlattığım senelerde. Bağcılık, şarapçılık, balıkçılıktı en önemli geçim kaynakları. Hiç unutmuyorum, o zamanların büyük bir gazetesinin başlığı şöyleydi "Türkiye'nin en küçük ama en zengin kasabası". Hakikaten Bozcaada zengin bir kasabaydı. Zenginliği bir yana o zamanki İstanbul'unda en modern ilçesi görünümündeydi. Bozcaada'nın ikinci bağlantısı İstanbul ileydi. Bu bağlantıyı sağlayan Gemlik-Ayvalık isimli gemilerdi. İstanbul Karaköy'den haftada bir hareket eden bu gemiler Marmara adası, Avşa adası, Tekirdağ, Karabiga, Gelibolu, Çanakkale, İmroz adasına (değiştirilen ismiyle Gökçeada'ya) uğrardı. Son durağı Bozcaada'ydı. Limanı ve iskelesi yeterli olmadığından liman açıklarında demirlerlerdi. Her geminin gelişi gidişi bir şölen havası sergilerdi. Sandallara, motorlu kayıklara doluşan ada halkı gemiyi şen şakrak karşılar ve uğurlardı (alierdinc.blogcu.com/bozcaada-cumhuriyeti, 2011).

1995 yılında Geyikli'ye yeni bir iskele yapılmıştır. Bu iskeleye 1996'da yeni gemi tahsis edilmiştir. Feribotlar ile ulaşım sağlanmaya başlamıştır. Eskiden 1- 1,5 saat yolculuk bu yeni gemilerle 30 dakikaya inmiştir. Hava koşulları da elverdiği müddetçe gemi düzenli olarak çalışmaktadır. Gemi kışın ve yazın aynı saatlerde sefer yapmaktadır (Durmuş, 2006). Gestaş Deniz Ulaşım A.Ş. 2009 yazında Çanakkale'den Bozcaada'ya direk deniz otobüsü seferleri başlatmıştır. 2011 yılı yaz sezonunda ise Bozcaada- Geyikli arasında yolcu yükünü hafifletmek için bu hatta iki arabalı vapur seferi konulmuştur. Vapurlar karşılıklı ulaşımı sağlamış ve günde 18 sefer çalışmıştır. Bunun dışında 2012 haziran ayında başlamak üzere İstanbul-Bozcaada arasında deniz uçağı seferleri planlanmıştır.

5. BOZCAADA'DA TURİZM

Turizm ‘Yabancıların geçici ya da sürekli olarak iş tutma ve para kazanma amacına bağlı olmayan konaklama ve yolculuklarından doğan ilişkiler bütünüdür’ (Hunziker ve Krapf, 1942). Turizm ilçede 1990’lı yıllardan itibaren gelişmeye ve en önemli ekonomik faaliyet olmaya başlayan bir sektördür (Bozcaada Kaymakamlığı, 2012).

Eşsiz koyları ve plajları ile, pırıl pırıl denizi ile bozulmamış doğal ekosistemi ile florası ve faunası ile kendine özgü bitişik nizamlı evleri ve dar sokakları ile gün doğumunun ve gün batımının sanatsal bir şölene dönüşmesi ile Bozcaada turizmi gerek Marmara Bölgesi gerekse ülkemizde gerçek anlamda bir ‘cazibe merkezi’ olmuştur (Çenet, 2008).

Şekil 5. 1. Bozcaada Balıkçı Barınağı ve Balık Restoranları

Adada ev sahibi toplumun daha eskiden beri sürdürdüğü diğer sektörler olan bağcılık ve şarapçılık sektörleri, beklenen düzeyde ada halkına kazanç sağlamamıştır. Adada siyasal otoritelerin özelleştirdiği kurumlar, devletin üzüme verdiği fiyat düşüklüğü, şarap üretim vergisi için belirlenen brüt fiyatlar üreticileri bağcılık ve şarapçılık faaliyetinden uzaklaştırmıştır. Yeterli ölçüde kazanç elde edilememesi halkı ve yerel yöneticileri dinamik bir sektör olan turizme yöneltmiştir. Zaman içerisinde bağ alanları, bağcılık faaliyeti ve Bozcaada şarapları gelen turistlerin ilgisini çekmeye başlayınca adalı halk yavaş yavaş bu sektörlerin turizmle tekrar yaşayabileceğinin farkına varmıştır. Bağcılık, şarapçılık ve turizm Bozcaada'da birbirini besleyen sektörler konumuna gelmiştir ve bu sonuç adanın özgün turizm karakterini çizmiştir.

Adaya 1970'li yıllarda Ayvalık– Gemlik gemisi ile İstanbul'dan gelen ilk misafirler adalı halkın evlerinde tanrı misafiri olarak konuk edilmiştir. Misafir edilen aileler ertesi yıl arkadaşlarına da Bozcaada'yı tavsiye ederek daha fazla sayıda misafir olmaya, ağırlandırmaya gelmişlerdir. Adadan giden arkadaşını getirmiş ve adada ziyaretçi sayısı kartopu gibi büyümüştür (Balcı, 2012).

Adalı bir okumuş olan Mehmet Tezel'in adayla ilgili çok fikri ve hayali vardı. Adada turizm kavramından ilk bahseden kişilerden biridir. Halk, Tezel'i çok okuduğu ve ilginç fikirlerinden dolayı biraz 'delirmiş' olarak düşünürdü. O turizmden bahsedince halk onu önemsemedi ve onun söylediklerine esprili bir anlayışla 'turizm- kuru üzüm' dedi. 1972- 1976 yılları arasında adada kaymakam olan Kutlu Aktaş halkı turizme teşvik etti. Ayvalık- Gemlik gemisi ile gelen ziyaretçilerin de adadan memnun ayrılmaları ve ertesi yıl kendi arkadaşlarını da getirmeleri adalı halkın dikkatini çekmeye başladı. O dönemde Vasili'nin Oteli, Taki Otel ve İğdelik mevkiinde küçük pansiyonlar vardı (Bursalıoğlu, 2011). Adada 1970'li yıllarda 1- 2 minibüs Rum halkını Ayazmadaki Aya Paraskevi Manastırı'na götürürdü. Bugünkü ayazma plajına patika bir yol inerdi. Asıl deniz ve plaj ise adalılar için Sulubahçe idi. Gelen misafirler Sulubahçe mevkinde traktörle gezdirilirdi. Ziyaretçiler o dönemde adaya denizinden, balığından ve sakinliğinden faydalanmak için gelirdi (Balcı, 2012).

Bursalioğlu, (2011) *'adayı ziyaret edenler artmaya başlayınca evimin altını pansiyona çevirdim, o dönemlerde kaliteli olan Bulgar somyaları bir tek bizde vardı ve pansiyona bu somyaları koymuştuk. Ada halkı da yavaş yavaş pansiyonculuğa başladı'*. 1970'li yıllarda İstanbul Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi dekanı, adayı ziyaret ettiğinde çok beğenmiştir ve adanın ilk sitesi olan Sulubahçe mevkiinde 8 evler sitesi yapılmıştır. Balcı (2012) *'İstanbul'dan gelen misafirler ertesi yıl daha da fazla sayıda geldiler, bizim merkezin dışındaki 'dam' da kalmamızı, evimizi onlara bırakmamızı istediler'* diye ifade etmiştir. Ev misafirliği olarak başlayan konaklama gitgide ev pansiyonculuğuna dönüşmüştür. Adaya gelen insanların fazlalaşmasıyla birkaç sayıda olan ev pansiyonculuğu artmıştır.

1982- 1985 yılında çıkartma gemileri aracılığı ile gelenler biraz daha artmıştır. 1985'ten sonra İstanbul'dan ve Bursa'dan adaya daha önce gelip beğenmiş olanlar ya da adada dostları olanlar ev almaya başladı (Balcı, 2012). 1960'lı yıllarda başlayan 1970'li yıllarda artan Rum halkının göçü ile adada oluşan boşluğu yavaş yavaş turistler doldurmaya başladı. Bugün Rum mahallesindeki Rum evlerinin sahiplerinin çoğu aslında İstanbul ya da Bursa'da yaşayan insanlardır. Değişen konjonktür ile adada görünmeyen bir değiş- tokuş yaşanmıştır. Son yıllarda adada İstanbul kültür elemanları görülmeye başlanmıştır.

1990'lı yıllarda Emlak Bankası desteği ile adada 'Baytur' adı verilen toplu konutlar yapıldı. 2 katlı 180 daireden oluşan konutlar adalı halkın konut ihtiyacını karşıladı. 1990'lı yıllarda ada halkının çoğunun evi yaz aylarında pansiyona dönüşmekteydi. Bu yıllarda İstanbulluların arazi ve ev satın almaları da devam etmektedir. Bozcaada'da yerli halk adaya gelen ziyaretçileri rahatsız etmemiştir. Adaya gelen turistlerin halk tarafından yadırganmaması adadaki eskiden beri süregelen Rum ve Türklerin birbirlerinin farklı kültürlerine, farklı yaşantılarına saygı duymalarından kaynaklanır (Balcı, 2012) (Şekil 5. 2). Birbirlerini değiştirmeye çalışmadan günümüze dek kültürlerini devam ettirmişlerdir. 1980 ve 1990'lı yıllarda da ada halkı gelen popüler kültür elemanlarına saygı duymuşlardır.

Şekil 5. 2. Bozcaada Alaybey Cami ve Meryem Ana Kilisesi

1995 yılında Geyikli'nin ova mevkiine yeni iskele yapılmıştır. Eski iskele olan 'Odunluk İskelesi' adanın limanına göre daha güneydoğuda iken yeni iskele adanın doğu karşısına yapılmıştır. 1996'da Geyikli İskelesi- Bozcaada arasında eski çıkarma gemileri yerine arabalı vapur seferi başladı ve ulaşım düzene girdi. Bazı kişiler tarafından adada asıl turizmin arabalı vapur seferleri ile başladığı görüşü çoğunluktadır.

1995- 1998 yılları arasında adada kaymakamlık yapan Yavuz Akkoç virane halde bulunan kaleyi temizlettirdi, bakımını yaptırdı. Kaleye turnikeli giriş konuldu. Bozcaada Kalesi turizme kazandırıldı (Güneş, 2011). 1999 yılında adada yerli filmler çekilmeye başladı ve bu filmler adanın tanınmasında etkili oldu.

Butler'in (1980) bir 'sayfiye gelişme modeli'ne dayandırılan aşamalar; (a) henüz yeni başlayan turizm hareketi nedeniyle turist sayısının az, rekabetin düşük, bu nedenle de karların oldukça yüksek olduğu "başlangıç"; (b) turist sayısının arttığı, sektöre daha fazla şirketin girmesiyle rekabetin başladığı, turist sayısının arttığı ve müşteri türünün çeşitlendiği "gelişme"; (c) talebin yüksek düzeyde istikrar kazandığı, rekabetin maksimuma çıktığı ve fiyatların bu yüzden en düşük düzeye indiği ve karların azaldığı "olgunluk"; (d) modanın geçmesiyle birlikte satışların, karların ve fiyatların düştüğü, rekabetin azaldığı ve böylece de önemini yitirmenin daha da hızlandığı "düşüş" dönemi olarak ayrılır.

2000'li yıllara gelindiğinde ise adada turizm gelişme safhasına girdi. Sektöre sadece yaz aylarında da olsa daha fazla şirket girmeye başladı, adanın turizmdeki ürün çeşitliliği artırıldı, turist sayısı arttı ve müşteri türü çeşitlenmeye başladı. Adada turistlerin güdü ve talepleri farklılaşmaya başladı.

Bozcaada'nın yerel gazetesi Adaposta (2011)'da yer alan yazıya göre bazı turistlerin talepleri şu şekildedir. “*Gemi geçişlerinde saatlerce bekliyoruz ama gemi kalkmıyor, kumsal alanları çok dar ve sıkışık, ada tam gelişmemiş, ihtiyaçlarımızı karşılayamıyor.*” Okuş'a (2011) göre tur otobüsleri çok sık geliyor ama bu turların adaya katkısı olmuyor.

Çizelge 4. Son Üç Yılda Adaya Gelen Yolcu ve Araç Rakamları

YILLAR	YOLCU	ARAÇ
2009	500.970	109.666
2010	523.994	115.630
2011	588.126	140.884

Kaynak: Gestaş Deniz Ulaşım A.Ş. (2011).

Bozcaada'nın turizm karakteri, turizm olgusu gibi çok bileşenli olduğu tespit edilmiştir. Doğal turizm kaynakları arasında; bir ada olması neticesinde Ayazma, Sulubahçe ve Habbele plajlarında kıyı ve deniz turizmi, rüzgârın sağladığı avantaj ile Çayır mevkinde su sporları ya da macera turizmi, Akvaryum koyunda su altı dalışı mevcuttur. Adanın en yüksek noktası Göztepe'de (192 m.) günbatımını izleyebilme olanağı vardır. Kültürel kaynaklar Bozcaada Kalesi, Nekrapol alanı, Köprülü Mehmet Paşa Cami, Alaybey Cami, Meryem Ana Kilisesi, Aya Paraskevi Ayazması, Namazgah Çeşmesi, Yeni Kale, Rüzgar Gülleri ve Polente Feneri, Türk ve Rum kültürü izini taşıyan ada evleri, geçmişe ait belge ve objeleri sergileyen Bozcaada Müzesi, bağcılık tarımına bağlı agroturizm, şarap fabrikalarını gezebilme ve şarap turizmi, bisiklet turizmi ve trekking gibi çeşitli turistik desenlerin çokluğu tespit edilmiştir.

Şekil 5. 3. Venediklilerden Kalan Bozcaada Kalesi

İlçede Poyraz Limanı- Tuzburun sahil bandında uygulanmakta olan ‘Turizm Gelişim Projesi’ kapsamında turizm alanları plan revizyonu, 3194 Sayılı İmar Kanununun 18. Maddesi uygulaması çalışmaları, parselasyon planları ve arazi çalışmaları ile tescil işlemleri tamamlanmıştır. Turizm Gelişim Projesi alanı içerisinde kalan Hazineye ait 13 parselden oluşan toplam 67.863 m² arsa Turizm Bakanlığı Yatırımlar Genel Müdürlüğüne tahsis edilmiştir. Altyapı çalışmalarında kullanılmak üzere Turizm Bakanlığı’na gönderilen ödeneklerle Poyraz Limanı Bekçi Bayırı ve Tuz Burnu mevkiinde imar planına göre parseller arasındaki tüm yollar açılmış ve yağmur suyu tahliye büzleri döşenmiştir. İller Bankası’na yapılmakta olan Bozcaada şehir merkezi kanalizasyon yapımı çalışmalarına turizm gelişim bölgeleri de dâhil edilerek kanalizasyon şebekesi döşenmiştir. 2007 yılında mevcut ödenekler ölçüsünde yolların taşla kaplanması ve içme suyu şebekesinin yapılması planlanmıştır (Bozcaada Kaymakamlığı, 2011).

İlçede bulunan 25 otel, tatil köyü ile 52 pansiyonun 1700 yatak kapasitesi vardır. Ev pansiyonları ile birlikte toplam yatak kapasitesi yaklaşık olarak 2500’dür. Ayrıca 1 çadır kamp tesisi mevcuttur. Toplam 26 lokanta turizme hizmet etmektedir. Turizm sezonu kısa (2–3 ay) olmasına rağmen halkın en önemli gelir kaynağı turizmdir (Ayhan, 2007). Adada 2010 yılı açılan işletme sayısı toplamda 58 iken bu rakam 2011 yılında 63 olmuştur (Bozcaada Belediyesi, 2011).

Çizelge 5. Bozcaada'da Turizm Sektörüne Ait İşletme Sayısı

YILLAR	2010	2011
AÇILAN İŞLETME SAYISI	58	63

Bozcaada Turizm İşletmecileri Derneği'nden (BOZTİD) alınan verilere göre adada yatak sayısı 3700 denilebilir ama bu rakam belirsizdir. Çünkü adada ev pansiyonculuğu da yapılmaktadır ve yatak sayısının kaydı yoktur. Ortalama 2500-3000 yatak kapasitesi bulunmaktadır (Okuş, 2011). Bozcaada'da turist sayısı artmaya devam ederken Bozcaada Kalesi'ni ziyaret edenlerin rakamları da bir yılda 2441 kişi artmıştır.

Çizelge 6. Bozcaada Kalesi'ni Ziyaret Eden Kişi Sayıları

YILLAR	2010	2011
KİŞİ	17.300	19.741

Kaynak: Bozcaada Kaymakamlığı. (2011).

Güneş (2011) '*bu yıl adaya konulan çift vapur seferleri gününbirlik gelenleri arttırdı. Turla gelen birçok insanda var. Halkın doğal kaynakları kullanma durumu azalmış durumdadır. Turizm yükselişte ama istihdam yaratmıyor*'. Gelen turistin talepleri artmıştır. Turistler sadece kültürü görmeye gelmemektedir. Bir kısmı popüler kültürün lüks hizmetlerini aramaktadır. Kaliteli hizmet alamayan turistler adayı pahalı bulmaktadır. Buna rağmen pırpırların yerine sokaklarda özel araçlar dolaşmaktadır (Şekil 5. 4).

Şekil 5. 4. Alaybey Mahallesi Sokağında Özel Araçlar ve Ada Halkının Bağa Ulaşım Aracı Olan ‘Pırpır’ da Bir Turist

Turizmde hizmetlerin standardı yok ve bu esnafı, halkı, turisti zor durumda bırakmaktadır. Fiyat çizelgesini belediye değil Bozcaada Esnaf ve Sanatkârları Odası belirlemektedir. Adada muazzam bir pahalılık vardır. Pahalılık önlenemezse sonu Assos’un durumuna benzeyebilir (Bursalıoğlu, 2011). Turizm 2000’li yıllarda gelişme aşamasına geçmiştir. Buna en büyük etken basın ve medyanın adayı tanımasıdır. Adada üç tip turizm hizmeti vardır. Biri eski tarihlerde adaya üzüm toplamak için gelen ve sonra adada yaşamaya başlayan Bayramiçlilerin sunduğu hizmetler diğeri asıl adalı halkın hizmetleri, bir diğeri ise İstanbulluların sunduğu hizmetlerdir. Her kesimin de turizmden beklentisi ve turistlere hizmet anlayışı farklıdır. Dolayısıyla adada hizmet standardı yoktur (Okuş, 2011).

Turizm, merkezi yerlerden kaçmaktır! ‘Turistler – bunlara sanatçılar, yazarlar ve emeklileri de ekliyordu- iklim ve manzaraları çekici olan yerleri tercih ederler (Christaller, 1964). Adada sanatsal aktiviteler de artmakta ve yerel yöneticiler tarafından bir sanat adası olma vizyonu bulunmaktadır. ‘Adalı sanatçıların ürünlerini dostlarıyla ve konuklarla paylaşabileceği mekânlar her zaman vardır Bozcaada’da. Rengigül Sanat Galerisi’nin yıllar önce başlattığı sanat sunum geleneği, yeni galeri ve sanat evlerinin katılımıyla gelişmiş ve yöreselliğinin sınırlarını zorlayarak ulusal bir nitelik kazanmıştır. Adada Çekirdek Sanat Evi, Armagrandi Sanat Galerisi, Bozcaada Sanat Galerisi, Resim Evi, Re’ Mata Sanat Galerisi ve Rengigül Sanat Galerisi bulunmaktadır’ (Bozcaada Kaymakamlığı, 2011).

Bozcaada sanatçıları, ünlüleri, yazarları ve tabii ki turistleri de mıknatıs gibi kendine çekmeye devam etmektedir. Ancak son yıllarda adalılar turist yoğunluğuna şaşkın ve turistlerin bitmeyen taleplerinden de şikâyetçidirler. 2011 yılı yaz sezonunda adaya konulan çift gemi beklenildiği gibi araç kuyruklarında rahatlama yaratmamıştır. Bunun aksine günübirlikçiler artmıştır. Ulaşımın düzene girmesi ve sefer sayılarının artması şüphesiz ki en çok ada halkı için faydalı olacaktır ancak gelen insan sayısını arttıran bu düzenleme turizm sektöründe büyük tehlikelerden biri olan günübirlikçiliği teşvik edebilir.

2011 Ramazan Bayramında esnaf kendi aralarında ‘artık gelmesinler’ diye yakınmalarda bulunmuştur. Gece konaklayacak yer bulamayan turistler ev pansiyonculuğu yapmayan adalılardan da konaklama talebinde bulunmuşlardır. Adaposta gazetesinde yazan Araş. Grv. H. Barış Özalp turist yoğunluğunu şu şekilde dile getirmiştir. *‘Adada hiçbir zaman, Tenes otele kadar her yerde park etmiş arabalar görmedim, Baytur’a varan gemi sıralarının ardından bakmadım, tüketim ihtiyaçlarının hiçbirisi için kuyrukta beklemedim, geceleri saat 00: 00’den sonra yürürken kalabalıktan dolayı kimsenin omzuna sürtünmedim, o saatten sonra bile...*

Neden balıkçıların, o ekmek parası için mesleklerini en iyi yapmak isteyenlerin uğrak yerleri olan balık meraları şişme bot dolu? Neden, her elinde para olan insan balık meralarında avcılık yapmaya tutuldu. Balıkçılar bile rahat edemez oldu. Hüseyin kaptanlar, Arif reisler ve daha niceleri sabahın 4’ünde ekmek parası için kalkıp av merasına geliyor. Bir bakıyor ki, o parası olan tatilci kesimden bazıları almış 20 beygir gücünde şişme botu gelmiş onun ağ attığı yerde fink atıyor. O ekmek parası mı kazanacak yoksa o bakirliği tamamıyla bozan bu bazı kesimin kaçırdığı balıkları mı sayacak’(Adaposta, 2011).

Arı’ya (2009) göre özellikle iletişim dünyasındaki hızlı değişmelerle insanlar kendileri için yeni imajlar oluşturmaktadır. Bu tür ‘imaj’ yaratmak isteyenler Flicker, You Tube, Trip Adviser, Facebook gibi internet sitelerini kullanarak bu imajlarını hem oluşturmakta hem de kendilerini bütün dünyaya bu imajla tanıtmaktadır. Sonuçta eko turizm ego temelli tüketimin bir aracı olmakta ve uzun dönemde düşünüldüğünde geleneksel turizmden farklılaşmamaktadır. Bozcaada örneğinde de gelen turistler fotoğraf makinelerinin deklanşörüne defalarca basmaktadırlar. Şüphesiz ki gelişen iletişim dünyasında gördükleri yerleri, yaşadıkları deneyimleri aynı hızda sanal ortamda paylaşmaktadırlar.

6. BOZCAADA'DA TURİZMİ ETKİLEYEN SİYASAL SÜREÇLER

6. 1. Jeopolitik Konum

Bamyacı'ya (2006) göre antik çağlar boyunca yoğun ve sürekli bir yerleşim yapısına sahip olmayan ada, prehistorik çağlardan beri; Ege, Marmara ve Karadeniz arasındaki deniz yollarına ve boğazın geçiş noktasına hâkim stratejik ve jeopolitik konumu sebebiyle çağlar boyunca iskân görmüştür. Bozcaada'nın çağlar boyunca önemini belirleyen etkenlerden en önemlisi Troia kentine yakınlığıdır. Ada konumu itibariyle Troia ve onun bir uydusu konumundadır. Tarihi en azından M.Ö. III. Bin ortalarına kadar uzanan ada, Troia Savaşları sırasında Akha karargâhı olarak ilk stratejik önemini sergilemiştir.

Osmanlı İmparatorluğu'nun Bozcaada'da hâkim olmasından sonra Bozcaada'da Rum kültürünün yanında Müslüman Türk kültürü de yerleşmeye başlayacak, bu döneme kadar daha çok stratejik önemden dolayı dikkat çeken Bozcaada, bu dönemden sonra sosyal ve kültürel yapısı ile dikkat çekmeye başlayacaktır. Bozcaada'nın önemi XX. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu tarafından daha fazla anlaşılmıştır. Buna bağlı olarak Osmanlı daha önce adada uygulamadığı bazı politikaları uygulamaya başlamıştır. Bunun ilk girişimi Bozcaada'da Rumlara ait olan toprakları para karşılığında satın almak olmuştur. Bunun dışında coğrafi yapı olarak Bozcaada'dan oldukça büyük olmasına karşın İmroz'un (Gökçeada) da Bozcaada'ya bağlı olması Bozcaada'ya verilen önemin bir göstergesidir (Durmuş, 2006).

Cumhuriyet döneminde adanın stratejik önemi her zaman ön planda olmuştur. Bozcaada'nın stratejik önemi Lozan'da Türk heyetinin en önemli kozu olmuştur. İsmet Paşa görüşmeler boyunca adanın stratejik konumunun, Türkiye'nin güvenliği için çok önemli olduğunu söylemiş ve buna dayanarak adanın Türkiye'ye bırakılmasını talep etmiştir. Büyük devletler de bu isteği haklı görerek adayı Türkiye'ye bırakmıştır (Durmuş, 2006).

Bozcaada Lozan Antlaşması ile (1923) sınır adası olmuştur. Sınır adası olma durumu Bozcaada'nın stratejik önemini daha da arttırmıştır. Durmuş'a (2006) göre Bozcaada 20 Eylül 1923 yılında düşman işgalinden kurtulduktan sonra, Lozan Antlaşması'nın 14. maddesi gereğince adalarda özel bir mahalli yönetim oluşturmak için çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmaları sonunda 20 Haziran 1927'de İmroz ve Bozcaada için özel bir kanun hazırlanmıştır. Bozcaada'nın yönetimi için 1927 yılında özel bir yasa çıkarılmıştır. Bugün yasanın uygulandığını söyleyemeyiz. Bozcaada'daki Rum ahali nüfus mübadelesi dışında kaldığı için Bozcaada'da yaşamaya devam etmiştir. Günümüzde Bozcaada Çanakkale'ye bağlı bir ilçedir. Nüfusuna göre ilçe olma yeterliliğine sahip değildir. Buna rağmen adanın stratejik konumu onun ilçe olmasını sağlamıştır.

6. 2. 1956- 1957 Olayları

'15- 20 Ocak 1950 tarihinde Kıbrıs Rum Ortodoks Kilisesi 'plebisit' yapmıştır (arşiv.wordpress, 2012). Rumların Enosis yönündeki faaliyetleri hızla devam etmektedir. 1950 yılında Kıbrıs Rum Komünist Partisi ve Kilise işbirliği sonucu Rum kiliselerine konulan "Enosis istiyorum" başlıklı defterlere atılan imzalar, katılanların %96'sının Enosis'i istediği dünyaya duyurulmuştur. Oysaki katılanların içinde Kıbrıs Türkleri bulunmamaktadır. Anılan gelişmeler karşısında Türkiye Cumhuriyeti'nin tavrı, olayların dışında yer almaktır. Bunu da dönemin Türk dışişleri bakanları çeşitli vesilelerle dile getirmişlerdir. Nitekim Cumhuriyet Halk Partisi Hükümetinin Dışişleri Bakanı Necmeddin Sadak 23 Ocak 1950'de TBMM'de "Kıbrıs meselesi diye bir mesele yoktur" beyanatını yaparken, aynı yıl yapılan seçimleri kazanarak hükümete gelen Demokrat Parti'nin ilk Dışişleri Bakanı olan Fuat Köprülü de TBMM'de yaklaşık aynı sözleri söylemiştir. Türkiye'nin takınmış olduğu pasif tutum, Enosis isteyen Yunanlıların ve Kıbrıs Rumlarının işine yaramıştır' (Yüksel, 2009).

'Kıbrıs meselesinde Yunanistan'ı, taleplerini dillendirmeye cesaretlendiren temel unsurların başında, Türkiye'nin 1950'li yılların ilk yarısında güttüğü dış politika gelmektedir.

Türkiye, II. Dünya Savaşı sonrası ve Soğuk Savaşın başladığı ilk yıllarda Sovyetler Birliği'nden aldığı tehditlerle ciddi bir güvenlik bunalımına girmiştir. Ankara'nın Batı Bloğu içerisinde yer alma çabaları, Yunanistan ile mevcut Kıbrıs sorunuyla ilgilenmesini engellemiştir (Ünay, 2007). Daha sonra Başpiskopos seçilen Makarios, Yunanistan'la birlikte konuyu 1954 yılında Birleşmiş Milletler'e götürmüş ve plebisit sonuçlarının tanınmasını istemiştir. Kıbrıslı Türklerin katılımı olmaksızın alınan bu sonucu Kilise, Kıbrıs halkının kararı olarak dünyaya aktarmıştır. Sonuçta Birleşmiş Milletler söz konusu başvuruyu kabul etmemiştir' (Yüksel, 2009).

Bunun üzerine Kilise, silahlı mücadele kararı alarak hazırlıklara başlamıştır. Makarios, Yunan hükümetinden silah ve maddi destek almak için Yunanistan'a gitmiş, aralarında General Grivas'ın da olduğu Enosis taraftarlarıyla görüşmüştür. Görüşmelerin sonucunda Enosis'i örgütlemek üzere, Kıbrıs Mücadelesi Ulusal Örgütü (EOKA) kurulmuştur. Ardından Grivas, gizlice adaya gelmiş ve beraberinde silah, bomba ve cephane de getirmiştir. Hazırlıklarını tamamlayan EOKA, 1 Nisan 1955'te adanın her tarafında bombalı saldırı düzenleyerek eyleme geçmiş, önce, İngilizlere karşı düzenlenen eylemler, kısa sürede Türklere yönelmiştir. Türk halkı da varlığını sürdürebilmek adına savunma amaçlı örgütlenmelere başlamıştır. Adadaki şiddet eylemlerinin artışı, İngiltere'yi EOKA'ya karşı Türklerin desteğini aramaya yöneltmiştir. Yeni bir Kıbrıs politikası belirleyen İngiltere, Londra'da bir konferans toplanması için girişimlerde bulunurken, politikasını Türkiye'nin de soruna resmen taraf olması üzerine kurmuştur. 29 Ağustos 1955'te çalışmalarına başlayan Londra Konferansı'nda Türk Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu, Türkiye'nin Kıbrıs politikasını açıkladığı konuşmasını, "Türkiye statükodan memnundur ve korunmasını istemektedir. Ama eğer mevcut durumda bir değişiklik yapılacaksa, en doğru yol adanın eski sahibi olan Türkiye'ye verilmesidir" şeklinde tamamlamıştır. Konferans bir sonuca ulaşmadan dağılmıştır. Ancak bu sonuçta etken olan bir olay Türkiye'de yaşanan 6-7 Eylül olaylarıdır (Yüksel, 2009).

'Bu gelişmeler sonunda iç kamuoyları da galeyana gelmişti. Türkiye'de halk ve özellikle öğrenciler Kıbrıs için gösteriler başlatmıştır. Birçok ilde öğrenciler gösterilerde Yunanistan ve Rumlar aleyhine söylemleri ve nümayişleri hızlandırdılar (arşiv.wordpress, 2012).

Bu sırada 6 Eylül 1955'de İstanbul Ekspres Gazetesinde çıkan "Atatürk'ün Selanik'teki evinin Yunanlılar tarafından bombalandığı" şeklindeki haberler halkın İstanbul'da Rum ve Yunanlıların olduğu mahallere saldırılara başlamasına sebep oldu. Güvenlik güçleri olaylara zamanında müdahale edemeyince 6/7 Eylül Olayları adı verilen hareketler meydana geldi. İzmir'e de sıçrayan olaylar ancak 7 Eylülde İstanbul ve İzmir'de sıkıyönetim ilanı ve alınan sert önlemlerle kontrol altına alınabildi (Dinç, 2001). Bu olaylar sonrası Türkiye-Yunanistan ilişkileri kopma noktasına gelirken, Kıbrıs'ta EOKA eylemlerini iyice arttırmıştır. Türkiye'nin taraf olmasından sonra güçlenen Kıbrıs Türkleri de harekete geçmiştir (Yüksel, 2009). Şiddet eylemleri karşısında kendini korumak isteyen Türk halkı 1 Ağustos 1956 tarihinde 'Kıbrıs Türk Mukavemet Teşkilatını kurdu (arşiv.wordpress, 2012).

11 Şubat 1959'da Zürih Anlaşması'yla Kıbrıs Cumhuriyeti için ilk adım atıldı. Kıbrıs Türk ve Rum liderleri 19 Şubat 1959'da Londra antlaşmasını imzalayarak Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulmasını kabul ettiler. Bu anlaşmalara istinaden hazırlanan Kıbrıs Anayasası'nın kabulüyle 15/16 Ağustos 1959 gece yarısı 'Kıbrıs Cumhuriyeti' ilan edildi' (arşiv.wordpress, 2012). Ancak Kıbrıs sorunu daha sonra Rumların anayasayı ve egemenliği ihlâl etmeleri ile Türk Dış Politikasının temel konusu ve milli bir dava haline geldi (Dinç, 2001).

Durmuş'a (2006) göre bu dönemlerde 'Bozcaada'da Rumlarla Türkler arasında önemli sorunlar yaşanmamıştır. İki kesim de birbirine olan saygılarını korumuştur. Rum ve Türk erkekler Rum meyhanelerinde bir araya gelerek eğlenirlerdi. İki toplum arasında ev gezmesi ise çok nadir olurdu'. 1956- 1957 olaylarının Bozcaada'ya yansımaları siyasal otoritelerin Kıbrıs gerçeği kararlarıyla ortaya çıkmıştır. Bozcaada'da 1950 yılına kadar Rum ve Türk öğrencileri karma olarak eğitim görmüştür. Rumca öğretilmemiştir. Rumlar açısından en önemli gelişme 1950 yılında olmuştur.

'Milletvekili Ömer Mart'ın girişimleriyle Bozcaada'da Rum Okulu açılmıştır. Bu dönemde bir Rum anaokulu yapılmış, ancak eğitime geçmeden kapatılmıştır. 1950 yılından sonra Bozcaada'da bulunan Rum ahali kendi ana dili olan Rumca ile eğitime başlamıştır. 16 Temmuz 1964 tarihinde ise önemli bir gelişme meydana gelmiştir. Bozcaada'da bulunan Rum okulu kapatılmıştır. Rum okulu kapatıldığında okulda 150'nin üzerinde öğrenci bulunmaktaydı.

Bu gelişmeden sonra Rum öğrenciler Türk okuluna nakil edildiler. Bu nakil sırasında önemli bir sorun ortaya çıkmıştır. Rum okulu altı yıldır, Türk okulu ise beş yıl. İki okulun eğitim programları bu yüzden farklıydı. Çözüm olarak her sınıf için sınav hazırlandı, sınavı kazananlar Türk okulunda aynı sınıftan başlamıştır. Kazanamayanlar ise bir alt sınıftan okula başlayacaktır. Sınavı ise sadece iki öğrenci geçebilmiştir. Rum öğrencilere Rumca eğitim vermek için de çaba harcanmıştır, ancak açılan sınavlara hiçbir Rum öğretmen başvurmamıştır. Ana dilde eğitim alamayan bu insanlar zaman içinde Bozcaada'dan göçe başlamıştır ve bu hareket hızla devam etmiştir' (Durmuş, 2006).

6.3. 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı

'1960- 1965 dış politikada Türkiye önemli gelişmeleri yaşayacaktır. Kıbrıs Sorununun büyümesi, Türk - ABD ilişkilerinde *Kıbrıs Olayları*, *Johnson Mektubu* ve *Küba Krizi* sonrası yaşanan güvensizlik ve gerginlikler, SSCB ile ilişkilerinde yumuşama belirtileri, Türkiye'nin Ortak Pazara üyeliğini yolunu açan Ankara Anlaşmasının *12 Eylül 1963'de* imzalanması, bölge ülkeleriyle ilişkilerde yaşanan yeni sorunlar Türkiye'yi etkilemeye devam edecektir. Dış Politikadaki gelişmelerin, halk tarafından bu dönemde kitle iletişim araçları ile daha yakından takip edilmesi ve katılımcı demokrasinin 1960 sonrası gelişmesinin önünün açılması ile iç politikaya da yansımaları bu dönemde iyice artmıştır' (Dinç, 2001).

'Cumhurbaşkanı Makarios, 30 Kasım 1963 tarihinde İngiltere, Türkiye ve Yunanistan'dan, Anayasa'nın 13 temel maddesinin değiştirilmesini talep etmiştir. Türkiye ve Kıbrıs Türk Toplumunu, Makarios'un bu isteklerini kabul etmemiş, bunun üzerine adada, Türklere karşı terör faaliyetleri yeniden başlamış ve Türk toplumunun büyük bir bölümü Lefkoşa'nın Türk kesimine sığınmak zorunda kalmıştır. Rum toplumu, Yunanistan'ın desteğiyle, enosis için Türklerin yok edilmesini amaçlayan Akritas Planı çerçevesinde kanlı eylemlerine devam etmiş ve 24- 25 Aralık 1963 tarihlerinde savunmasız Türkleri öldürerek, Derya, Ayvasıl ve Sillura köylerini almıştır (Ünay, 2007).

Literatürde Kanlı Noel olarak da yer alan bu olaylar karşısında Türkiye, Yunanistan ve İngiltere'ye danışarak, Garanti Anlaşması'nın dördüncü maddesi gereğince müdahale kararı almış, fakat İngiltere ve Yunanistan bu karara olumlu yanıt vermekten kaçınmıştır. Bunun üzerine Türk jetleri ilk olarak Lefkoşa üzerinde uyarı uçuşunda bulunmuş ve İttifak Anlaşması gereğince adada bulunan Türk Kuvvetleri de ihtiyaten Lefkoşa- Girne yolunu denetim altına almıştır (Ünay, 2007).

Türkiye, 1959 yılında imzalanan Londra Anlaşması'nın (4.) maddesine istinaden 20 Temmuz 1974 günü tek taraflı olarak Kıbrıs Barış Harekâtı'nı başlattı. Türk askerleriyle mücadele edemeyen Millî Muhafız Ordusu ve EOKA-B, Türk yerleşim birimlerine saldırarak büyük bir katliama girişti. Yüzlerce Kıbrıslı Türk katledildi. Türk kuvvetleri 22 Temmuz'da Girne'yi ele geçirdi. 22 Temmuz akşamı Türkiye, BM Güvenlik Konseyi'nin ateşkes kararını kabul etti. Ateşkes kararından sonra 25 Temmuz 1974'te Türkiye, Yunanistan ve İngiltere dışişleri bakanları "Birinci Cenevre Konferansı" çalışmalarına başladı.

30 Temmuz'da sona eren konferansta Türk tarafının istekleri doğrultusunda: "Ada'da bir güvenlik bölgesinin kurulması, Rum ve Yunan işgalindeki Türk bölgelerin derhal boşaltılması, esir durumda olan asker ve sivillerin mübadele edilmeleri veya serbest bırakılmaları, barışın sağlanması ile birlikte anayasaya uygun bir hükümet kurulmasının temini, Kıbrıs Cumhuriyeti'nde Kıbrıs Türk Toplumunu ile Kıbrıs Rum Toplumunu olmak üzere iki otonom idarenin mevcudiyeti" kabul ve ilan edildi. Kıbrıs Barış Harekâtı'nın çizdiği sınırlar Türk tarafına devlet kurma imkânı verdi ve 13 Şubat 1975 tarihinde "Kıbrıs Türk Federe Devleti"(KTFD) ilan edildi.

Adalı Rumlar ve Yunanistan, yoğun kulisler sonucunda; BM'den KTFD'ni ortadan kaldırmayı öngören 13 Mayıs 1983 tarihli kararı çıkartmaya muvaffak oldular. Bu durum karşısında, Kıbrıs Türk halkı, 20 Mayıs 1983 tarihinde Devlet Başkanı Rauf Denktaş'a bir muhtıra vererek bağımsızlık ilan edilmesini istedi. Kıbrıs Türk Federe Devleti Meclisi de 15 Kasım 1983 tarihinde oybirliğiyle Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni (KKTC) ilan etti. "Bağımsızlık bildirisi" Rauf Denktaş tarafından okundu. KKTC'ni, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti resmen tanıdı. 17 Nisan 1984 tarihinde de büyükelçiler, karşılıklı olarak güven mektuplarını cumhurbaşkanlarına sundular (arşiv.wordpress, 2012).

Yunanistan, Türkiye'nin Kıbrıs'a müdahalesi sonrasında Trakya sınırına asker yığmasına rağmen, Türkiye ile savaşı göze alamamış ve Barış Harekâtı'nı, NATO'nun askeri kanadından çekilerek protesto etmekle yetinmiştir (Ünay, 2007).

1974 Kıbrıs Barış Harekâtı sırasında Batı Anadolu, Bozcaada ve Gökçeada gibi sınır bölgelerinde güvenlik tedbirleri alınmıştır. Yunanistan ile yaşanan Kıbrıs gerginliği adalara da yansımıştır. Ancak Türk ve Rum halkı arasında şiddet olayları yaşanmamıştır. 24 Temmuz 1964 yılında Bozcaada'da Rum İlköğretim Okulunun kapatılması ile başlayan Rum nüfusun göç süreci 1974'de yaşanan Kıbrıs Harekâtı sonucunda artarak devam etmiş ve buna bağlı olarak nüfus hızla azalmıştır.

6.4. Yunanistan'ın Avrupa Birliği'ne (AB) Girmesi

'Yunanistan, Türkiye gibi AB'ye adaylık başvurusunu 1959 yılında yaptı ve 1961'de Ortaklık Anlaşması'nı imzaladı. Bu anlaşma o zaman Yunanistan'ın 1984'te tam üye olmasını öngörüyordu. Tam üyelik için Yunanistan'ın önce aşamalı olarak gümrük vergilerini indirmesi ve yüksek gümrük vergileri nedeniyle etkisiz kalan endüstrileri daha fazla rekabet edilebilir hale getirmesi gerekiyordu. Zamanın Karamanlis Hükümeti, AB ile yapılan anlaşma ile ekonomik çıkarlarının yanı sıra aslında sorunlu komşusu Türkiye'ye karşı politik çıkarlarını da korumayı amaçlıyordu. Böylece, Yunanistan daha sıkı bir şekilde Batı ittifakının bir parçası olmayı ve daha henüz nasıl olacağı belli olmasa da ortaya çıkan yeni Avrupa kimliğinin bir parçası olmayı garanti altına almak istiyordu (ikv.org, 2012).

'Bu süreç 1981 yılında Yunanistan'ı, her ne kadar ülkenin ekonomik yeterliliği tartışılrsa da AB'ye üyeliğe taşıdı. Yunanistan AB'ye adaylık sürecinde, 1967-1974 yılları arasında askeri yönetim ile idare edildi. Yunanistan'daki askeri cuntanın devrilmesinden hemen önce Türkiye'nin 1974'te Kıbrıs'a çıkarma yapmasıyla Batı İttifakı'nın benzer koşullardaki iki üyesi Yunanistan ve Türkiye savaşın eşiğine geldi. Bu süreç 7 yıllık askeri rejimin sona ermesine ve Karamanlis Başbakanlığı'nda sivil bir hükümetin başa gelmesine sebep oldu. Ancak, Yunan halkında Batı İttifakı'nın, ABD'nin ve NATO'nun, Türkiye'nin Kıbrıs'a yaptığı askeri müdahaleyi engelleyememesine karşı büyük bir tepki oluştu.

Bunun üzerine Karamanlis Hükümeti, Batı İttifakı'nın ve NATO'nun adayı Türkiye'nin müdahalesinden koruyamadığı gerekçesiyle NATO'nun askeri kanadından çekilme kararı aldı. Daha sonra Yunanistan, Türkiye'de 1980'de yönetime el koyan askeri hükümetin iki ülke arasında Ege'deki sorunlara ilişkin ikili müzakerelerin başlaması sözünü alması ile vetosunu kaldırmasıyla NATO'nun askeri yapısına geri dönüş yaptı (ikv.org, 2012).

Yunanistan, AB üyeliği çerçevesinde, Birliğin baskılarına açıktır ve Türkiye ile rekabetinde AB'nin desteğini kaybetmeyi göze alamamaktadır. Öte yandan Türkiye ise, AB üyeliği beklentisi temelinde hareket etmektedir. İki ülke politikasının karşılıklı yumuşaması, bu veriler ışığında değerlendirildiğinde, AB'nin söz konusu döneme etkisi kendiliğinden ortaya çıkmaktadır (Ünay, 2007).

6.5. Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Adaylık Süreci

Türkiye 1959 yılında bu topluluğun bir parçası olmak için başvuruda bulundu. 12 Eylül 1963 tarihinde imzalanan Ankara Antlaşması Türkiye ile Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) arasında bir ortaklık çatısı oluşturdu. Bu antlaşma 12 Aralık 1964 tarihinde yürürlüğe girdi. 12 Eylül 1980 Darbesi AET ile Türkiye arasındaki ilişkilerin dondurulmasına yol açtı. 1983 yılında çok partili seçimlerin yapılması üzerine Avrupa Birliği ile Türkiye arasındaki ilişkiler yeniden canlandı. 14 Nisan 1987 tarihinde Türkiye resmen tam üyelik başvurusunda bulundu. Avrupa Birliği'yle bütünleşmenin ilk aşaması olarak Türkiye 1 Ocak 1996 tarihinde Avrupa Birliği'yle Gümrük Birliği'ne girdi (wikipedia.org, 2012).

'İki ülke arasında "yakınlaşma dönemi" nin başlangıcı olarak kabul edilen 1999 yılına kadar Yunanistan, Türkiye'nin AB sürecinin ilerlemesini ve Türkiye için önerilen mali yardım paketlerini veto ederek engelledi. Bunun üzerine, diğer AB ülkeleri de her sorunda Türkiye'ye Yunanistan'ın tavrını öne süren geçici açıklamalarda bulundular. Yunanistan'ın Türkiye'nin AB adaylık sürecinin başlaması için vetosunu kaldırması 1999 Helsinki Zirvesi'nde gerçekleşti.

Bunun en önemli sebebi, Yunanistan'ın bu zirvede adada nihai bir çözüme ulaşılmaya da Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin tam üyelik gerekliliklerini yerine getirdiği takdirde 2004 yılındaki beşinci genişleme ile AB'ye üye olmasının garantisini alması oldu. Ancak bu şartla Yunanistan Türkiye'nin aday ülke olarak ilan edilmesinin önündeki veto engelini kaldırdı. Daha sonra 2004 yılında Güney Kıbrıs Rum Yönetimi AB'ye üye oldu ve Kıbrıs meselesi çözülmeden doğrudan AB'nin iç meselelerinden biri haline geldi. Bu durum da AB içinde Yunanistan'ın AB'ye yüklediği siyasi sorunlardan biri olarak tartışılmaya halen devam etmektedir'.

'Bunun yanında 1999 yılı itibariyle özellikle zamanın Türkiye ve Yunanistan dış işleri bakanları İsmail Cem ve Yorgo Papandreu arasında başlayan yakınlaşma ve Kocaeli depremi sonrasında ortaya çıkan "deprem diplomasisi" de iki ülkenin arasındaki gerginliğin yumuşamasına yol açtı. Aynı dönemde Yunanistan'ın ekonomik ve parasal birlik kriterlerini karşılayabilmek ve Avro alanına dâhil olabilmek amacıyla özellikle bütçe harcamalarında kesintiye gitmesi ve önemli bir kalem olan savunma ve askeri harcamalarını azaltabilmek için Türkiye'ye yönelik gerilim politikasını dönüştürmeye yönelik yaklaşımı da değişimde etkili oldu. Türkiye'yi potansiyel bir güvenlik tehdidi olarak tanımlamaktan AB süreci içine alarak bir ortağa dönüştürmek olarak adlandırılabilir bu manevranın da Yunanistan'ın Türkiye'nin AB üyeliği vetosunu kaldırmasında belirleyici olduğu söylenebilir' (ikv.org, 2012).

2000'li yıllarda Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne katılma sürecinde bir hızlanma gözlemlendi. 17 Aralık 2004 tarihinde Avrupa Birliği ülkeleri Türkiye'nin katılma müzakerelerinin 3 Ekim 2005 tarihinde başlamasına karar verdiler. Başlayacak müzakerelerin ne kadar sürede tamamlanacağı konusunda ise kesin bir karar verilmedi (wikipedia.org, 2012).

6.6. Türkiye’ de Turizm Politikaları

6.6.1. Koruma Dönemi

Ege Denizi’nde, 1923 Lozan Antlaşması ile kurulan denge, 1930’lu yılların başında, Yunanistan’ın tek taraflı uygulamaları ile değişmeye başlamış, fakat açıkçası iki ülke ilişkilerinin mevcut durumu ve özellikle II. Dünya Savaşı sonrasında Kuzey komşudan hissedilen tehdit nedeniyle Türkiye’yi rahatsız etmemiştir. Ancak, 1970’li yıllara gelindiğinde Ege ile ilgili görüş ayrılıkları bu denize ilişkin olarak iki devlet arasında ciddi bir çıkar çatışmasına neden olmuştur (Gürel, 1993).

Yunanistan, Doğu Ege Adaları’nı 1960’ların başından itibaren uluslararası bağıntılara aykırı olarak silahlandırmıştır. Türkiye, bu durumu ilk olarak 1964’te Yunanistan’ın dikkatine sunmuş ve 29 Haziran 1964 tarihinde bir nota vererek Rodos ve İstanköy’de yapıldığı saptanan tahkimata, antlaşmalara uyularak son verilmesi istenmiştir. Yunanistan ise, 01 Temmuz 1964 tarihindeki cevabi notasında anlaşmalara uyduğunu ve söz konusu adalarda tahkimat yaptığını kabul etmemiştir (Gürel,1993).

Pasok’un 1981 yılında iktidar olmasıyla birlikte Yunanistan, Doğu Ege Adaları’nın silahlandırılmasına ayrı bir önem vermiştir. Bu çerçevede, Limni Adası’nın, “NATO savunma hattı projesine dâhil edilmesi” kavramı gibi muğlak taktiklere başvurarak, Ada’nın silahlı halinin NATO’ya tescil ettirilmesini amaçlaması ve bu maksatla, defalarca Limni’deki askeri tesisleri ve kuvvetlerini NATO’nun hizmetine tahsis ettiğini açıklamıştır. Limni’nin, Ege’de yapılacak NATO tatbikatlarına dâhil edilmemesi halinde de tatbikatlara katılmayacağını duyurmuştur (Kut, 2004).

Ege Denizi, hemen hemen her yönüyle, Türk-Yunan ilişkilerindeki başlıca sorunlardan birini teşkil etmektedir. Tarafların, Ege’deki ikili sorunların neler olduğu yönündeki farklı görüşleri ile bunların çözüm yöntemindeki anlaşmazlıkları ise, Ege kaynaklı meselelerin listesini çoğaltarak derinleştirmektedir. Aslında, Ege Denizi kaynaklı sorunların temel mevcudiyeti, iki ülkenin de konuya farklı yaklaşımından ve bakış açılarının değişik olusundan kaynaklanmaktadır (Kut, 2004).

Bugün Yunanistan, Ege'yi kendi denizi olarak görmekte ve bu denizin kaynaklarının kullanımını kimseyle paylaşmayı kabul etmemektedir. Öte yandan, Türkiye'nin konuya ilişkin tek amacı, Ege Denizi kaynaklarının iki ülke arasında hakça paylaşımının sağlanmasıdır (Kut, 2004).

Türkiye, bu durumun kabul edilemez olduğunu defalarca dile getirmiş ve Yunanistan, özellikle 1982 yılı sonrasında, karasularını 12 mile çıkarma konusunu oldukça fazla gündeme getirerek, Türkiye'nin nabzını yoklamaya çalışmaktadır. Ancak Türkiye'nin kararlı tutumu karşısında, her defasında bu hakkını saklı tuttuğunu yinelemektedir. Öte yandan, 1999 yılında başlayan iki ülke ilişkilerindeki yumuşamanın da etkisiyle, Türk siyasetçiler tarafından "casus belli" kararının kaldırılması talepleri gündeme gelmiştir. Ancak, Dışişleri Bakanı Abdullah Gül tarafından, 07 Nisan 2005 tarihinde yapılan açıklamada, Türkiye'nin Ege Denizi'ne ilişkin siyasasında herhangi bir değişikliğin olmadığı vurgulanmıştır (Işıklar, 2005).

1973 yılında başlayan ekonomik durgunluk ve petrol bunalımı, dünyada olduğu gibi Türkiye'de de turizm hareketlerini sınırlamıştır. Bunun sonucunda Üçüncü Plan Dönemi'nde de imkân ve ihtiyacı dâhilinde gelişemeyen turizm sektörü, gelişme hızını devam ettirememiş ve özellikle yatırımlar bakımından duraklama devresine girmiştir. Bu dönemde "turizm faaliyetlerinin Türkiye'nin her tarafına dağılmasına alt ve üst yapı bakımından bazı verimsiz yatırımlara sebep olacağı saptanmış, bu nedenle yatırımların öncelikli bölgelerde yoğunlaştırılması ilkesi benimsenmiş, uygulamada Akdeniz, Göreme, Uludağ, Güney Ege ve kısmen Marmara bölgelerinde fiziksel Planlama Çalışmalarına gidilmiştir" (DPT 1978b:340).

1982 yılında yürürlüğe giren "Turizmi Teşvik Kanunu" ile özel sektöre sağlanan kredi kolaylıklarının artması, teşviklerin çeşitlendirilmesi ve genişletilmesi turizm yatırımlarının artmasına ve sektörün canlanmasına neden olmuştur. Ancak yine de Çanakkale'nin turizm sektöründe hak ettiği payı alamadığı birçok çalışmanın sonucunda ortaya çıkmıştır (Sözen, 2006). Bu durum Çanakkale'nin ve dolayısıyla Bozcaada'nın sınır sahasında yer almasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca siyasal otoriteler turizm faaliyetlerini öncelikli bölgelerde yoğunlaştırılması ilkesini benimsemişlerdir.

Erdinç'e (2011) göre 'İlk Yunanistan tarafından ihlal edilen "Lozan antlaşması" bugün halen geçerliliğini korumasına rağmen uygulanmamaktadır. Bu antlaşmaya göre Türkiye Bozcaada ve şimdiki adıyla Gökçeada'ya asker çıkartamazdı. Yabancı uyruklu kimseyi turist bile olsalar kabul edemezdi. Adalarda seçme seçilme hakkı sadece ada kökenlilerindi. Kaymakam ilçe idare meclisi kararıyla yanlış insanı kovma yetkisindeydi. Seksenli yılların başlarında bile ada limanına girmek isteyen kotra ve yatları iskeleye dizilen gümrükçüler, polisler el işaretleriyle kovmaya, giremeyeceğini, yanaşamayacağını, yasakları anlatmaya çalışırlardı. Sonraları biraz bu hareketler güya yumuşatıldı. Adaya gelen turist ya da yabancı Vali izni alıyordu. Bu izin en fazla üç gün oluyordu. Halen adada kalma isteği olan turist yeniden Çanakkale'ye giderek izin tazeliyordu.'

1956 yılında başlayan, 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı ile artan Türkiye-Yunanistan gerginliği, iki ülkenin AB üyeliği ve üyelik süreci kapsamında yumuşamaya başlamıştır. Bu durum 1999 yılında yapılan 'Helsinki Zirvesi' ve yaşanan Kocaeli depremi sonrasında dönemin Dış İşleri Bakanları tarafından açıkça ortaya konulmuştur. Dolayısıyla konjonktür değişmiş, turizm açısından dezavantajlı bölge olan Bozcaada avantajlı konuma dönüşmüştür.

6.6.2. Dışa Açılım Dönemi

Soğuk Savaşın sona ermesiyle oynayan taşlar, ilerleyen süreçte şekillenmeye başlamış, ancak henüz yerli yerine oturmamıştır. Türkiye ve Yunanistan, bu yapı kapsamında kendilerini yeni bir stratejik konumda bulmuşlar ve bunun gerektirdiği güvenlik endişelerini bu koşullarda değerlendirme yoluna gitmişlerdir (Ayman, 2001). 1999 yılı itibariyle Türkiye ve Yunanistan dış işleri bakanları arasında başlayan yakınlaşma ve Kocaeli depremi sonrasında ortaya çıkan "deprem diplomasisi" de iki ülkenin arasındaki gerginliği yumuşatmıştır.

Yunanistan'ın, daha önce AB tarafından Türkiye'ye verilmesi kararlaştırılan, ancak her seferinde Atina tarafından veto edilerek ertelenen, 150 Milyon Euro tutarındaki mali yardımın yapılmasına yeşil ışık yakmasında depremin etkisi şüphesiz büyüktür. Ayrıca, Dışişleri Bakanı Georgios Papandreou'nun, 04-05 Eylül 1999 tarihlerinde Helsinki'de düzenlenen AB Dışişleri Bakanları Konseyi Toplantısı öncesinde, belirli şartlar dâhilinde Ankara'nın AB adaylığına itirazı olmadığını dile getirmesinde de kuşkusuz doğal afetin payı vardır (Ünay, 2007).

İki ülkenin AB üyeliği ve üyelik süreci kapsamında Georgios Papandreou, 25 Haziran 1999 tarihinde, Türk meslektaşına gönderdiği cevabi mektubunda, anlaşmayı terörle mücadeleyle sınırlı tutmayıp, ekonomi, ticaret, çevre, turizm alanlarında işbirliği ve örgütlü suç, uyuşturucu kaçakçılığı ile yasa dışı göç konusunda da birlikte mücadele önerisinde bulunmuştur (Fırat, 1997).

Bu ilişkilerin niteliği incelendiğinde ise, genelde ekonomik ilişkiler, ortak çevresel sorunlar ve kültürel etkinlikler olduğu görülmektedir. Ekonomik işbirliği ağırlıklı olarak kendini iki ülke arasındaki sınır bölgesi yerel yönetimlerinde göstermektedir. Ege Adaları'nın Yunanistan anakarasına uzak ve Türkiye'ye yakın oluşu, bölge halkını karşı tarafa yönlendirmektedir. Keza, Türkiye'deki fiyatların oransal cazibesi de Trakya Bölgesi'nde aynı etkiyi yaratmaktadır. Türkiye'nin, Yunanistan ile komşu olduğu bölgelerdeki ekonomik yapıyı canlandırmak üzere vize uygulamasını kaldırması, Yunan vatandaşlarının bölgeye rağbet etmesine olanak vermiş, bu da doğal olarak iki ülke insanını birbiriyle daha yakından tanıştırmıştır (Yavuzalp, 1996).

Kültürel etkinliklere yönelik ilgi, iki ülke insanının yaşadığı ortak tarih ve göçten kaynaklanmaktadır. Türkiye, 1980'li yıllarda bölge turizminin canlandırılması amacıyla Ege kıyısı yörelerinde çeşitli kültürel etkinlikler düzenlemeye başlamış ve festivallerin renklendirilmesi amacıyla da pek çok Yunanlı folklor ekipleri davet edilmiştir. Söz konusu davetler, sadece halkları yakınlaştırmada etkin rol oynamakla kalmamış, yerel yöneticilerin karşılıklı ziyaretlerini arttırmalarına da sebep olmuştur. Bu temaslar her geçen gün bir artış gösterirken, Yunanistan ile ilişkileri daha örgütlü bir seviyeye getirmek amacıyla, Türkiye'nin Ege kıyılarındaki belediyeleri tarafından 1996 yılında "Ege Kıyı Belediyeler Birliği" kurulmuştur.

Söz konusu birliğin kurulmasıyla karşılıklı belediyeler arasındaki ilişki kurumsal seviyeye gelmiştir. Yumuşamayla birlikte, yerel yönetimler arasında, AB fonlarıyla desteklenen kardeş kentler oluşturulmuştur (Toksöz, 2004). Bozcaada'da yaşayan Rum nüfusun tanıdıkları da her yıl Aya Paraskevi Manastırında düzenlenen etkinliklere yoğun şekilde katılmaya başlamış ve her yıl 25 Temmuz'da Bozcaada Belediyesi'nin düzenlediği 'Dostluk Gecesi' festivaline katılmışlardır.

Türkiye Otelciler Federasyonu'na (TÜROFED) (2010) göre 'İstihdam yaratmada önemli rol oynayan turizm sektörünün bu alandaki bir diğer özelliği de, diğer sektörlerle göre daha az maliyetle ve daha hızlı iş alanı yaratmasıdır (TÜROFED, 2010).

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığının hazırladığı raporda; Türkiye Turizm Stratejisi- 2023 çalışması 9. Kalkınma Planı (2007- 2013) hedefleri ile uyum içindedir. Kalkınma Planında 'turizm sektörünün uzun vadeli ve sağlıklı gelişmesini sağlamak üzere Turizm Sektörü Ana Planı hazırlanacaktır' ifadesi yer almaktadır (Türkiye Turizm Stratejisi 2023 Eylem Planı, 2007). Değişen konjonktür ile birlikte küreselleşme farklı alanları cazip kılmıştır. Siyasal otoriteler turizme yatırımlarını arttırmış ve yeni destinasyonlara teşvikler vermişlerdir. 'Bozcaada'da teşvikler 2000 yılından sonra başladı' (Mutay, 2009). 2002-2006 yılları arasında Bozcaada'da 3 turizm işletmesi, yatırım teşvik belgesi olarak yatırım yapmıştır (Sözen, 2006).

Çizelge 7. 1982- 2006 Yıllarında Kalkınmada Öncelikli Yörelere Turizm Alanında Verilen Yatırım Teşvik Belgeleri

YIL	YER	TOPLAM YATIRIM (TL)	SABİT YATIRIM (TL)	DÖVİZ TAHSİSİ (1000\$)	İSTİHDAM (KİŞİ)
1986	Bozcaada	640	588	24	50
2002	Bozcaada	616 340	616 340		35
2003	Bozcaada	512 930	512 930		15
2005	Bozcaada	3 200 000	3 200 000		40
TOPLAM		4 329 910	4 329 858	24	140

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı Ekonomik Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Hazine İstatistikleri Verileri (28.02.2006 tarihi itibarıyla) (Sözen'den, 2006).

T.C. Kùltür ve Turizm Bakanlığı 2011 yılı Kurumsal Mali Durum ve Beklentiler Raporuna göre; Çanakkale İli Gökçeada ve Bozcaada ũst ölçekli planlarının Bayındırlık ve İskân Bakanlığı'nca onayını takiben 1/1000 ölçekli uygulama imar planları yapılacaktır. İmar planları doğrultusunda; Gökçeada ve Bozcaada ilçelerinde turistik amaçlı altyapı uygulamaları planlanmıştır' ifadesi yer almaktadır (T.C. Kùltür ve Turizm Bakanlığı, 2011).

Şekil 6. 1. Bozcaada Doğal ve Kentsel Sit Alanları

Harita Altlık Veri: Çiğdem Ayhan (2007).

Bozcaada, Kùltür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun oluşturduğu kurallar doğrultusunda yapılaşıyordu. 2008 yılında tüm imarlar durduruldu. Genel otorite henüz imar planını ve 200 yatlık liman projesini sonuçlandırmamıştır. Bu turizm projeleri adanın koruma döneminden dışa açılım dönemine girdiğinin açık göstergesidir. Bozcaada'da turizmi geliştirmek için projeler arttırılmaktadır.

7. BULGULAR

Adada çoklu seçenek sunan turizm karakteri ve farklı turizm destinasyonlarının gelişmiştir. Turizm, işletmeciler ve ev sahibi toplumun yönlendirmesi sonucunda başlamıştır. Ev pansiyonculuğunun yanında yerel halka ait balık lokantaları bu duruma örnektir. Başka coğrafi mekânlarda bir arada ve kısa mesafelerde bulunmayan doğal ve kültürel çekicilikler adayı özellikli bir yöreye dönüştürmektedir. Ev sahibi toplumun adada yeni ve özgün bir turizm etkinliği oluşturma çabası sonucunda adada turistik olan ya da olmayan tüm mekânlar bu yolla turistler tarafından fark edilmeye, popülerleşmeye ve kullanılmaya başlamıştır.

Bozcaada'ya yapılan saha çalışmasında adalı esnaf ile görüşme gerçekleştirilirken dükkâna gelen müşterinin Habbele mevkiinde büyük bir otel inşa ettirdiği ve 2012 sezonuna yetiştirilmeye çalışılmak istendiği bilgisine ulaşılmıştır. Bunun dışında var olan konaklama tesislerinin bazılarında alternatif mekânlar eklenmekte ve adada yatak sayısı arttırılmaktadır. Turizmde arzın unsurları olan çekicilikler, erişebilirlik ve konaklama ev sahibi toplum ve yerel yöneticilerin eylemleriyle ada topraklarına ekilmiş ve turizm filizlenmiştir. Değişen dünya konjonktürü sonucunda Yunanistan ile gerginlikler azalmıştır. Teknolojik gelişme ile adadaki çekicilikler sanal ortamda, turizm fuarlarında tanıtılmış, turistlere sunulmuş, konaklama seçenekleri arttırılmış ve adaya erişebilirlik kolaylaştırılmıştır.

Turizm ve onunla ilişkili hizmet endüstrilerinin adalarda sürdürülebilir gelişmenin önemli yardımcıları olduğu bilinmektedir. Genel otoritenin '2023 Turizm Stratejisi'nde Bozcaada için '200 yat limanı projesi' tasarlanmıştır. Bunun dışında yerel yöneticilerin 2005 ve 2007 yılları arasında organik tarım, zeytincilik gibi tarımı destekleme teşvikleri yapılmıştır. 2011 yılında 'Arıcılık' faaliyeti için bilgilendirme ve kovan dağıtım faaliyetleri de mevcuttur.

Ancak ada halkı gelir elde etmek için turizm sezonunu dört gözle bekler olmuştur. Halk bağcılık, balıkçılık ve şarapçılık gibi sektörlerden yoğun bir şekilde turizm sektörüne yönelmektedir. Ada halkının tamamına yakını geçimini sağladıkları faaliyetin dışında yaz aylarında ev pansiyonculuğu yapmaktadır. Bir kısmı da ev pansiyonculuğunun yanında alternatif ve özgün karakterde turizm etkinliklerini aramakta, yerel bir marka oluşturmaya çalışmaktadır.

Bozcaada gibi küçük bir kara parçası için turizmi taşıma kapasitesi kritik bir durumdur. Adanın sahip olduğu yatak kapasitesi ortalama 2500- 3000 arasında olduğu tahmin edilirken ve yatak sayısının bir kaydı yok iken adanın kaldırabileceği antropojen baskı hesaplanmamıştır. Fakat bu kapasite sınırı yerel yönetim ve halk tarafından bizzat tecrübe edilmiştir. Tecrübe sonucunda adanın imajının yanlış anlaşıldığı vurgusu yapılmıştır. Denize, plaja değil kültürel elemanlara önem verilmesi gerektiği dile getirilmiştir. Adada ekolojik taşıma kapasitesinin sınırı için bir planlama ya da fizibilite çalışması yoktur.

Ülkede uygulanan tarım ve turizm politikalarının yansıması Bozcaada'da gözlenmektedir. Adada turizm teşvikleri artırılırken tarım sektörüne olan teşvikler daha az düzeyde kalmaktadır. Bozcaada Kaymakamlığı'nın Mahalli İdare Başkanlığınca 2004 yılında 'Bağcılığı Geliştirme Projesi', 2005 yılında 'Zeytinciliği Geliştirme Projesi', 2005 yılında 'Organik Tarım Projesi' uygulamaya konulmuştur. Eskiden üzüm ve şarap kamyonlarının doldurduğu gemiyi bugün adaya üzüm bağlarını ve üzümün şekillendirdiği kültürü görmeye gelen turistler doldurmaktadır. Bu doğrultuda adada turizm sektörü genel ve yerel otoritelerce teşvik edilmekte olduğu sonucu çıkarılmaktadır.

Bozcaada 1993 yılında sit alanı ilan edilmiş ve koruma altında olan bir sahadır. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun oluşturduğu kurallar ölçüsünde yapılaşmaktadır. Ancak 2008 yılından itibaren tüm imarlar durdurulmuştur. Yeni inşa edilen otelin imar durumu 2008 yılından önce alınmıştır. Koruma altında bir saha olmasına rağmen adanın hali hazırda bir turizm master planı ya da turizm yönetim planı hazırlanmamış olması ve her yıl artan turist sayısı, adanın taşıma kapasitesinin sınırlarını zorlamaktadır. Uzun bayram tatilleri ve yaz mevsiminde Bozcaada'ya kontrolsüz bir insan akını bulunmaktadır.

Balcı, (2012) '*adaya eskiden gelip ev alanlar, arkadaşları da burada ev aldığında ya da bağ evi yaptırdığında onları şikâyet ediyorlar. Hem adada yapılaşmayı istemiyorlar hem de geçmişte kendileri aynı durumu yapmış bulunuyorlar*'. Kendileri hariç her gelen turistle bozulacağından endişe duyan kent kültürlü adalıların davranışları yerli ada halkından daha fazla savunmacı ve korumacıdır. Ancak adayı kendilerinin imarlaştırmadığı düşüncesi tutarsızdır.

Türkiye'de yanlış ve kaçak avlanma yüzünden azalan balık ve diğer deniz canlıları Bozcaada'da balıkçılık faaliyetinin etkinliğini yitirmesine neden olmuştur. Ada balıkçıları daha çok kalamar avlayabilmektedir. Adaya gelen turistlere sunulan balıklar ya çiftlik ya da ithal balıklardır.

Turizmi besleyen diğer bir sektör olan bağcılığı özendirme ve canlandırma çalışmaları bulunmaktadır. Bağcılığın geliştiği ölçüde gelişen şarapçılık sektörü de henüz istenilen geliri sağlayamamaktadır. Ada halkının esnafı, bağcısı, şarapçısı turizm sektöründen beslenmektedir. Kendi uğraş alanlarını yapmanın yanında ev pansiyonculuğu, otel, organizasyonculuk, cafe işletmeciliği, balık lokantaları ve çay bahçeleri ile turizm sektörüne hizmet sunmaktadırlar. Yerel halk bağcılık, balıkçılık ve şarapçılık gibi sektörlerden yoğun bir şekilde turizm sektörüne yönelmiştir. Geçmişte turizm olayına 'Turizm- Kuru Üzüm' mizahı ile bakan ada halkı bugün gelirini üzümde değil turizmden elde edebilmektedir. Gelişen ve değişen dünyada tarım sektörünün küreselleşmesi, ithal ürünlerin ülke piyasasına girmesi alıcıların lehine bir durum yaratırken üreticilerin aleyhine olan bir durum oluşturmuştur. Ancak turizm sektörü tarım sektöründen farklı olarak küreselleşme ölçüsünde önemi ve değeri artan bir sektör konumuna ulaşmıştır. Bozcaada'da da gözlenen tablo bu şekildedir.

8. SONUÇ VE ÖNERİLER

8. 1. Sonuçlar

Bozcaada'nın doğallığı bozulmadan kalmasını sağlayan temel unsur siyasal konjonktürdür. Dolayısı ile adada turizmin gelişmesi de temelde bu siyasal konjonktürdeki değişime bağlıdır. Türkiye II. Dünya Savaşı sonrası ve Soğuk Savaşın başladığı ilk yıllarda Doğu ve Batı arasında önemli güvenlik sorunları yaşamıştır. 'Yunanistan Doğu Ege Adaları'nı 1960'ların başından itibaren uluslar arası anlaşmalara aykırı olarak yeniden silahlandırmıştır' (Gürel, 1993). Yunanistan ile mevcut Kıbrıs sorunu ve ilerleyen süreçte 'kıta sahanlığı, karasuları, hava sahası, gri bölgeler (Kardak- Gavdos), azınlık sorunları' gibi mevzular güvenlik sorunlarını daha da arttırmıştır. Bu durum sonucunda Bozcaada 1980'lere dek yabancıların giremediği, ulaşımın kısıtlı olduğu stratejik bir sınır adası durumunda kalmıştır.

Bozcaada'da turizmi 1956- 1957 olayları, 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı, Yunanistan'ın AB'ye üyeliği ve Türkiye'nin AB'ye üyelik süreci gibi siyasal olaylar etkilemiştir. 1923 Lozan Anlaşması ile başlayan sınır adası olma durumu adayı korumuştur. 1956- 1957 olayları süreci sonucunda 1964'te Bozcaada Rum İlköğretim Okulu kapatılmıştır. Bu dönemde çocuklarının eğitimi için yavaş yavaş göçler başlamıştır. 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı aşaması ile Bozcaada'da yaşayan Rum halkın göçü giderek artmıştır. 1960'larda başlayan ve 1970'li yıllara uzanan Rum halkının adadan göçü sonucunda boşalan Rum evlerine İstanbul ve Bursa'dan gelen nüfus yerleşmeye başlamıştır. Bu yeni gelen nüfusun Adada mülk edinmesi 1980'li yıllardan günümüze dek artarak devam etmiştir.

'Ada coğrafi konumu nedeni ile uzun yıllar boyunca gözlerden irak durmuş ve bakir halde kalabilmiştir. Bu da turizm sektörüne hizmet edecek değerlerin korunmuş halde günümüze aktarabilmesini sağlamıştır' (Çenet, 2008). Siyasi olayların sonucunda tecrit edilmiş olan ada bu durum sayesinde daha iyi korunmuştur. Turistlerin adayı görmek istemelerinin en önemli nedenlerinden birisi budur.

‘Dünya konjonktüründe Soğuk Savaşın sona ermesiyle oynayan taşlar, ilerleyen süreçte şekillenmeye başlamış, ancak yerli yerine oturmamıştır. Türkiye ve Yunanistan, bu yapı kapsamında kendilerini yeni bir stratejik konumda bulmuşlar ve bunun gerektirdiği güvenlik endişelerini bu koşullarda değerlendirme yoluna gitmişlerdir’ (Ayman, 2001). Yunanistan’ın AB’ye üyeliğinin kabulü ve Türkiye’nin aday ülke statüsü alması ile iki ülke arasında yakınlaşma başlamıştır. Yunanistan AB üyeliği çerçevesinde birliğin baskılarına açık kalmıştır ve politikasını yumuşatmaya başlamıştır. Euro alanına dâhil olabilmek için bütçe harcamalarında kesintiye gitmiştir. Savunma harcamalarını azaltabilmek için Türkiye’ye yönelik gerilim politikasını değiştirmiştir. Türkiye’yi potansiyel güvenlik tehdidi olarak algılamaktan vazgeçmiştir. Bu duruma en iyi örnek Türkiye’nin AB üyeliği vetosunu kaldırmasıdır. Türkiye, barışçıl yolları ve Ege Denizinin hakça kullanımını savunan dış politikası ile Yunanistan’ın uyum politikasına karşılık vermiştir.

‘İki ülke arasında “yakınlaşma dönemi” 1999 Helsinki Zirvesi’nde gerçekleşmiştir. Bunun en önemli sebebi, Yunanistan’ın bu zirvede Kıbrıs adasında nihai bir çözüme ulaşılmaya da Güney Kıbrıs Rum Yönetimi’nin tam üyelik gerekliliklerini yerine getirdiği takdirde 2004 yılındaki beşinci genişleme ile AB’ye üye olmasının garantisini alması olmuştur.

‘Bunun yanında 1999 yılı itibariyle özellikle zamanın Türkiye ve Yunanistan dış işleri bakanları İsmail Cem ve Yorgo Papandreu arasında başlayan yakınlaşma ve Kocaeli depremi sonrasında ortaya çıkan “deprem diplomasisi” de iki ülkenin arasındaki gerginliğin yumuşamasına yol açmıştır. Türkiye politikasında Koruma dönemi sona ermiş ve dışı açılım dönemi başlamıştır.

2000’li yıllarda Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne katılma sürecinde bir hızlanma gözlenmiştir. Bu hızlanma sürecinde bölge turizminin canlandırılması amacıyla Ege kıyısı yörelerinde çeşitli kültürel etkinlikler düzenlemeye başlamıştır. Bu kapsamda Bozcaada’da 2000’li yıllarda turizm teşvikleri verilmeye başlanmıştır. Yapılaşma talepleri düşürülmüş, % 10 ‘luk imar talebi % 8’ e düşürülmüştür. Siyasal otoritelerin sürdürülebilir turizm bilinci ile Bozcaada’da lüks, her şey dâhil sistemi uygulanan yüksek yatak kapasiteli tesislerin yapımına izin verilmemiştir. Adada büyük tesisler yerine nokta tesisler oluşturulmuştur (Mutay, 2009).

Bu siyasal ortamda adanın ekolojik ve kültürel varlıkları bakir kalmıştır. Bu durumun sonucunda Bozcaada'da turizm karakteri temelde kıyı turizmi ve kültürel turizm olarak ortaya çıkmıştır. Popülaritesinin artırılması ile farklı turizm çeşitleri de ortaya çıkmaya başlamıştır. Dalış ve su sporları, manzara, trekking ve bisiklet turizmi bu çeşitlemeye örnektir. Bu çekicilikler basın ve medyada tanıtılarak turistlere sunulmuştur. Bu gelişmelerin dışında adaya 'erişebilirlik' her gün biraz daha kolaylaştırılmaktadır. Geçmişte sınır adası Bozcaada'ya girmek zor iken bugün turistler kolaylıkla erişebilmektedirler.

5. 2. Öneriler

Bozcaada siyasi süreçlerden dolayı günümüze dek doğası ve kültürüyle kendini saklayabilmiştir. İyi yönetilmeyen turizm sektörü adada çevresel ve kültürel degradasyon yaratabilir. Bu olasılığı yok edebilmek için Bozcaada'da günü kurtaran ya da kar getiren planlara değil yerel halkın güdeleri ve ekolojik dengelerin dâhil edildiği uzun vadeli planlamalara gidilmelidir.

Adada bağcılık, şarapçılık gibi diğer sektörleri besleyen turizm sektörü sürdürülebilirlik temelinde ele alınmalıdır. Sürdürülebilirlik için Bozcaada'nın su, enerji, gıda ve ekoloji açısından taşıma kapasitelerinin fizibilite çalışmaları yapılmalıdır. Fizibilite çalışmaları için üniversite ve yerel yönetimlerle ortak projeler geliştirilmelidir.

Turizm kararlarına tüm bileşenleri dâhil edebilmek için yerel halkı temsil eden tüm meslek grupları ile toplantılar düzenlenmelidir. Yerel halkın turizmden beklentileri tespit edilmeli ve planlamalar bu çerçevede yapılmalıdır. Turizmin gelişme yönü kontrol edilmeli, organizesi ve sirkülasyonu sağlanmalıdır. Turizm sektörü master planı ile kontrol altına alınabilmeli ve genel strateji çerçevesinde esnek planlar da belirlenebilmelidir.

Adadaki diğer sektörler olan bağcılık ve şarapçılık ivedilikle teşvik edilmelidir. Sektörel yatırımda denge sağlanmalıdır. Adadaki turizmi tarım karakterli yapıya ulaştırarak, agroturizm temelinde şarap turizmi ve kültürel miras turizm imajları ön plana çıkarılmalıdır. Bu yolla bağ tarımı artırılabilir ve bağ alanları ikinci konut tehlikesinden korunabilir.

Ayrıca bu doğrultuda mevsimselliğin önüne geçilebilir ve ada farklı zamanlarda ziyaret edilmeye özendirilebilir. 2012 yılının ilk aylarında Yunanistan'ın geçirdiği ekonomik krizi, karşılıklı avantaja dönüştürebilmek için Bozcaada ile kardeş ada seçimi sağlanabilir. Turizm sezonunda kültürel etkinliklere yer verilerek Ege adalarında yaşayan Rum halk ve yöneticiler adaya davet edilebilir. Ege kıyısında dostluk ve turizm bu yolla canlandırılabilir. Bu kapsamda AB üyeliği ve adaylığı öncesindeki siyasi çalkantılarda bir sorun olarak görülen Rum varlığı artık bu yeni dönemde bir fırsat olarak görülmelidir.

Bozcaada'da deniz ve kıyı turizmi anlayışından sanat faaliyetleri ve bilimsel çalışmaların desteklenmesi ile uzaklaşılabilir. Turistlere adanın ekolojik dengesini nasıl koruduğu hakkında çevre eğitimi verilebilir. Bu yöntemle gelen ziyaretçilerin doğal ve kültürel kaynaklara daha duyarlı yaklaşımları sağlanabilir. Turistlerin güdülerini kontrol altına alabilmek ve adayı buldukları gibi bırakmalarını sağlamak için yerel yönetimler tarafından çeşitli organizasyonları düzenlenebilir.

Bozcaada'nın doğal ve kültürel değerleri tanıtılırken salt betimlemeye dayalı yol yerine adanın sahip olduğu ayrıcalıkları nasıl koruduğu tanıtım faaliyetlerinde vurgulanmalıdır. Sınır adası olmanın verdiği bazı dezavantajların anlatılması ile turistlerin artan lüks turizm anlayışı beklentisi kontrol altına alınabilir. Bozcaada'nın geçirdiği tarihi ve yakın siyasal sürecini anlatabilecek kültür odaları oluşturulabilir. Siyasal olaylara rağmen adada Türk ve Rum halkının dost olarak kalabildiği, birbirlerine saygı duyarak adada yaşamaya devam ettiği anlatılmalı ve adanın bu özgün karakteri vurgulanmalıdır.

Adanın gelişmiş ulaşım ağına sahip yolları olamayacağı ve zengin otopark alanlarına sahip olmadığı için, adaya özel araçla gelenlere yerel yönetimler tarafından sınırlama getirilmelidir. Bozcaada Belediyesi'nin naylon poşet yasağı gibi çevre dostu kararlar arttırılabilir. Bunun için adada bisiklet turizmi ya da adanın bağ alanlarında kullanılan 'pırpır' aracı ulaşım için değerlendirilebilir. Genel yöneticilerin belirleyeceği imar planı ve yat limanı projelerinde Bozcaada Türkiye'nin diğer turizm bölgelerinden ayrı tutularak, ekolojik dengesi ve antropojen taşıma kapasitesine dikkat edilerek 'özellikli turizm yöresi' planlamaları yapılmalıdır. Böylece stratejik konumdan dolayı korunmuş olan doğallık, popüler turizmin olumsuz etkilerinden korunarak çevre duyarlı bir turizm faaliyeti planlanmış olacaktır.

KAYNAKÇA

Adaposta Bozcaada Yerel Gazetesi, 2011, <http://www.adaposta.com.tr> (20 Aralık 2011)

Aksu, M. ve Çakıcı, A. C. (23- 31 Ağustos 2008), Bozcaada Halkının Turizm ve Çevre Bilinci Üzerine Bir Araştırma. Çanakkale İli Değerleri Sempozyumunda Sunuldu, Çanakkale.

Altınay, L. and Bowen, D. (2006), *Politics and Tourism Interface: The Case Of Cyprus. Annals of Tourism Research*, Vol. 33, 936-956.

Ali Erdinç, Web Kişisel Sayfası, (alierdinc.blogcu.com/bozcaada-cumhuriyeti) (4 Aralık 2011).

Anlı, R. E. (2005), Şarap Kültürü ve Bozcaada. Bozcaada Belediyesi.

Arı, Y. (16- 17 Ekim 2008), Eko turizm mi ego turizm mi? Kazdağı (Balıkesir) Örneği. Ankara Üniversitesi, DTCF, Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi, V. Ulusal Coğrafya Sempozyumunda Sunuldu. Ankara.

Ata Demirer- Necati Akpınar (Yapımcı), Hakan Algül (Yönetmen), Eyvah Eyvah 1-2 [Film], Türkiye: 2010- 2011.

Atabay, M. (23- 31 Ağustos 2008), Osmanlı'dan Cumhuriyete Bozcaada (1912-1923). Çanakkale İli Değerleri Sempozyumunda Sunuldu, Çanakkale.

Ataol Bağcılık ve Şarapçılık Kollektif Şirketi, Bağlarımız, 2011, <http://www.ataolsarapcilik.com/.tr> (17 Aralık 2011).

Aydın, İnci Zeynep. (2010). Ekoturizmin Türkiye Orman Köyleri Kalkınmaları Üzerindeki Sosyo- Ekonomik Etkilerinin Ölçümü (Artvin- Camili Biyosfer Rezerv Alanı Örneği). Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.

Ayhan, Kaptan Çiğdem. (2007). Özgün Peyzaj Karakteristiklerine Sahip Mekânlara Yönelik bir Peyzaj Planlama Yönteminin Ortaya Konulması; Bozcaada Örneği. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Ayhan, K. Ç. (23- 31 Ağustos 2008), Bozcaada' da Turizm Hareketlerinin Gelişimine Yerel halkın Yaklaşımı Üzerine bir Araştırma. Çanakkale İli Değerleri Sempozyumunda Sunuldu, Çanakkale.

Ayman, S. G. (2001), Neo-Realist Bir Perspektiften Soğuk Savaş Sonrası Yunan Dış Politikası: Güç Tehdit ve İttifaklar, Ankara: Stratejik Araştırma ve Etüdler Milli Komitesi(SAEMK), Arastırma Projeleri Dizisi 7/2001, Ankara Üniversitesi Basımevi. Aktaran: Ünay, B. (2007), Türk- Yunan İlişkilerinde Temel Sorunlar ve 1999 Sonrası Yumuşama Dönemi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Bahattin Balcı, -Bozcaada Sakini- ‘Saha Çalışması Görüşmesi’ Bozcaada 27.01.2012.

Bamyacı, A. Onur. (2006). Antik Dönem Denizciliğinde Tenedos/ Bozcaada: Kıyusal Kullanım ve Ticaret, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.

Bozcaada Yerel Tarih Araştırma Merkezi, 2011, Hakkımızda, <http://bozcaadamuzesi.net/hakkimizda.html> (21.10,2011).

Butler, R. W. (1980). ‘*The Concept of a Tourist Area Life Cycle of Evolution Implications for Management for Resources*’, Canadian Geographer 24, s 5- 12, Aktaran: Özgüç, N. Turizm Coğrafyası Özellikler ve Bölgeler, İstanbul: Çantay Kitabevi, 2007.

Bramwell, B. and Meyer, D. (2007), *Power and Tourism Policy Relations In Transition. Annals of Tourism Research*, Vol. 34, 766–788.

Bramwell, B. (2006), *Actors, Power and Discourses of Growth Limits. Annals of Tourism Research*, Vol. 33, 957–978

Bryant, R. L. and Sinead B. (1997), *Third World Political Ecology*. Routledge.

Bryant, R. L. (1998), *Power, Knowledge and Political Ecology In The Third World: A Review*, Progress in Physical Geography 22(1):79-94

Cahit Balcı, -Bozcaada Sakini- ‘Saha Çalışması Görüşmesi’ Bozcaada: 06.06. 2011.

Can, E. (23- 31 Ağustos 2008), Sürdürülebilir Turizm ve Bozcaada. Çanakkale İli Değerleri Sempozyumunda Sunuldu, Çanakkale.

Christaller, W. (1964) ‘*Some Considerationsof Tourism In Europe: The Peripheral Regions- Underdeveloped Cauntries- Recreation Areas*’, *The Regional Science Assocation Papers*, Vol. 12, s. 95- 107, Aktaran: Özgüç, N. Turizm Coğrafyası Özellikler ve Bölgeler, İstanbul: Çantay Kitabevi, 2007.

Clawson, M. (1972), *America’ s Land and Its Uses*, The Johns Hopkins Press, Baltimore. Aktaran: Özgüç, N. Turizm Coğrafyası Özellikler ve Bölgeler, İstanbul: Çantay Kitabevi, 2007.

Cole, S. (2012), *A political ecology of water equity and tourism: A Case Study From Bali Original Research Article . Annals of Tourism Research*, Volume 39, Issue 2. [abstract].

Çamlıbağ Şarapçılık Anonim Şirketi, 2012, www.camlibag.com.tr (20 Şubat 2012)

Çenet, İ. (23- 31 Ağustos 2008), Bozcaada'ya Bakış Ve 2010 Ada Vizyonu. Çanakkale İli Değerleri Sempozyumunda Sunuldu, Çanakkale.

Demirer Holding, 2009, <http://www.demirer.com.tr> (2 Aralık 2009).

Demirer Holding, 2011, Santraller- Bores, <http://www.demirer.com.tr> (2 Aralık 2011).

Devlet Planlama Teşkilatı, (1978b). *1979 Yılı Programı*. Ankara: Başbakanlık Basımevi. Aktaran: Sözen, Öztürk. Muhteşem. (2006), 1982 Sonrası Dönemde Türkiye' de Uygulanan Turizm Politikaları ve Turizm Politikalarının Çanakkale Ekonomisine Etkileri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale

Devlet Planlama Teşkilatı Yayın ve Temsil Dairesi Başkanlığı (Bülent Dinçer, Metin Özaslan) , 2004, İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması, Ankara, 245s. Aktaran: Ayhan, K. Ç. (2007). Özgün Peyzaj Karakteristiklerine Sahip Mekânlara Yönelik bir Peyzaj Planlama Yönteminin Ortaya Konulması; Bozcaada Örneği. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Dimitri Salto, -Bozcaada Sakini- 'Saha Çalışması Görüşmesi' Bozcaada 6.05.2011

Dinç, S. (2001), Atatürk Sonrası Türkiye'de İç ve Dış Politikada Gelişmelere Genel Bir Bakış (1938 - 1965).
http://turkoloji.cukurova.edu.tr/ATATURK/arastirmalar/sait_dinc_ataturk_sonrasi_ic_ve_dis_gelistmelere_bakis.pdf (16 Nisan 2012).

Doğanay, H. (2001), *Türkiye Turizm Coğrafyası*. Çizgi Kitapevi.

Doğaner, S. (2001). *Türkiye Turizm Coğrafyası*. Çantay Kitabevi. İstanbul.

Durmuş, Hüseyin. (2006), Bozcaada'nın Sosyo- Ekonomik Yapısı Ve Kültürü. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Ege Oteli, Foto Galeri, 2011, http://www.egehotel.com/tr_egeoteli.html (18 Aralık 2011).

Erdoğan, N. (2003). *Çevre ve (eko) Turizm*. Pozitif Matbacılık. Ankara.

Erginal, A. E. (23- 31 Ağustos 2008), Coğrafya ve Jeoloji Laboratuvarı Bozcaada: Keşfedilmemiş Yerbilimsel Değerler. Çanakkale İli Değerleri Sempozyumunda Sunuldu, Çanakkale.

Faruk Aksoy- Ayşe Germen (Yapımcı), Zeki Ökten (Yönetmen), Güle Güle [Film], Türkiye: 1999.

Fırat, M. M. (1997), 1960- 71 Arası Türk Dış Politikası ve Kıbrıs Sorunu. Ankara, Siyasal Kitabevi, I.Baskı. Aktaran: Ünay, B. (2007), Türk- Yunan İlişkilerinde Temel Sorunlar ve 1999 Sonrası Yumuşama Dönemi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Gestaş Deniz Ulaşım Anonim Şirketi, Görüşme, 2011, Çanakkale (17 Kasım 2011).

Gestaş Deniz Ulaşım Anonim Şirketi, e-dergi/ Gezi ve Tanıtım, www.gestadenizulasim.com.tr/dijital_katalog/sayi9/pdf/sayi9.pdf (20 Aralık 2011).

Gürel, Ş. S. (1993), Tarihsel Boyut İçinde Türk-Yunan İlişkileri (1821– 1993). Ankara, Ümit Yayıncılık. Aktaran: Ünay, B. (2007), Türk- Yunan İlişkilerinde Temel Sorunlar ve 1999 Sonrası Yumuşama Dönemi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Hjalager, A- M. (2010), *Strategy for Tourism. Annals of Tourism Research*, Vol. 37, 1192- 1194.

Hurley, P.T ve Arı, Y. (2011), *Mining (Dis)amenity: The Political Ecology of Mining Opposition in the Kaz (İda) Mountain Region of Western Turkey. Development and Change*, Vol.46.

Hocaoğlu, Ş. (1984), Bozcaada'nın Fiziki Coğrafyası, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü, 85s. (yayımlanmamış). Aktaran: Ayhan, K. Ç. (2007). Özgün Peyzaj Karakteristiklerine Sahip Mekânlara Yönelik bir Peyzaj Planlama Yönteminin Ortaya Konulması; Bozcaada Örneği. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Işıklar, H. C. (2005), Ege'de Casus Belli. Ankara, Ümit Yayıncılık. Aktaran: Ünay, B. (2007), Türk- Yunan İlişkilerinde Temel Sorunlar ve 1999 Sonrası Yumuşama Dönemi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

İbrahim Çenet, -Bozcaada Kaymakamı- 'Bozcaada ve Turizm Görüşmesi' Bozcaada 24.10 2011.

Keleş, R. ve Hamamcı, C. (2005), *Çevre Politikası*. Ankara, İmge Kitabevi.

Kılıç, O. ve Cinoğlu, M. (2008), *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. İstanbul, Lisans Yayıncılık.

Kıbrıs Barış Harekatı, 2012,

http://tr.wikipedia.org/wiki/K%C4%B1br%C4%B1s_Harek%C3%A2t%C4%B1

Kıbrıs Tarihi, 2012, <http://arsiv.wordpress.com/2006/01/09/kibris-tarihi/> 25 Mayıs 2012.

Koçman, A. (1983), “Bozdağlar ve Çevresinin İklimi.” *Ege Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi* 2: 57- 106. Aktaran: Bamyacı, A. O. (2006). Antik Dönem Denizciliğinde Tenedos/ Bozcaada: Kıyusal Kullanım ve Ticaret, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.

Kut, Ş. (2004), “Türk Dış Politikasında Ege Sorunu”, (Der.) Faruk Sönmezoğlu; Türk Dış Politikasının Analizi, İstanbul: Der Yayınları, Gözden Geçirilmiş İlaveli Üçüncü Basım, Yayın No:137. Aktaran: Ünay, B. (2007), Türk- Yunan İlişkilerinde Temel Sorunlar ve 1999 Sonrası Yumuşama Dönemi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Mihalic, T. (2009), *Tourism Policy and Planning: Yesterday, Today, and Tomorrow. Annals of Tourism Research*, Vol. 36, 157- 158.

Mustafa Mutay, - Bozcaada Belediye Başkanı- Bozcaada 16 Eylül 2009.

Mutay, M. (23- 31 Ağustos 2008), Bozcaada Belediye Başkanı'nın Önsözü. Çanakkale İli Değerleri Sempozyumunda Sunuldu, Çanakkale.

Neslihan ve Fikret Okuş, - Bozcaada Turizm İşletmecileri Derneği Başkanı- Bozcaada 23.08. 2011.

Nuri Bursalıoğlu, -Bozcaada Sakini- ‘Saha Çalışması Görüşmesi’ Bozcaada 6.08.2011

Özalp, H. B. (8 Eylül 2011), İşte! Bozcaada'ya Hızla Gelen Turizmin Hazin Bilançosu. Adaposta, <http://www.adaposta.com/Index.php/> (14. 10. 2011).

Özel, A. Esra. (2004). Çanakkale İli Doğal ve Kültürel Potansiyelinin Turizm ve Rekreatyonel Kullanım Yönünden İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Onsekiz Mart Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.

Özey, R. (2002), *Türkiye Coğrafyası ve Jeopolitiği*. Aktif Yayınları, İstanbul.

Özkan, B. (1999), *Gökçeada ve Bozcaada Kemirici Faunası (Mammalia; Rodentia)*, *Turkish Journal of Zoology*, 23 (1999) Ek Sayı 1, 133- 147. Aktaran: Ayhan, K. Ç. (2007). Özgün Peyzaj Karakteristiklerine Sahip Mekânlara Yönelik bir Peyzaj Planlama Yönteminin Ortaya Konulması; Bozcaada Örneği. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Özgüç, N. (2007), *Turizm Coğrafyası Özellikler ve Bölgeler*. İstanbul, Çantay Kitapevi

Pekcan, C. (2002), Gökçeada ve Bozcaada' nın Turizm Potansiyelinin Tespiti ve adalarda Turizmin Gelişme Olanakları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.

Robbins, P. (2004), *Political ecology: A Critical Introduction*. Blackwell Publishing.

Seçmen, Ö. ve Leblebici, E.(1978), Gökçeada ve Bozcaada Adalarının Vejetasyon ve Florası (Vejetasyon ve Bitki Toplulukları), *Bitki*,5 (2: 3). Aktaran: Ayhan, K. Ç. (2007). Özgün Peyzaj Karakteristiklerine Sahip Mekânlara Yönelik bir Peyzaj Planlama Yönteminin Ortaya Konulması; Bozcaada Örneği. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Sezer, B. (2006), Bir Turizm Ürünü Olarak Şarap Kültürünün Bozcaada Turizmine Etkileri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. , Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.

Simyon Salto, - Bozcaada Sakini- ‘Saha Çalışması Görüşmesi’ Bozcaada 6.05.2011

Sit alanı, 2010, http://tr.wikipedia.org/wiki/sit_alani 20 Aralık 2010.

Siyasal Ekoloji, 2012 http://en.wikipedia.org/wiki/Political_ecology 10 Ocak 2012.

Sözen, Öztürk. Muhteşem. (2006), 1982 Sonrası Dönemde Türkiye’ de Uygulanan Turizm Politikaları ve Turizm Politikalarının Çanakkale Ekonomisine Etkileri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.

Stevenson, N. , Airey, D. and Miller, G. (2008), *Tourism Policy Making: The Policymakers Perspectives. Annals of Tourism Research*, Vol. 35, 732- 750

Stonich, S. C. (1998), *Political Ecology of Tourism. Annals Of Tourism Research*, Vol 25, Issue 1, 25-54. [abstract].

Şaban Güneş, -Bozcaada Sakini- ‘Saha Çalışması Görüşmesi’ Bozcaada 10.08.2011

Şahin, H. (2005), *Haluk Şahin’ in Bozcaada Kitabı*. Troya Yayıncılık.

T. C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı Ekonomik Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Hazine İstatistikleri Verileri (28.02.2006). Aktaran: Sözen, Öztürk. Muhteşem. (2006), 1982 Sonrası Dönemde Türkiye’ de Uygulanan Turizm Politikaları ve Turizm Politikalarının Çanakkale Ekonomisine Etkileri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.

T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları. (2007), Türkiye Turizm Stratejisi 2023 Eylem Planı 2007- 2013. Ankara.

T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları. (2011), Kurumsal Mali Durum Ve Beklentiler Raporu. Ankara.

T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Çanakkale İl Genel Müdürlüğü, 2011, Görüşme, Çanakkale 17.08.2011.

T. C. İç İşleri Bakanlığı Bozcaada Kaymakamlığı Resmi İnternet Sitesi, 2011, <http://www.bozcaada.gov.tr/> (26 Ekim 2011).

T.C. İç İşleri Bakanlığı Bozcaada Kaymakamlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://www.bozcaada.gov.tr/> (12 Şubat 2012).

T.C. İç İşleri Bakanlığı Bozcaada Belediyesi, 2011, Görüşme, Bozcaada,(23.08.2011)

Talay Şarapçılık Anonim Şirketi, Hakkımızda, 2012 www.talay.com.tr (19 Şubat 2012).

Theobald, W. F.(2001), *Global Tourism*. Printed and bound in Great Britain by Biddles ltd. Part 6.

Toksöz, F. (2004), “Türk-Yunan Belediyeleri Arası İlişkiler”, (Derleyen) Taciser Ulaş Belge; Geleceğin Sesi, Türk-Yunan Yurttaş Diyalogu, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Yayın No:61, I.Baskı. Aktaran: Ünay, B. (2007), Türk-Yunan İlişkilerinde Temel Sorunlar ve 1999 Sonrası Yumuşama Dönemi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Türemez, Y. Ve Kalpakoğlu, N. Ü. (2008), Bozcaada’ da Turistik Ürün Geliştirme ve Çeşitlendirme Üzerine Bir Çalışma. Çanakkale İli Değerleri Sempozyumunda Sunuldu, Çanakkale.

Türkiye Otelciler Federasyonu Derneği (TÜROFED). (Ekim 2010), *Türofed Turizm Raporu*, http://www.turofed.org.tr/PDF/DergiTr/Turizm_Raporu-2-TURIZM_RAPORU.pdf (12.02.2012).

Ünay, B. (2007), Türk- Yunan İlişkilerinde Temel Sorunlar ve 1999 Sonrası Yumuşama Dönemi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Vernan, J. , Essex, S. , Pinder, D. and Curry, K. (2005), *Collaborative Policymaking Local Sustainable Projects. Annals of Tourism Research*, Vol. 32, 325–345

Vila-int International Aerial Photography, 2011, Arşiv, <http://www.vila-int.com/1.html> (14.11.2011).

Yavuzalp, E. (1996), *Liderlerimiz ve Dış Politika*, Ankara: Bilgi Yayınevi, I.Basım. Aktaran: Ünay, B. (2007), Türk- Yunan İlişkilerinde Temel Sorunlar ve 1999 Sonrası Yumuşama Dönemi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006), *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. İstanbul, Seçkin Yayıncılık.

Yunanistan –AB İlişkileri: Yunanistan Avrupa Birliği'nin 'Şımarık Çocuğu' Olmaya Devam mı Ediyor? 2010,
http://www.ikv.org.tr/images/upload/data/files/13-yunanistan_simarik_cocuk-damla_cihangir-nisan_2010.pdf 25 Mayıs 2012.

Yüksel, D. Y. (2009), Kıbrıs Türk Milli Mücadelesi (1914- 1958). Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri Ve İnkılap Tarihi Enstitüsü. Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Derneği. 2010. Sayı: 18-19, Cilt: VIII.

Walker, P. A. (2005), *Political Ecology: Where is the Ecology?* Progress in Human Geography 29, 1pp. 73–82.

Wolf, E. (1972), *Ownership and Political Ecology*, *Anthropological Quarterly* 45(3): 201-205. [abstract].